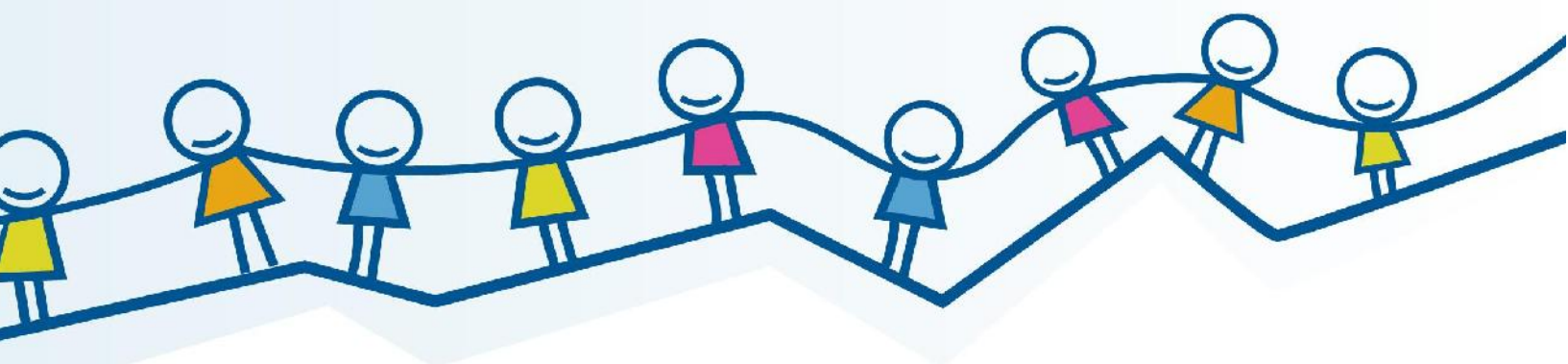

PROGRAMUL DE EDUCAȚIE NONFORMALĂ IMPACT

EFECTE ASUPRA TINERILOR ȘI PROFESORILOR

Club de Inițiativă Comunitară
pentru Tineri

Implicare
Motivație
Participare
Acțiune
Comunitate
Tineri

Fundația
Noi Orizonturi
Pentru TINERI și COMUNITATE

ROMANIAN - AMERICAN
FOUNDATION
A gift from the American people

CENTRUL
PENTRU
STUDIUL
DEMOCRAȚIEI

EDITURA FUNDAȚIEI PENTRU STUDII EUROPENE

Prezenta lucrare a fost realizată de **Fundația Noi Orizonturi** și **Centrul pentru Studiul Democrației** (Universitatea Babeș – Bolyai) în cadrul proiectului „*IMPACT – model de educație extracurriculară nonformală în România*” (2010-2013), finanțat de **Romanian-American Foundation (RAF)**. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a RAF. Lucrarea conține și analiza unor date statistice colectate în cadrul proiectului „*Conectează-te la comunitate*”, finanțat de International Youth Foundation și Nokia. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a International Youth Foundation și Nokia.

Echipa de realizare:

Coordonator volum: Octavia Mihaela Borș

Coordonator raport de evaluare cantitativă: Mihaela Todoca

Coordonator raport de evaluare calitativă: Octavia Mihaela Borș

Autori capitole introductive: Dr. Gabriel Bădescu, Drd. Dana M. Bates, Mărioara Butyka

Autori raport de evaluare cantitativă: Sorana Constantinescu, Marius Mosoreanu

Autor raport de evaluare calitativă: Petruța Teampău

Corectură: Raluca Cheregi

Editare și design: Blue Media Studio

ISBN: 978-606-526-144-0

IANUARIE 2013

Fundația Noi Orizonturi

B-dul Păcii, Bl. 5, Ap. 9, 335600, Lupeni, jud. Hunedoara, România

Tel/fax: 0040 254 56 44 71

www.noi-orizonturi.ro, www.tabara-viata.ro, www.viatacorporate.ro

CUPRINS

Un proiect de impact pentru tineri cetățeni.....	5
IMPACT – instrument de schimbare socială.....	11
IMPACT – model de educație nonformală, extracurriculară.....	17
Raport de evaluare cantitativă a efectelor programului IMPACT.....	21
1. Introducere.....	21
2. Metodologia cercetării.....	22
3. Caracteristicile populației.....	23
4. Analiza datelor și rezultatele cercetării.....	24
4.1. Încrederea generalizată.....	24
4.2. Încrederea în diferite categorii de indivizi.....	26
4.3. Munca în echipă / Abilități de cooperare.....	32
4.4. Empatie.....	34
4.5. Responsabilitate și împuternicire (empowerment).....	36
4.6. Încrederea în sine.....	40
4.7. Rezolvarea de probleme și luarea deciziilor.....	42
4.8. Abilități de comunicare.....	43
4.9. Abilități de leadership.....	44
4.10. Atitudini civice.....	44
4.11. Părerea despre antreprenoriat.....	47
4.12. Atitudini ecologice.....	50
4.13. Medii de comunicare și informare.....	52
4.14. Politică.....	55
4.15. Încrederea în instituții.....	58
4.16. Cetățenie.....	61
4.17. Comportament religios.....	67
5. Concluzii.....	69
6. Recomandări.....	70
Raport de evaluare calitativă a efectelor programului IMPACT.....	73
1. Introducere.....	73
2. Scopul și obiectivele cercetării.....	75
3. Metodologia și culegerea datelor.....	75
4. Fundamentarea teoretică.....	77
5. Profilul membrului IMPACT.....	81
6. Competențe dezvoltate la IMPACT.....	86
6.1 Competențe din sfera comunicării.....	86
6.2. Luarea deciziilor – competențe din sfera comunicării.....	92
6.3. Rezolvarea de probleme - Competențe din sfera creativității și inovației.....	94

6.4. Lucrul în echipă - competențe din sfera managementului de grup.....	96
6.5. Autoevaluare - Competențe din sfera managementului personal.....	100
6.6. Competențe din sfera managementului de proiect.....	105
6.8. Atitudini cu privire la antreprenoriatul social.....	109
7. Valori dezvoltate la IMPACT.....	110
7.1. Participare și responsabilitate.....	112
7.2. Încrederea în sine.....	115
7.3. Încrederea în ceilalți.....	117
7.4. Compasiune și solidaritate.....	118
7.5. Respect.....	122
7.6. Curaj, perseverență și integritate.....	123
8. Transferabilitatea valorilor și competențelor IMPACT.....	125
9. Opinii despre voluntariat.....	126
10. Atitudini civice.....	128
11. Liderii IMPACT.....	130
12. Concluzii.....	136
13. Observații și recomandări finale.....	144

Un proiect de impact pentru tineri cetățeni

dr. Gabriel Bădescu, Universitatea „Babeș Bolyai”

Cetățenii români nu diferă prin nimic de ceilalți europeni în aprecierile lor generale despre democrație. Aproape toți sunt de acord cu spusele lui Winston Churchill de acum peste o jumătate de secol: democrația este o formă de guvernare imperfectă, însă mai bună decât alte tipuri de regim cunoscute și încercate până acum¹. În același timp, însă, chiar dacă în ansamblu România este inclusă în categoria țărilor democratice, specialiștii observă deficite în privința drepturilor politice și a libertăților civile mai pronunțate decât în cazul țărilor din Uniunea Europeană care nu a au avut un trecut comunist. Nu este cu totul surprinzător pentru cei care acceptă argumentele lui Gabriel Almond și Sidney Verba², și ale lui Gabriel Robert Dahl privind importanța culturii politice³, și în același timp își amintesc și predicția lui Ralf Dahrendorf din 1990, aceea că instituțiile politice vor fi schimbate în țările din Estul Europei în mai puțin de un an, cele economice în mai mult de șase ani, iar cultura politică în mult mai mult de atât⁴.

Căderea comunismului iar apoi intrarea României în Uniunea Europeană au fost privite de către majoritatea experților drept determinanți puternici ai unei convergențe culturale între țările din Est și cele din Vest. Cultură nu (doar) în sensul preferințelor vestimentare, culinare, sau de petrecere a timpului liber, ci a atitudinilor și normelor care contează pentru dezvoltare sau pentru calitatea proceselor democratice. Dar ce anume contează, și cum pot fi suplinite sau completate aceste ingrediente de tip cultural atunci când există un deficit?

La întrebarea “ce fel de cetățeni ne dorim pentru bunul mers al unei societăți democratice”, Joel Westheimer și Joseph Kahne⁵ grupează multitudinea de perspective din literatura de specialitate în trei tipuri principale: cetățean responsabil personal, cetățean participativ, și cetățean

1 “Many forms of Government have been tried, and will be tried in this world of sin and woe. No one pretends that democracy is perfect or all-wise. Indeed, it has been said that democracy is the worst form of government except all those other forms that have been tried from time to time.” Sir Winston Churchill (1874 - 1965), Hansard, November 11, 1947

2 Almond, Gabriel A., and Sidney Verba. 1963. *The Civic Culture*, Princeton: Princeton University Press.

3 Robert A. Dahl, *Poliarchy. Participation and Opposition*. New Haven: Yale University Press, 1971.

4 Dahrendorf, Ralf. 1990. *Reflections on the Revolution in Europe: in a letter intended to have been sent to a gentleman in Warsaw by Ralf Dahrendorf*. New York, Random House.

5 Joel Westheimer and Joseph Kahne. What Kind of Citizen? The Politics of Educating for Democracy. *American Educational Research Journal*, Vol. 41, No. 2 (Summer, 2004), pp. 237-269

Un proiect de impact pentru tineri cetățeni

justițiar (justice oriented citizen). Următorul tabel descrie câteva atribute și oferă exemplificări pentru fiecare categorie:

CETĂȚEAN RESPONSABIL PERSONAL	CETĂȚEAN PARTICIPATIV	CETĂȚEAN JUSTIȚIAR
acționează în mod responsabil în comunitatea lui	este un membru activ al organizațiilor din comunitate	evaluează critic structurile sociale, economice și politice pentru a vedea care sunt cauzele mai profunde
muncește și își plătește impozitele respectă legile	organizează eforturile comunității pentru a rezolva probleme	încearcă să identifice și să rezolve situațiile care creează injustiție
reciclează și donează sânge; este voluntar în momente de criză	știe cum funcționează instituțiile	cunoaște mișcările sociale și știe cum poate determina schimbări sistemice
<i>Exemplu:</i> contribuie cu donații de mâncare sau haine	<i>Exemplu:</i> ajută la organizarea unei acțiuni de colectare de donații	<i>Exemplu:</i> încearcă să afle de ce e nevoie de haine sau mâncare și încearcă să rezolve problema
<i>Asumpții de bază:</i> pentru a rezolva probleme sociale, cetățenii trebuie să aibă un caracter onest, responsabil, și să respecte legile și regulile comunității	<i>Asumpții de bază:</i> pentru a rezolva probleme, cetățenii trebuie să își asume poziții de leadership în structurile comunității	<i>Asumpții de bază:</i> pentru a rezolva probleme sociale și pentru a îmbunătăți societatea, cetățenii trebuie să evalueze, să dezbată, și să schimbe structuri care reproduc injustiție

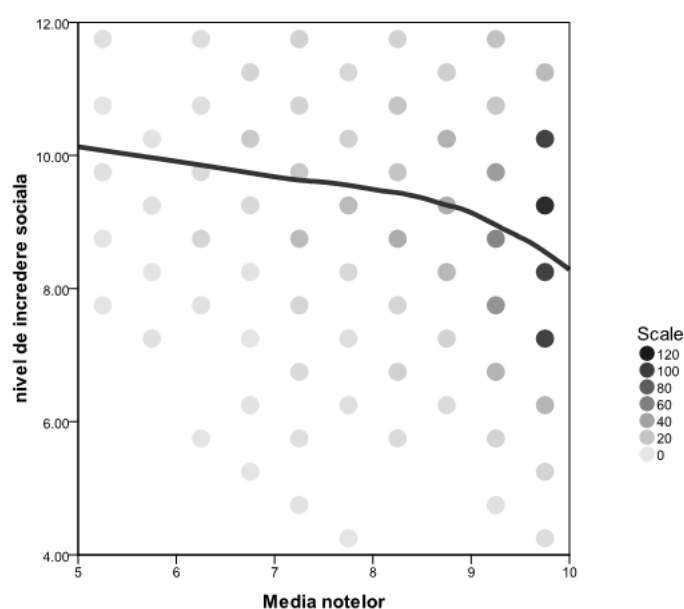
O privire de ansamblu asupra studiilor realizate în ultimii ani asupra înșușirilor de bun cetățean, inclusiv a cercetărilor despre copii și tineri, arată prezența unor diferențe însemnate și persistente între subiecții români și cei din democrațiile cu tradiție. Două dintre atributele care contează sunt **încrederea generalizată**, un tip de atitudine sau normă socială, și implicarea voluntară în asociații, un tip de comportament.

Astfel, în ultimele două decenii au fost aduse argumente teoretice și empirice despre faptul că în comunitățile sau societățile în care sunt mulți cei care au încredere și sunt deschiși cooperării cu persoane despre care au puține informații sau despre care nu știu chiar nimic, cetățenii se implică mai frecvent și cu un impact mai puternic în influențarea politicianilor pentru scopuri publice, iar economia merge bine datorită costului mai scăzut al tranzacțiilor. În același timp, analizele comparate între țări privind nivelul de încredere

generalizată precum și a factorilor care determină această atitudine (de ex. cele pe datele sondajelor World/European Values Surveys) arată faptul că țările din Est au în general nivele mai scăzute decât cele din Vest, iar România se află pe unul dintre ultimele locuri. În același timp, persoanele cu un nivel mai ridicat de educație tind să aibă mai multă încredere în ceilalți, în aproape fiecare țară pentru care avem date comparabile. În România însă, nivelul de educație nu este corelat pozitiv cu încrederea generalizată. Mai mult, analiza datelor unui sondaj realizat asupra elevilor de liceu din România în 2010 și 2011⁶, pune în evidență o relație negativă: elevii cu note mari, în special cei aflați în prima treime, tind să aibă un nivel de încredere mai scăzut decât ceilalți. Astfel, în loc să amplifice un atribut important al unei culturi democratice, încrederea, școala românească pare să contribuie la erodarea ei⁷.

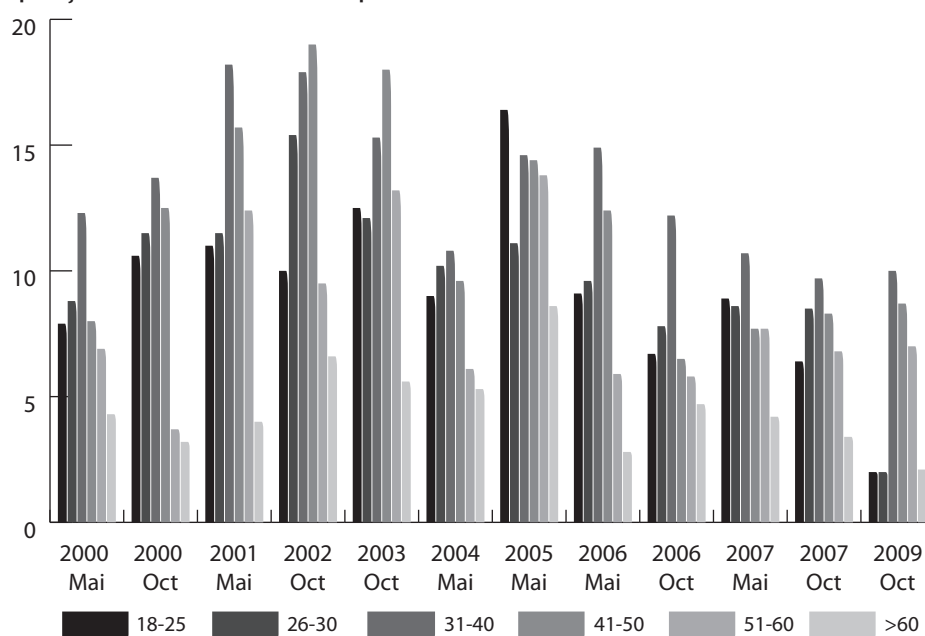
Figura nr. 1

6 Sondajul, „Implicarea civică și politică a tinerilor”, a fost realizat la cererea Fundației Soros România, în 2010 (primul val) și 2011 (al doilea val).

7 Aceste rezultate privind relația dintre încredere și note sunt preluate din Gabriel Bădescu. Despre Nemo și două tipuri de performanță. Cogitus. November 2011. <http://www.cogitus.ro/educatie/despre-nemo-si-doua-tipuri-de-performanta>

Și în privința implicării voluntare în asociații datele indică diferențe sistematice între Est și Vest, precum și absența unei convergențe în timp⁸. În plus, următorul grafic cuprinde rezultatele unei serii de 12 sondaje realizate în România pe parcursul a zece ani, arătând stagnarea sau chiar scăderea proporției de voluntari în timp.

Mai mult, analiza asupra unor schimbări generaționale întărește ideea că voluntariatul în rândul tinerilor nu crește pe măsura trecerii timpului. Datele din tabelul următor arată că în timp ce în primele cinci sondaje din seria de 12 proporția de voluntari în rândul celor între 18-25 și 26-30 de ani este de peste 10%, în ultimele cinci sondaje aceleași proporții sunt sub 10%.

Astfel, aceste rezultate se adaugă cercetărilor⁹ care susțin ideea că școala de la noi nu are doar o problemă în a pregăti buni specialiști ci și în a forma buni cetățeni. Între defectele școlii se numără un nivel mult prea ridicat de acceptare a fraudei și incorectitudinii, attribute care explică în bună măsură de ce corupția este în continuare răspândită, și de ce nivelul și calitatea implicării civice au rămas la un nivel scăzut pe parcursul ultimelor decenii.

⁸ Rezultatele privind voluntariatul în România și în alte țări foste comuniste sunt preluate din Gabriel Bădescu. *Democratic Effects of Civic Engagement: Lessons from Eastern Europe*. in G. Bădescu (ed.) *Associations and Democracy in Romania*. (ed.) Cluj: Accent Press. 2011.

⁹ de exemplu, Gabriel Bădescu. *Corruption, Education, and Political Culture in Romania*. in Ronald F. King and Paul E. Sum, eds. *Romania under Basescu: Aspirations, Achievements, and Frustrations during his First Presidential Term*, Lanham, MD: Lexington Books. 2011.

		Categoria de vârstă					
		18-25	26-30	31-40	41-50	51-60	>60
Sondaj	2000 Mai	7.9%	8.8%	12.3%	8.0%	6.9%	4.3%
	2000 Oct	10.6%	11.5%	13.7%	12.5%	3.7%	3.2%
	2001 Mai	11.0%	11.5%	18.2%	15.7%	12.4%	4.0%
	2002 Oct	10.0%	15.4%	17.9%	19.0%	9.5%	6.6%
	2003 Oct	12.5%	12.1%	15.3%	18.0%	13.2%	5.6%
	2004 Mai	9.0%	10.2%	10.8%	9.6%	6.1%	5.3%
	2005 Mai	16.4%	11.1%	14.6%	14.4%	13.8%	8.6%
	2006 Mai	9.1%	9.6%	14.9%	12.4%	5.9%	2.8%
	2006 Oct	6.7%	7.8%	12.2%	6.5%	5.8%	4.7%
	2007 Mai	8.9%	8.6%	10.7%	7.7%	7.7%	4.2%
	2007 Oct	6.4%	8.5%	9.7%	8.3%	6.8%	3.4%
	2009 Oct	2.0%	2.0%	10.0%	8.7%	7.0%	2.1%
Total		9.2%	9.7%	13.4%	11.7%	8.2%	4.6%

Sursa datelor: 2000-2009 (2000-2007 Romanian Public Opinion Barometers surveys, 2009 ASG)

În acest context, proiectele organizațiilor neguvernamentale din România care urmăresc educarea tinerilor pentru a deveni cetățeni democrațiici pot să acopere o nevoie stringentă a societății. Proiectul IMPACT, un program de educație prin serviciu în folosul comunității al Fundatiei Noi Orizonturi, are câteva însușiri importante care îl disting în raport cu inițiativele similare de la noi. Astfel, IMPACT a fost gândit de la bun început ca un proiect care vizează schimbarea de atitudini și norme ale tinerilor într-un mod cât mai cuprinzător, încercând să acopere dimensiunile principale ale culturii civice, așa cum sunt identificate în literatura de specialitate. Toate trei tipuri principale de cetățean democratic, *cetățean responsabil personal*, *cetățean participativ*, și *cetățean justițiar*, identificate de Joel Westheimer și Joseph Kahne, se regăsesc în viziunea care inspiră activitățile proiectului. O altă trăsătură distinctivă a programului IMPACT este amploarea sa, cuprinzând câteva mii de tineri și sute de profesori din 145 de școli și licee în 12 județe. Întrucât activitățile acestor cluburi includ organizarea de proiecte în folosul comunității, impactul programului depășește cu mult schimbarea de atitudini și norme în rândul membrilor implicați direct. În fine, un alt aspect important este cel al realizării proiectului în paralel cu un proces riguros de monitorizare și evaluare, realizat de o echipă de cercetători ai Centrului pentru Studiul Democrației¹⁰.

¹⁰ Activitatea CSD este descrisă la www.democracycenter.ro

Atât componenta cantitativă, constând în mai multe sondaje panel, cât și cea calitativă, pornind de la interviuri individual și interviuri de grup, pun în evidență rezultate pozitive importante ale programului. Mai mult, evaluarea contribuie la conturarea unui mesaj mai general, acela că schimbarea unor atribute culturale cu impact asupra calității democrației este posibilă prin mijloace intenționate, iar modelul IMPACT merită a fi continuat și extins.

Gabriel Bădescu este conferențiar, șef al departamentului de științe politice și director al Centrului de Studiu al Democrației de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca. Este licențiat în matematică și sociologie, are un doctorat în sociologie, a fost bursier Fulbright la University of Maryland, College Park, și a urmat specializări în statistică socială la University of Michigan, Ann Arbor. Între 2009 și 2010 a coordonat Agenția pentru Strategii Guvernamentale. Publicațiile sale din ultimii ani includ teme de metodologie a cercetării sociale, societate civilă, capital social, migrație de muncă, calitatea vieții, corupție și incluziune socială.

IMPACT – instrument de schimbare socială

Dana Bates, co-fondator și director executiv, Fundația Noi Orizonturi

Studiile de cercetare încearcă să obțină o imagine cât mai clară asupra unei situații sau asupra eficienței unei intervenții. În acest sens, sunt folosite diferite metode și strategii de cercetare, cantitative, calitative – în același timp, fiecare organizație parteneră vine cu propria înțelegere și perspectivă. Spre exemplu, reprezentanta uneia dintre organizațiile noastre parteneră, British Council (care are o experiență vastă de lucru cu diverse ONG-uri), a declarat:

“Programul IMPACT al Fundației Noi Orizonturi este un model de succes aproape fără precedent în societatea civilă din România.”

Alina Constantinescu, British Council

Prin această declarație, Alina a oferit o perspectivă comparativă din care rezultă că IMPACT are un mare succes. Cu toate acestea, e necesară o analiză mai profundă pentru a determina natura și dimensiunea acestui succes și dacă IMPACT poate fi considerat un model replicabil.

Cercetarea cantitativă încearcă să fie obiectivă și analizează lucrurile din exterior, punând întrebarea *Ce?* (Ce se întâmplă acum?; Ce s-a întâmplat aici?) și se bazează pe chestionare și analize statistice. Pe de altă parte, cercetarea calitativă (interpretativă) pune întrebări de genul *De ce?* și *Ce înseamnă asta pentru tine?* și se pot colecta răspunsuri mult mai nuanțate decât în cazul chestionarelor, însă întrebările nu sunt mereu înțelese sau interpretate cu ușurință de către tineri. Cercetarea nu e o sarcină ușoară mai ales în momentul în care o persoană e angajată în ceea ce se numește „cercetare de acțiune”, adică atunci când o persoană nu încearcă doar să studieze realitatea, ci și să o schimbe în mai bine, punctul cheie al dezvoltării. (Slim, 1995, #987). Acest tip de cercetare nu poate fi niciodată obiectivă deoarece ea nu acceptă realitatea așa cum e, în termeni de status quo, dar încearcă să o schimbe, influențând suficienți subiecți umani. Acesta este unul din motivele pentru care abordarea calitativă este cea mai adecvată.

Din punctul meu de vedere, studiile de cercetare constituie o parte integrantă a drumului Fundației Noi Orizonturi spre dezvoltarea de programe eficiente de tineret. Fundația Noi Orizonturi nu este o instituție de cercetare, scopul nostru este să dovedim că tineretul poate fi mecanismul principal într-un proces care are ca rezultat schimbarea pozitivă în societatea românească. În acest sens, cercetarea este mijlocul prin care noi căutăm feedback, prin care vrem să aflăm ce efecte produc intervențiile noastre. Organizațiile sănătoase vor să știe ce fac, în ce situație sunt și încotro se îndreaptă. Acestea nu sunt

devastate dacă rezultatele nu sunt foarte bune, ci se folosesc de acest prilej pentru a extrage învățăminte și pentru a-și îmbunătăți strategia de viitor.

Dar probabil e important să clarificăm următoarele aspecte: **Ce tip de schimbare urmărim să obținem?** A spune că vrei să „schimbi viața copiilor” este cel puțin controversat.

În primul rând, ne dorim ca tinerii să aibe experiența producerii unor schimbări pozitive în comunitățile lor – ei înșiși ca agenți ai schimbării. Puteți numi asta *leadership*, *agency*, *empowerment* sau oricum vă doriți. Ceea ce noi urmărim este ca acest leadership să fie legat de acele probleme locale identificate de tineri. Tinerii participă activ atât la identificarea problemelor și provocărilor din comunitate cât și la mobilizarea și administrarea resurselor necesare rezolvării acestora. Așadar, pe cât posibil, acest proces încearcă să nu fie unul paternalist. În aceeași ordine de idei, este bine cunoscut faptul că orice tip de dezvoltare trebuie să fie *participativă*, trebuie să fie făcută *de către* oameni, *cu* oameni și nu doar pentru oameni ca beneficiari pasivi. Acest lucru nu este la fel de ușor de făcut precum de zis – mai ales în context post-comunist. Indiferent de ceea ce face sau nu Fundația Noi Orizonturi și programul IMPACT, noi atragem copiii și tinerii într-un proces prin care ei identifică și rezolvă problemele reale ale comunității. Chiar și numai acest lucru face o diferență.

În al doilea rând, întrebându-ne care este rezultatul așteptat al faptului că tinerii sunt agenți ai schimbării, răspunsul este simplu, dorim ca tinerii să învețe să le pese și să contribuie la binele societății. Cetățenii au drepturi, dar și responsabilități unul față de celălalt, față de comunitate și față de întreaga lume. Ne dorim ca tinerii să interiorizeze acest lucru, să conștientizeze că sunt multe lucruri mici sau mari care pot fi făcute pentru binele comun. Tineretul nu trebuie să fie forțat să ia parte la acest efort colectiv, ci trebuie să vină de la ei, sub formă de voluntariat.

În al treilea rând, ne dorim ca tinerii să se bucure de timpul petrecut împreună și să se distreze. Aristotel spunea că oamenii sunt animale sociale (*zoon politikon*) și că a nu face parte dintr-o comunitate înseamnă că ești ori bestie ori zeu, deci ori sub-uman ori supra-uman. Multor tineri le lipsește sentimentul apartenenței la o comunitate plină de sens – mulți tineri trăiesc cu un singur părinte sau sunt orfani. Oamenii nu se pot dezvolta la potențialul lor maxim în lipsa unor relații bazate pe grijă și respect reciproc. Oamenii nu pot să prospere fără să experimenteze „*jocul*”, care este o dimensiune fundamentală a existenței umane (Huizinga, 1955 #1090) și care este cheia prin care sunt atrași tinerii în IMPACT.

Toate schimbările în bine și procesele de învățare din IMPACT apar în procesul de implementare a proiectelor - proiecte gândite și alese de către tineri. Proiectul din exemplul următor este unul recent care a avut un impact major în comunitate.

Constanța, un port aglomerat de la malul Mării Negre, a fost împânzit de Magazine de Vise (magazine care vând legal etnobotanice). Majoritatea au fost strategic amplasate lângă școli și vindeau droguri care, chiar dacă erau legale, erau periculoase și dăunătoare sănătății și au ajuns să distrugă viețile și familiile multor tineri dependenți. Asumpții de bază: Dar ei nu s-au lăsat intimidați și au făcut o petiție cu care au străbătut străzile orașului până au strâns mai mult de 1000 de semnături. Apoi, au organizat un marș uriaș care a atras la rândul lui 1000 de participanți, strigând într-un glas: „Nu îți vinde viața pentru 10 lei!” De asemenea, primarul a fost de față. La finalul marșului, o adolescentă, membră a clubului IMPACT s-a urcat pe scenă și a mărturisit în fața întregii mulțimi că și ea era dependentă și a cerut ajutor urgent. Primarul a sărit într-un final în ajutor și împreună au reușit să închidă aceste magazine de vise, salvând viețile a mii de tineri.

Adesea, legăturile sociale pot fi exclusiviste, însă IMPACT își propune să dezvolte „capitalul social”, să stimuleze relațiile inter și intra grupuri (bonding for bridging). Identitatea unui club este configurată în jurul relațiilor dintre membri și capacitatea lor de a se pune în serviciul comunității. Un lucru remarcabil aici e că tinerii experimentează foarte multă distracție și satisfacție în tot acest timp și nu simt responsabilitatea aceasta ca pe o povară.

În al patrulea rând, dorim să le oferim tinerilor o serie de competențe care îi vor ajuta să obțină locuri de muncă importante în viitor. Implicarea lor în IMPACT îi face să dobândească competențe care nu sunt predate în sistemul școlar public, precum: rezolvarea de probleme, antreprenoriat sau management de proiect, competențe care sunt relevante pentru aproape toate tipurile de cariere și slujbe apreciate.

Așadar, IMPACT este multidimensional și nu poate fi redus la una, două și nici chiar trei variabile dorite. Este o logică „organică” în tot acest proces. Antropologul David Kideckel și-a încheiat lucrarea sa predominant pesimistă despre România cu o notă optimistă legată de intervențiile noastre – că acestea ar putea funcționa tocmai pentru că pentru că sunt multidimensionale și implică multe părți ale sinelui (Kideckel, 2008 #1211). Cele mai multe intervenții de dezvoltare sunt reduționiste și intră în conflict cu natura integrativă a vieții. Cheia abordării Fundației Noi Orizonturi constă în formarea de valori printr-un proces de învățare prin experiență (learning by doing).

“Pentru a-și dezvolta responsabilitatea, tinerilor trebuie să li se dea responsabilități; pentru a învăța să le pese, ei trebuie să facă acte de caritate; și pentru a învăța să aibă grijă de binele comunității, ei trebuie să contribuie la el.” (Lickona, 1991 #902)

Noi credem și încercăm să demonstrăm practic că apelând la valorile lor,

oamenii chiar se pot schimba în mai bine. Îmi place să numesc acest lucru *"experimentul solidarității umane"*. Experimentul constă în credința că dacă le sunt date un set bun de ingrediente (care nu sunt mereu ușor de obținut de noi!), tinerii nu doar că își dezvoltă și întăresc valorile, dar le pun chiar în aplicare, rezolvând probleme reale. Lucrul îmbucurător este că tinerii realizează tot mai mult că aceasta este cheia spre dezvoltarea durabilă:

"În toate sectoarele de dezvoltare, adaptarea abordării de rezolvare a problemelor este cu mult mai importantă decât comunicarea tehnică și rigidă a unor informații." (Edwards, 1989 #989)

Reflectând la acest proces timp de aproape 15 ani (aproape terminând doctoratul în dezvoltare durabilă și uitându-mă la lucrările economistului laureat cu Premiul Nobel Amartya Sen în relație cu societatea și cultura României) și la cum această abordare de rezolvare a problemelor este legată de dezvoltarea globală, cred cu tărie că:

Nu vom putea niciodată rezolva problemele societății la nivel global, fără dezvoltarea de agenți ai schimbării. (*We will never solve the problem of development without the development of more problem solvers.*)

Nu există soluții ușoare pentru problema dezvoltării, sunt prea multe situații complexe, prea multe variabile culturale, istorice și instituționale pe care să se bazeze o soluție universală. Dacă ar exista o soluție universală pentru o dezvoltare durabilă universală, aceasta s-ar baza pe procesul de a crea agenți locali ai schimbării. Asta este exact ceea ce face IMPACT!

IMPACT, dezvoltat din temelii în România (în Valea Jiului) este replicabil și funcționează în locuri precum Honduras, Republica Dominicană, Statele Unite ale Americii, Republica Moldova și bineînțeles, România. Fundația World Vision și alte organizații ne vor ajuta să lăsăm modelul IMPACT în Rwanda și Zambia în primăvara anului 2013.

Referindu-ne la evaluarea acestui program complex, suntem profund recunoscători domnului dr. GABRIEL BĂDESCU pentru relația lui de peste un deceniu cu organizația noastră. De asemenea suntem încântați că dr. PETRUȚA TEAMPĂU lucrează cu noi, prin Centrul pentru Studiul Democrației al Universității Babeș-Bolyai. Am cunoscu-o pe dr. Teampău în vara anului 2012 și am putut observa că are pasiunea și capacitatea de a extrage de la tineri părerea lor despre IMPACT și de a zugrăvi o imagine cât mai clară posibil a acesteea – nu ceea ce ne dorim să auzim, ci ceea ce avem nevoie să auzim. Nu voi nega că m-a încurajat enorm bucuria sa de a vedea că tineretul este activ în rezolvarea problemelor reale ale societății.

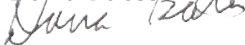
În ceea ce privește resursele necesare cercetării, ONG-uri precum al nostru

dispune de puține resurse financiare pentru a se angaja total la această sarcină importantă. De aceea, suntem recunoscători Fundației Româno-Americane nu doar pentru parteneriatul și loialitatea de care a dat dovadă, ajutându-ne să creăm programe pentru tineret de calitate, dar și pentru că au reușit să ne ajute să întocmim o bază de cercetare ale acestora. Noi sperăm și intenționăm să facem aceste instrumente cât mai cunoscute pentru a crea cât mai multe experiențe educaționale pentru tineri, în mod special în România dar și în jurul lumii.

Cu sinceritate,

Dana Bates

IMPACT – model de educație nonformală, extracurriculară

Maria Butyka, director de program IMPACT

IMPACT reprezintă un model de educație nonformală, extracurriculară care se adresează tinerilor cu vârsta cuprinsă între 13 și 19 de ani. Modelul IMPACT presupune dezvoltarea de Cluburi de Inițiativă Comunitară pentru Tineret, a căror activitate este coordonată în conformitate cu obiectivele educaționale, metodele și curriculum dezvoltată de Fundația Noi Orizonturi.

Experiența noastră de 10 ani în programul IMPACT ne-a adus în punctul în care să putem spune cu încredere ca IMPACT este un model sută la sută dezvoltat în România, construit pe realitatea contextului educațional, economic, cultural și politic românesc, adaptat mai ales pe realitatea nevoilor de învățare a tinerilor și a schimbărilor prin care aceștia au trecut în ultimii 10 ani. Procesul prin care echipa IMPACT a Fundației Noi Orizonturi a trecut a fost unul complex care a cerut an după an colectarea de date, analiza, interpretare, găsire de soluții potrivite și flexibile pentru a ne adapta realității pe piața educațională pentru tineri din România. A fost un proces de construcție a modelului care a urmat cu siguranța filosofia și metodologia pe care o folosim în toate programele noastre - învățarea prin experiență. Împreună cu echipa FNO, voluntari, profesori, studenți, finanțatori, susținători, parteneri, membri am reușit să creem un model educațional unic.

Am plecat astfel de la o structură de bază a modului în 2002, am adaptat, am reconstruit, reajustat și, am ajuns în 2013 la o structurare a modelului pe obiective generale și competențe care să atingă o gamă cât mai largă de nevoie de învățare a tinerilor.

Metodologia de bază folosită în cadrul programului este învățarea prin experiență și învățarea prin serviciul în folosul comunității.

Învățarea prin experiență presupune practicarea abilităților și deprinderilor pe care tânărul/participantul vrea și poate să le dobândească într-un context nonformal. Facilitatorii procesului de învățare prin experiență (liderii IMPACT) crează contexte pentru membrii IMPACT astfel încât aceștia să aibă posibilitatea prin experiențare, să găsească soluții, să comită erori, să se confrunte cu consecințele luării deciziilor, în final, facilitatorii creând posibilitatea întoarcerii la lucrurile experimentate. Acest proces poartă numele de ciclul învățării prin experiență, care, în sine are patru faze: 1. Experiența directă; 2. Reflecții asupra experienței; 3. Generalizarea experienței; 4. Aplicarea. A facilita acest ciclu presupune a ajuta participanții să se implice în experiența directă, să reflecteze asupra propriei experienței și a celei de grup, să extragă semnificații pe care apoi să le generalizeze și să articuleze sub forma unor lecții învățate respectiv să raporteze lecțiile învățate la situații de viață în contextul

cărora acestea s-ar putea dovedi relevante.

Învățarea prin experiență dă posibilitate persoanelor să se depășească pe ei personal, să gândească, să experimenteze, să își asume responsabilități, noi apărute pe parcursul învățării. În cadrul acestui tip de învățare sunt încadrate toate simțurile corpului uman: creier, minte, suflet, inimă.

Învățarea prin serviciu în folosul comunității presupune atingerea unor obiective educaționale prin implicarea activă a tinerilor în planificarea și implementarea unui proiect de serviciu în folosul comunității. Procesul de învățare prin serviciu în folosul comunității implică o componentă de reflecție individuală și de grup asupra impactului și desfășurării proiectului. Rolul facilitatorului (liderului) este să stabilească obiective de învățare împreună cu participanții, să faciliteze activitățile legate de proiectul în folosul comunității și să încurajeze reflecția individuală și de grup. Proiectul de serviciu în folosul comunității este principalul instrument de învățare în cadrul clubului IMPACT, iar prin intermediul proiectelor, tinerii devin agenți ai schimbării în comunitatea lor.

Modelul IMPACT are la bază în acest moment patru componente de învățare (obiective generale): cetățenie activă, angajabilitate, antreprenoriat social și leadership. Modelul își propune să dezvolte în rândul tinerilor 5 competențe cheie transversale și 9 valori. Competențele sunt din sfera managementului de proiect, comunicării, inovației și creativității, competențe din sfera tehnică, a managementului personal și de grup, toate având la bază cele 9 valori fundamentale: participare, încredere, integritate, respect, compasiune, perseverență, curaj, responsabilitate, solidaritate (vezi Roata Învățării în IMPACT).

Pentru atingerea celor 4 obiective generale, modelul educațional IMPACT se bazează pe un curriculum dezvoltat pe cele patru obiective generale: cetățenie activă, angajabilitate, antreprenoriat social și leadership. Curriculum este un instrument aflat la dispoziția facilitatorului IMPACT (liderul IMPACT) și vine în întâmpinarea nevoilor facilitatorilor de a avea un instrument suport care să le ofere o ghidare flexibilă, structură și logică în organizarea activităților de club. Curriculum IMPACT este construit în jurul proiectelor de serviciu în folosul comunității, aducând cu fiecare activitate propusă suport pentru liderii IMPACT în facilitarea activităților.

Curriculum a fost construit de specialiști IMPACT pe baza experienței din ultimii 10 ani în program și adună peste 28 de module educaționale. Fiecare modul este structurat din cel puțin două întâlniri tematice care ating obiectivele generale ale modului. Astfel, curriculum adună 91 întâlniri de club de aproximativ 2-3 ore care în total oferă activități pentru 3 ani jumătate de întâlniri săptămânale.

Întâlnindu-se odată pe săptămână, fiecare Club de Inițiativă Comunitară

pentru Tineri IMPACT este format în medie din 12-15 tineri și 3-4 facilitatori (lideri - profesori, studenți, asistenți sociali, preoți, etc.), instruiți pentru a facilita întâlnirile IMPACT.

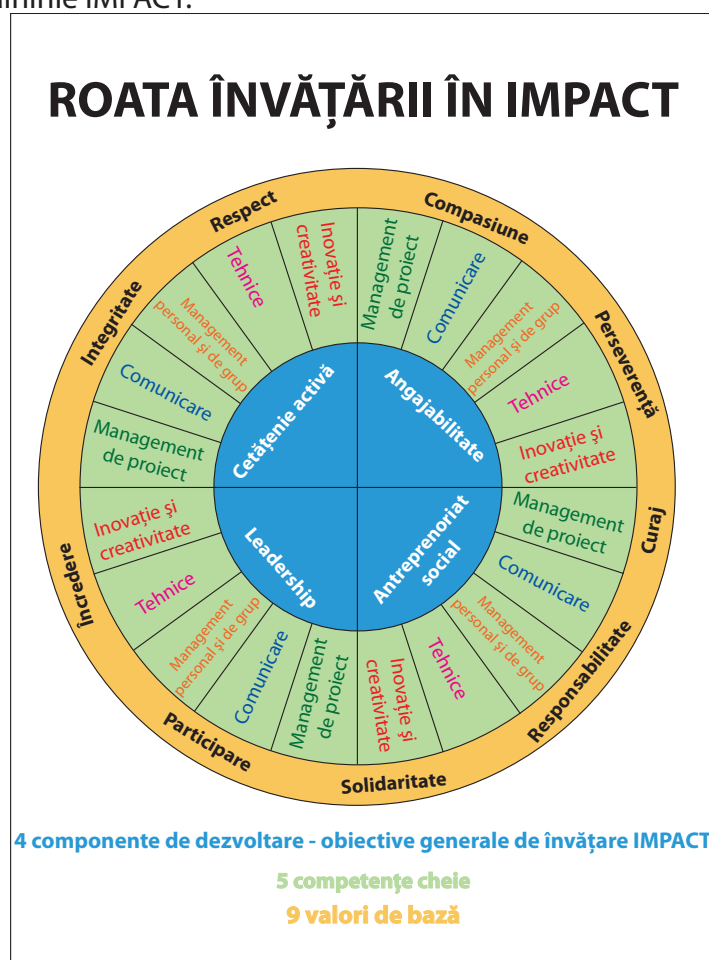

Figura nr. 2: Roata Învățării în IMPACT

Întâlnirile de club IMPACT se desfășoară după o anumită structură, flexibilă la nivel național în funcție de nevoile fiecărui club și folosind într-un mod flexibil curriculum IMPACT. Întâlnirea debutează cu o activitate distractivă (joc), continuă cu o povestire pentru internalizarea valorilor sociale, urmată apoi de alte jocuri și metode nonformale (dezbateri, studii de caz, simulări, etc.) din aria educației non-formale, toate precedate de discuții facilitate de liderii de club pentru a extrage semnificațiile cheie. La finalul întâlnirii, membrii IMPACT lucrează împreună pentru planificarea și implementarea unui proiect de serviciu în folosul comunității prin care tinerii dobândesc cele 5 tipuri de competențe cheie. Proiectele oferă șansa tinerilor de a identifica regulat nevoile și problemele din comunitatea lor, de a le analiza, de a găsi împreună soluții realiste și abordabile pentru problemele identificate, de a implementa

proiectele, de a le evalua și mai ales de a învăța din implementarea proiectelor în sine.

Competențele pe care programul propune să le dezvolte în rândul tinerilor pot fi monitorizate și evaluate într-un sistem de măsurare a performanțelor care servește ca set de indicatori pentru a urmări progresul făcut de fiecare membru IMPACT în procesul învățării. Acesta se regăsește sub denumirea de Pașaportul IMPACT și este un instrument de reflecție și autoevaluare specific educației prin serviciul în folosul comunității. Astfel, tinerii, pe parcursul implementării unui proiect, dar mai ales la finalul acestuia, reflectează și își bifează ce competențe au reușit să atingă.

Procesul de autoevaluare este ghidat de un lider/facilitator IMPACT în cadrul unei întâlniri structurate de evaluare. În urma autoevaluării, participanții pot să atingă 5 niveluri de competențe transversale și 4 niveluri de competențe generale, toate fiind legate în special de implementarea proiectelor IMPACT dar și de parcurgerea modulelor suport din cadrul curriculumului IMPACT. Pașaportul în sine este un instrument de recunoaștere a competențelor obținute în contextul non-formal IMPACT dar și un instrument de motivare a tinerilor de a-și construi obiective de învățare personale și de a urmări conștient și structurat atingerea lor.

Pentru ca modelul IMPACT să fie implementat cu succes, folosim o serie de instrumente și resurse care vin în sprijinul sustenabilității și dezvoltării rețelei IMPACT: existența unei rețele de formatori care realizează ateliere locale și regionale pe baza nevoilor specifice de învățare a cluburilor, existența unui sistem de coaching și monitorizare prin rețeaua de coordonatori locali și regionali, 4 curriculumuri IMPACT, Jurnalul de învățare a participantului IMPACT, Pașaportul IMPACT (instrument de evaluare a competențelor), etc. Toate aceste instrumente și resurse au fost dezvoltate de echipa Fundației Noi Orizonturi de-a lungul anilor în paralel cu modelul IMPACT pentru a veni în întâmpinarea nevoilor facilitatorilor, membrilor, comunității sau structurilor care găzduiesc un club IMPACT.

Raport de evaluare cantitativă a efectelor programului IMPACT

Raportul de evaluare cantitativă a programului educațional IMPACT au fost realizate de Sorana Constantinescu și drd. Marius Mosoreanu reprezentând Centrul pentru Studiul Democrației, Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării, Universitatea “Babeș Bolyai”, Cluj Napoca. Din partea Fundației Noi Orizonturi, concepția designului, culegere și analiza datelor respectiv realizarea rapoartelor preliminare au fost coordonate de Mihaela Todoca.

1. Introducere

Obiectivul acestui raport este de a evalua impactul programului de educație extracurriculară IMPACT asupra beneficiarilor săi din cadrul proiectului “Conectează-te la comunitate”, implementat de Fundația Noi Orizonturi (FNO) și susținut de International Youth Foundation și Nokia. În procesul de măsurare a rezultatelor, Fundația Noi Orizonturi (FNO) are ca partener Centrul pentru Studiul Democrației (CSD) din cadrul Facultății de Științe Politice de la Universitatea Babeș-Bolyai (UBB) Cluj, România, prin asistența oferită de către Prof. Dr. Gabriel Bădescu, Drd. Daniela Angi, Drd. Toma Burean, Sorana Constantinescu și Marius Mosoreanu. CSD a creat un chestionar care a cuprins întrebări referitoare la dezvoltarea abilităților de viață în rândul tinerilor și dezvoltarea capitalului social. Pentru a obține o imagine de ansamblu asupra contextului schimbărilor survenite prin implementarea programului IMPACT, o parte semnificativă a întrebărilor utilizate se regăsesc și în chestionarul utilizat de către Agenția pentru Strategii Guvernamentale în anul 2009, în cadrul unei cercetări la nivel național având ca temă cultura civică în rândul tinerilor. Aceasta permite compararea rezultatelor obținute în cadrul proiectului IMPACT cu media națională a anumitor indicatori utilizați.

IMPACT este un program de educație prin serviciu în folosul comunității (service learning) al Fundației Noi Orizonturi, metodele educației non-formale dezvoltând abilități de viață în rândul tinerilor și transformându-i în agenți ai schimbării în comunitățile lor. Practic programul constă în dezvoltarea de cluburi de tineri care se întâlnesc săptămânal și care o dată la 3 luni implementează un proiect în folosul comunității/afacere socială. Cluburile sunt deschise în parteneriat cu Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului și sunt facilitate de profesori și studenți voluntari instruiți anterior în metode de animație socio-educativă, management de proiect și strângere de fonduri. Proiectul „Conectează-te la comunitate” a avut ca scop replicarea modelului IMPACT în 145 de școli și licee în 12 județe. Rezultatele prezentei cercetări sunt centrate pe efectele pe care programul IMPACT le are la nivel individual asupra tinerilor care au beneficiat de acest program.

Abilitățile tinerilor vizate de programul IMPACT pot fi grupate în abilități de viață¹¹ (life skills) și aptitudini de leadership¹² (leadership skills). Astfel pentru a evalua impactul acestui proiect, a fost administrat un chestionar pre și post, fiind interesați să observăm procentele de elevi care înregistrează o creștere semnificativă statistic în ceea ce privește dezvoltarea abilităților de viață.

Prezentul raport își propune:

1. să ofere o imagine de ansamblu a metodelor, a populației și a resurselor implicate în efortul de cercetare și evaluare;
2. să discute rezultatele notabile, urmărind modificări de-a lungul indicatorilor de interes;
3. să sugereze strategii de îmbunătățire a evaluării, care pot fi adoptate în viitor.

2. Metodologia cercetării

Pentru acest studiu, datele au fost colectate prin trei paneluri, în felul următor:

Panel 1: Datele au fost colectate din Cluj-Napoca; aplicația 1 din septembrie-octombrie 2008 (112 respondenți), aplicația 2 din mai-iunie 2009 (173 respondenți), și aplicația 3 din octombrie-decembrie 2009 (221 respondenți).

Panel 2: Datele au fost colectate din județele Cluj, Mehedinți, Iași, Neamț, Timiș și București; prima perioadă de colectare a fost în octombrie 2009 (600 cazuri), iar cea de-a doua perioadă a avut loc între mai și iunie 2010 (1037 cazuri).

Panel 3: Ultimul panel a fost aplicat în județele Brașov, Călărași, Constanța, Galați și Hunedoara, primul val al colectării de date fiind între lunile aprilie - mai 2010 de unde au rezultat 748 de cazuri. Al doilea val de replicare a fost în perioada ianuarie - februarie 2011 (749 cazuri).

Pentru a obține cât mai multe cazuri comune între cele două valuri de aplicare ale fiecărui panel, am observat că variabila „adresa de e-mail” este cea mai potrivită, furnizând prin urmare cel mai mare număr de cazuri comune pentru baza de date care să cuprindă toate valurile de replicare. Analiza a fost realizată pe un set de date format din cazurile comune ale celor 3 panel-uri. Astfel, am putut urmări corect modificarea atitudinilor și a valorilor membrilor IMPACT de la începerea activității în cadrul programului până la cea de-a doua aplicare a chestionarelor.

O parte dintre rezultatele prezente au fost comparate cu cele ale studiului

¹¹ Încredere interpersonală, aptitudini de comunicare, empatie, responsabilitate, încredere în sine, lucru în echipă/abilități de cooperare, abilități legate de luarea deciziilor și de rezolvarea problemelor.

¹² Atitudini civice, atitudine ecologistă, părerea despre anteprenariat

“Cultura civică în rândul tinerilor” realizat la nivel național în anul 2009 de către Agenția pentru Strategii Guvernamentale (ASG) asupra tinerilor, aceștia fiind chestionați acasă, nu la școală. Sondajul conține un număr de 3717 de cazuri, iar eșantionul este unul național. A existat o suprapunere de aproximativ 25% între bateriile de întrebări din chestionarul IMPACT și chestionarul realizat de ASG, astfel încât acest raport va conține și respectivele date – în cazurile în care există respectiva suprapunere – ele servind la conturarea unei imagini de ansamblu în care să se situeze datele obținute în cadrul acestei cercetări. Prezentul raport constă în compararea frecvențelor variabilelor prin care au fost operaționalizate conceptele principale, fiind alese numai întrebările la care se justifică compararea rezultatelor primului val de replicare cu cel de-al doilea val.

3. Caracteristicile populației

Totalul respondenților cuprinși în studiu este de 2282 dintre care **30,8% sunt băieți**, iar **69,2% sunt fete**. Repartiția pe categorii de vârstă este reprezentată în tabelul 1, iar repartiția pe ani de studiu este reprezentată în tabelul 2.

Categorii de vârstă	Valori procentuale
14 ani	2,2%
15 ani	7,7%
16 ani	31,6%
17 ani	22,7%
18 ani	26,2%
19 ani	2%

Tabel 1. Distribuția pe vârste a populației cuprinse în cercetare

An de studiu	Valori procentuale
Clasa a V-a	2,8%
Clasa a VI-a	5,5%
Clasa a VII-a	9,3%
Clasa a VIII-a	4,3%
Clasa a IX-a	0%
Clasa a X-a	36,9%
Clasa a XI-a	24%
Clasa a XII-a	4,1%
Clasa a XIII-a	0,1%
Prelungire 2	0,1%
Nu au declarat anul	1,2%

Tabel 2. Distribuția pe ani de studiu a populației cuprinse în cercetare

Din totalul respondenților 0,3% nu au declarat localitatea de proveniență.

În continuare vom enumera **localitățile de proveniență a respondenților**, cu procente aferente fiecăruia. Astfel, 0,1% dintre respondenți sunt din localitățile: Strehaia, 23 August, Bacău, Basarabi, Beregsăul Mic, Bigar, Bistrița Năsăud, Bol, Boholt, Braniștea, Cudar, Ciceu Mihăilești, Ciobanu, Ciurea, Călărași, Cordun, Belin, Doljești, Fălești, Feldioara, Ghimbav, Heci, Ivești, Jegalia, Lunca Calnicului, Lunca Cetății, Madarjești, Mamaloasa, Mănăstireni, Mociu de Jos, Năldeiu, Orhei, Ortroi Mare, Ovidiu, Pantelimon, Pădureni, Poeciu Nou, Priscani, Rîșnov, Recea, Rădu, Secele, Salcia, Săliște de Sus, Săliștioara, Sânpetru, Schela, Tătăruși, Tomna, Topolovatu Mare, Tormac, Tulcea, Tulcea de Sus, Tutulești, Văleni, Vetel; 0,3% sunt din Cumpăna, Dej, Mitu Gherlii, Sfânta Elena, Simian, Uriu, Zărnești; 0,4% din Cuza Vodă, Lupeni, Modelul, Năvodari, Secuieni, Turda; 0,5% provin din Apahida, Vulcan; 0,8% sunt din Cujmir, Pașcani; 0,9% dintre respondenți sunt din localitatea Adjudești; 1,3% sunt din Codlea, Pildești, Strehaia; 1,4% sunt din Hârșova; 1,6% provin din localitatea Petrila și tot atâtea din Tămășeni; 1,8% sunt din Jucu; 2% Petroșani; 2,2% sunt din București, Deva, Roman; 4,1% Iasi; 4,2% Timișoara; 4,7% Calarași; 6,2% Drobeta Turnu Severin; 10,1% Galați; 10,6% Cluj-Napoca; 11,3% Constanța; 12,7% Brașov.

4. Analiza datelor și rezultatele cercetării

În această secțiune sunt prezentate rezultatele cercetării. În acest sens, indicatorii pe care îi urmărim sunt pe două dimensiuni. Indicatorii incluși în chestionar măsoară:

- ✓ Abilități de viață (life skills), care au fost operaționalizate prin: încredere interpersonală, abilități de comunicare, empatie, abilități necesare rezolvării de probleme, responsabilitate, încredere în sine, muncă în echipă.
- ✓ Abilități de leadership, care au fost operaționalizate prin: atitudini civice, simț de înputernicire, managementul proiectelor, atitudine ecologistă, atitudine anteprenorială.

4.1. Încrederea generalizată

Membrilor IMPACT li s-a cerut să se autoevalueze, pe o scară de la 0 la 10, unde 0 înseamnă că în viziunea lor oamenii nu li se poate acorda deloc încredere și 10 că în opinia lor, oamenilor li se poate acorda încredere deplină.

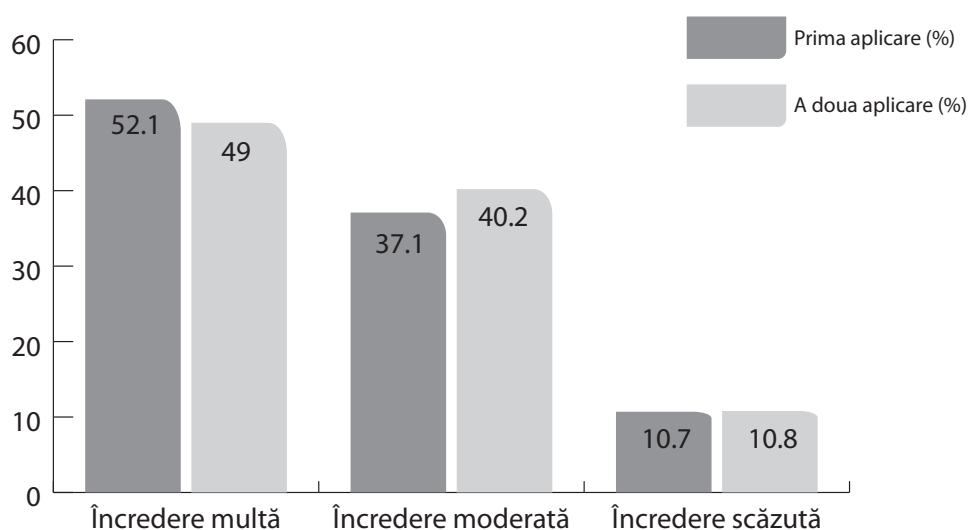
Tabelul de mai jos arată distribuția procentuală a răspunsurilor cu privire la încrederea în oameni, exprimată de către respondenți în cele trei paneluri. Pentru a observa mai bine modificările am recodat răspunsurile la această întrebare (care în chestionar sunt sub forma unei scale de la 0 la 10) astfel: de la 0 la 3 „încredere puțină”, de la 4 la 6 „încredere moderată”, de la 7 la 10 „încredere multă”. Există o scădere moderată a încrederii generale în oameni

și schimbarea este semnificativă statistic în 99% din cazuri (Tabelul 1.1) pentru opțiunea de încredere multă, dar pe de altă parte, de la prima aplicare la cea de-a doua aplicare, încrederea moderată în oameni crește cu 3,1%. Dacă însumăm procentele pentru variantele de răspuns „încredere multă” și „încredere moderată” putem concluziona că de la prima aplicare a chestionarului la cea de-a doua aplicare, nivelul de încredere a rămas constant (89,2%) însă, analizând cu atenție distribuțiile răspunsurilor obținute în cadrul celor trei panouri atât la prima aplicare a chestionarului cât și la cea de-a doua, se observă faptul că la cea de-a doua aplicare a chestionarului răspunsurile primite la respectiva întrebare tind să fie grupate spre stânga (valori mai mici, spre zero) mai mult decât cele din cadrul primei aplicări (skewness-ul distribuției pentru prima aplicare este de $-0,591$ în timp ce pentru cea de-a doua este de $-0,601$); așadar, se poate observa per ansamblul eșantionului o foarte ușoară scădere a încrederii în oameni în general, în rândul tinerilor ce au răspuns la ambele runde de aplicare a chestionarului.

Figura 1: Încrederea generalizată

Cât de multă încredere aveți în oameni?

Ca urmare a faptului că în cadrul studiului realizat de către Agenția pentru Strategii Guvernamentale, bateria de întrebări utilizată pentru măsurarea încrederii ia în considerare aspecte destul de specifice - prin intermediul formulării întrebărilor - rezultatele obținute în cadrul celor două runde de aplicarea a chestionarului nu pot fi puse într-un context general, la nivel național.

4.2. Încrederea în diferite categorii de indivizi

Un alt mod de a privi încrederea interpersonală a membrilor IMPACT care au luat parte la studiu este prin examinarea nivelului lor declarat de încredere față de diferite categorii de indivizi. Aceste categorii diferite implică grade variate de proximitate față de respondenți (membrii familiei, profesorii de la școală, persoane de altă religie, persoane de altă naționalitate, co-naționali, colegi de școală, elevi din aceeași școală cu respondenții). Deoarece suntem interesați în mod special de modul în care elevii reacționează în contextul diversității și de gradul lor de toleranță față de indivizi diferiți de ei înșiși, au fost introduse dimensiuni precum etnia și religia.

Analiza datelor arată **o scădere a încrederii respondenților în alți elevi** care învață la aceeași școală cu ei, de la prima aplicare a chestionarelor la cea de-a doua aplicare, de la 27,4% la 24,6%, (însușind valorile pentru „multă” și „foarte multă”), schimbările sunt semnificative statistic în 99% din cazuri.

Cât de multă încredere ai în alți elevi de la școala ta?		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Deloc	10,4	9,9
Puțină	61,9	65,2
Multă	25,8	21,4
Foarte multă	1,6	3,2

Tabel 3.

Nivelul de încredere în străini, cuantificat de opțiunea „foarte multă” crește de la prima aplicare a chestionarelor la cea de-a doua cu 3,9%; de la 0,1% inițial, la 4% la ce-a de-a doua aplicare a chestionarelor. Se observă **o tendință crescătoare a încrederii în străini** după ce respondenții au petrecut o vreme în cadrul programului IMPACT, ceea ce înseamnă că prin programul IMPACT – prin activitățile educaționale îndreptate către tinerii membri – s-a reușit schimbarea atitudinii față de străini.

Cât de multă încredere ai în străini?		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Deloc	67,5	68
Puțină	30,1	29,7
Multă	2,2	1,9
Foarte multă	0,1	4

Tabel 4.

Încrederea în oameni de altă religie decât cea a respondenților crește de la primul val la cel de-al doilea, numărul răspunsurilor pentru varianta de răspuns „foarte multă” (încredere) crescând cu 1,5%, creștere semnificativă statistic. De asemenea și numărul respondenților care au declarat că nu au deloc încredere în oameni de altă religie decât a lor scade cu 0,8%, scădere care este la fel, semnificativă statistic.

Cât de multă încredere ai în oamenii de altă religie decât tine?

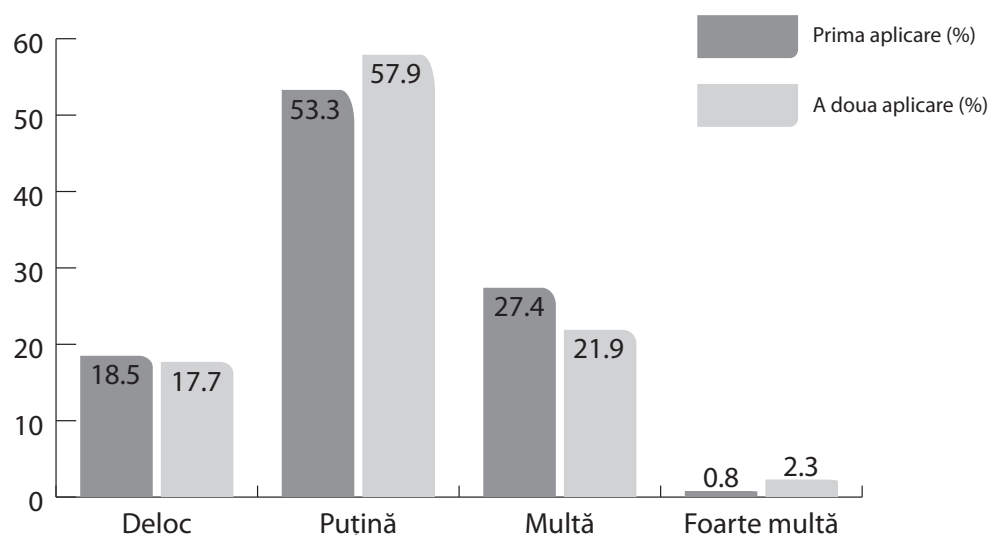

Figura 2: Încrederea în oameni de altă religie

Rezultatele obținute se încadrează în contextul descris de către studiul ASG, obținându-se răspunsuri similare, după cum se poate vedea în figura 3, studiu în care valoarea mediană a nivelului de încredere în oameni de altă religie este 2 („puțină”) în timp ce valoarea medie este 2.07.

Încrederea în oameni de altă religie (%)

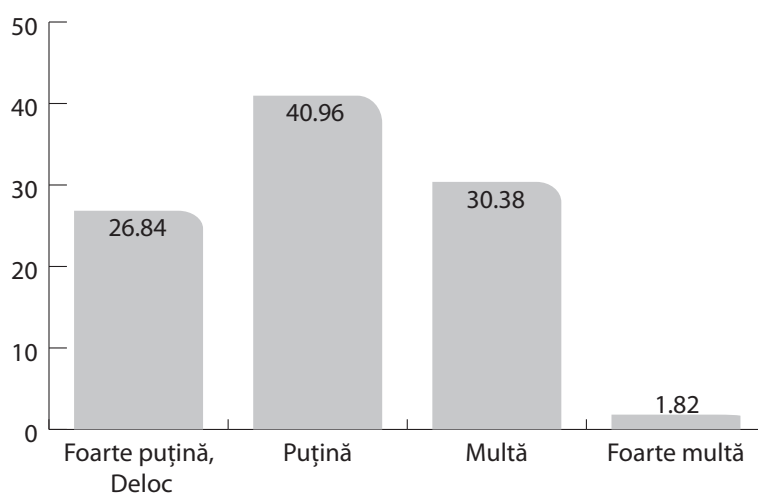

Figura 3

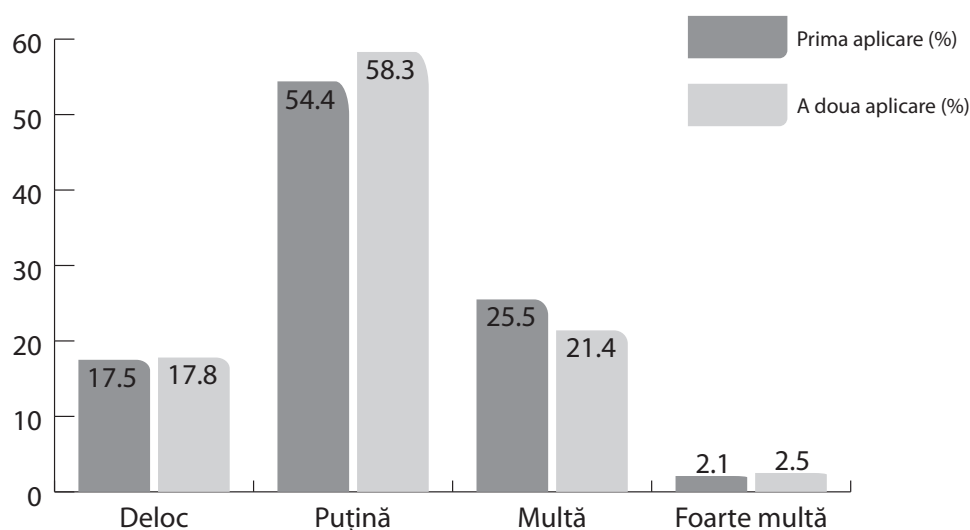
Nivelul încrederii în români prezintă o ușoară diminuare de la prima aplicare a chestionarelor până la cea de-a doua aplicare a chestionarelor, când respondenții au petrecut mai mult timp în cadrul programului IMPACT, ajungându-se de la un procent de 5% pentru „foarte multă” la unul de 3,9%. Pe de altă parte, lipsa totală de încredere scade de la 14,6% la 13,9%. Indicatorii tendinței (media) rămân totuși per ansamblu constanți (2,213 pentru primul val, respectiv 2,181 pentru cel de-al doilea val), însemnând că per ansamblu **nivelul de încredere în români al respondenților rămâne constant.**

Cât de multă încredere ai în români?		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Deloc	14,6	13,9
Puțină	54,8	57,4
Multă	25,5	24,8
Foarte multă	5	3,9

Tabel 5.

La întrebarea „Cât de multă încredere ai în oameni de altă naționalitate decât tine?”, membrii IMPACT chestionați au răspuns cu 0,4% mai mult cu „foarte multă” la cea de-a doua aplicare a chestionarelor decât la prima aplicare. Indicatorii tendinței centrale pentru cele două valuri nu indică schimbări majore, valorile mediei fiind aproximativ echivalente (2,132 pentru primul val și 2,096 pentru cel de-al doilea). Rezultatele obținute în cadrul ambelor aplicări ale chestionarului se înscriu în continuare în imaginea de ansamblu asupra contextului oferită de către datele studiului ASG, studiu în care, după cum poate fi observat în figura 5, procentele distribuției încrederii respondenților în oamenii de altă naționalitate, tind să fie aproximativ similare.

Cât de multă încredere ai în oameni de altă naționalitate decât tine?

Încrederea în oameni de altă naționalitate - studiu ASG (%)

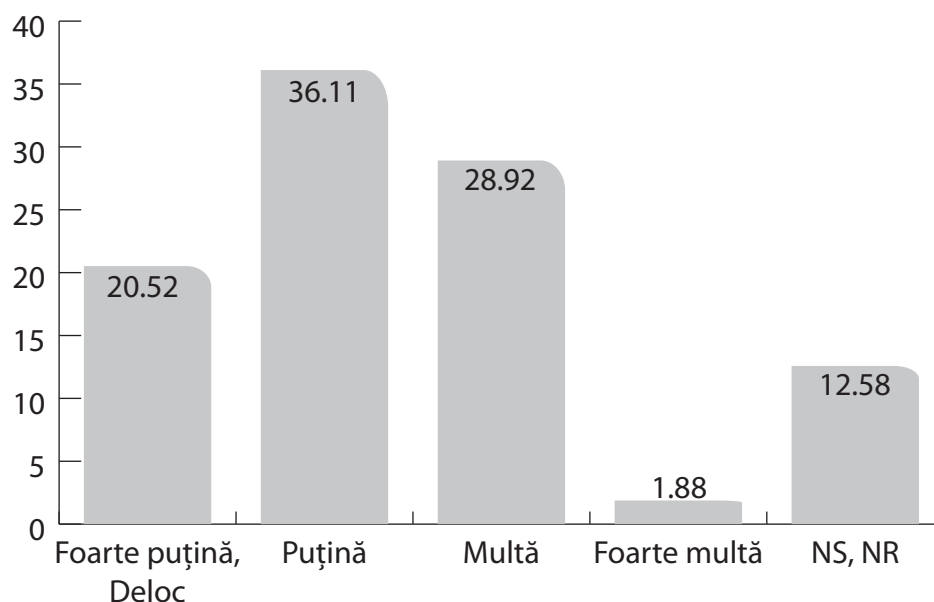

Figura 5: Încrederea în oameni de altă naționalitate (studiu ASG)

La întrebarea „Cât de multă încredere ai în prietenii tăi?”, se observă o scădere a nivelului de încredere de la 44,8% la 41,1% pentru varianta de răspuns „foarte multă” dar, pe de altă parte, pentru varianta de răspuns „multă”, nivelul încrederii crește cu 3,4%. Per ansamblu, dacă însumăm procente pentru cele două variante de răspuns, **se observă o ușoară scădere a nivelului de încredere în prieteni**, de 0,3% în rândul tinerilor care au participat la activitățile programului IMPACT.

Cât de multă încredere ai în prietenii tăi?

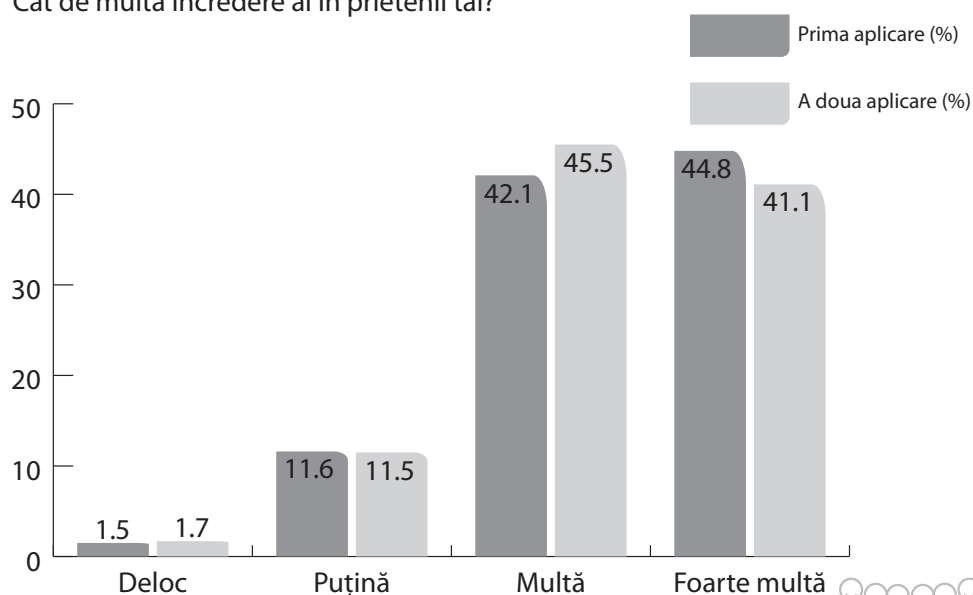

Figura 6: Încrederea în prieteni

Și încrederea în profesori este în scădere de la prima aplicare a chestionarelor la ce-a de-a doua aplicare; astfel, respondenții care declară că au foarte multă încredere în profesori sunt cu 4,3% mai puțini la a doua aplicare a chestionarelor decât la prima aplicare. În rândul tinerilor care participă la activități IMPACT scade încrederea în profesori cu 4.3%, schimbare semnificativă statistic la nivelul de 0.01.

Cât de multă încredere ai în profesorii tăi?		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Deloc	2,3	4,1
Puțină	17,1	19,6
Multă	48	47,9
Foarte multă	32,7	28,4

Tabel 6: Încrederea în profesori

Nivelul de **încredere în familie** este puțin influențat de apartenența persoanelor chestionate la programul IMPACT.

Cât de multă încredere ai în familia ta?

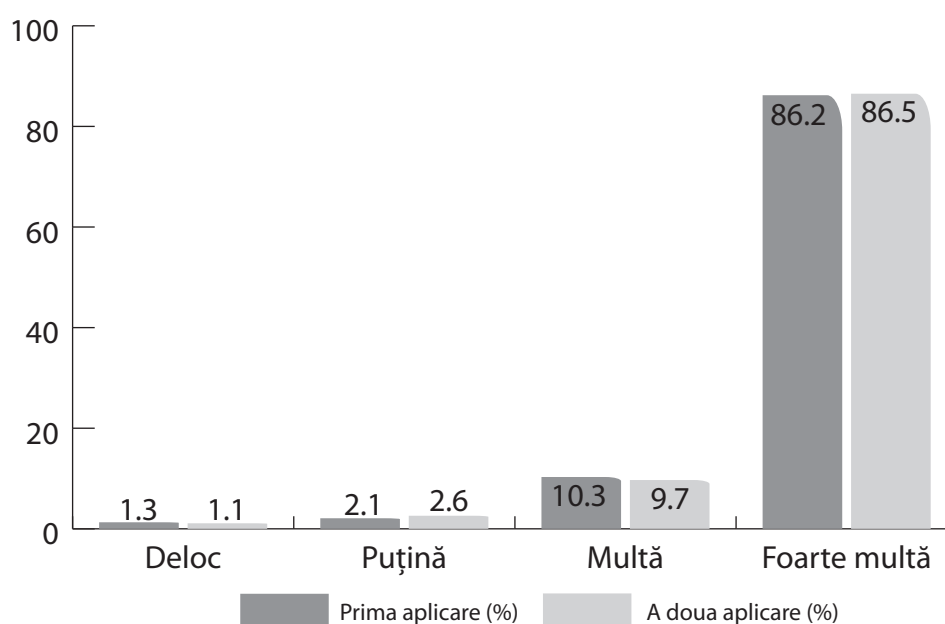

Figura 7: Încrederea în familie

Pentru a evidenția și mai bine schimbările survenite între primul și cel de-al doilea val al aplicării chestionarului, perioada de timp medie între cele două valuri fiind de aproximativ 6 luni, în graficul de mai jos sunt prezentate valorile medii pentru toți itemii bateriei de întrebări utilizată pentru a măsura nivelul de încredere în diferite categorii de oameni:

Raport de evaluare cantitativă a efectelor programului IMPACT

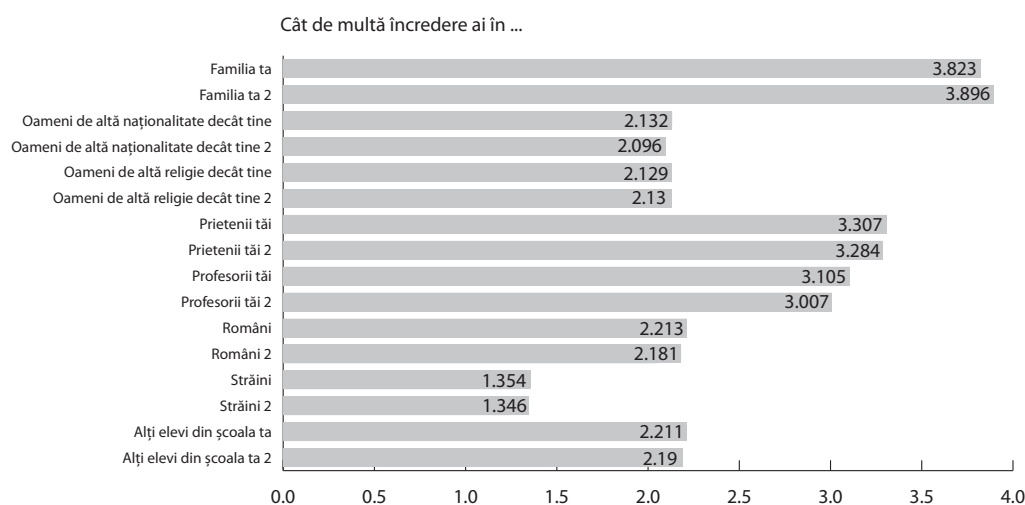

Figura 8

Astfel, itemii au fost grupați în perechi, primul reprezentând valoarea medie a răspunsurilor obținute în cadrul primei aplicări, în timp ce al doilea (variabilele numerotate cu cifra 2), valoarea medie a răspunsurilor obținute în cadrul celei de-a doua aplicări. După cum se poate observa, de-a lungul celor șase luni ce despart prima aplicare de cea de-a doua și în care respondenții au participat la activități IMPACT nu apar schimbări bruște ale nivelului încrederii în respectivele categorii de oameni în rândul respondenților. Respectivă diferențe – deși cea mai mare parte a itemilor indică o tendință descendentă, cu excepția încrederii în familie – pot fi puse pe seama anumitor factori contextuali prezenți în momentul aplicării chestionarelor.

O dată inclus în programul IMPACT, la persoanele chestionate se observă o ușoară scădere a nivelului de încredere în categoriile de oameni prezentate în cadrul întrebărilor – familie, profesori, persoane de altă religie. Cu toate acestea scăderea este mică și poate fi corelată cu factori externi programului, cum ar fi creșterea vârstei respondenților.

Conform graficului 8 și dat fiind faptul că valorile medii pentru respective itemi variază între 1 („deloc”) și 4 („foarte mult”), după cum era de așteptat, cel mai ridicat nivel al încrederii apare în ceea ce privește familia, urmat de prieteni și profesori, în timp ce categoria „străini” are valoarea medie cea mai scăzută în cadrul ambelor valuri de aplicare a chestionarului.

În rândul tinerilor care participă la activitățile programului IMPACT, cel mai ridicat nivel al încrederii apare în ceea ce privește familia, urmat de prieteni și profesori, în timp ce categoriei „străini” îi corespunde cel mai scăzut nivel de încredere.

Datele studiului ASG fiind diferite în ceea ce privește natura itemilor intenționați a măsura nivelul încrederii în diferite categorii de persoane, rezultatele sondajului nostru nu pot fi comparate cu acestea, astfel încât nu este posibilă o plasare într-un context social lărgit la nivelul tinerilor din întreaga societatea românească.

4.3 Munca în echipă/ Abilități de cooperare

Abilitățile de cooperare și de a munci în echipă ale membrilor IMPACT au fost investigate prin opțiunile respondenților de a lucra singuri sau împreună cu colegii lor. De asemenea, au fost luate în considerare și preferințele respondenților cu privire la petrecerea timpului cu oameni care sunt asemănători cu ei sau cu oameni ce aparțin altor grupuri.

Analiza realizată pe toți tinerii care au luat parte la această anchetă arată că, strict în termeni de preferințe absolute, dacă înainte de a intra în program 8,5% dintre tineri optau să lucreze pe cont propriu, după petrecerea timpului în program, doar 4,9% dintre tineri aleg să lucreze pe cont propriu. **Se observă o îmbunătățire a părerii tinerilor despre munca în echipă** - și astfel a dezvoltării abilităților de a lucra împreună cu alți colegi - predispoziția lor de a lucra în echipă, crescând o dată cu implicarea în proiectele în folosul comunității pe care le implementează.

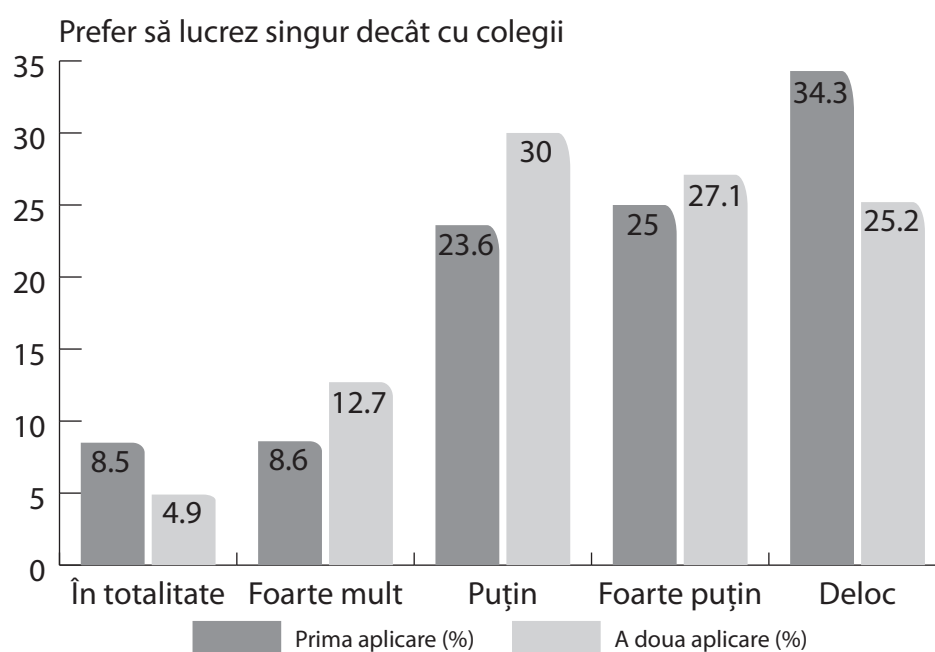

Figura 9

De asemenea, tot în termeni de preferințe absolute, dacă în primul val al aplicării chestionarului membrii IMPACT care au luat parte la această anchetă

preferau să fie cu persoane asemănătoare lor, optând pentru varianta „în totalitate” într-un procent de 25,7%, la cea de-a doua aplicare a chestionarelor acest procent a scăzut la 21%. Tendința centrală a eșantionului pentru cele 2 valuri reflectă la rândul-i aceasta, media scăzând după cum se poate observa în figura 10. Aceasta indică în esență **o scădere a predispoziției tinerilor de a interacționa numai cu persoane cât mai asemănătoare lor**, participarea în cadrul programului IMPACT determinând o creștere a deschiderii tinerilor spre persoane diferite lor, o sporire a nivelului de acceptare a diversității în general.

Prefer să fiu cu persoane asemănătoare mie...		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
În totalitate	25,7	21
Foarte multă	23,5	28,9
Puțin	27,7	25,2
Foarte puțin	13	15
Deloc	10,1	8,9

Tabel 7

După cum se poate observa în graficul 10 ce conține valorile medii pentru cei doi itemi în cadrul ambelor aplicări ale chestionarului, medii ce pot varia între 1 („În totalitate”) și 4 („Deloc”), deși aparent există o anumită tendință spre individualism ce poate fi pusă pe seama procesului de socializare, de formare, dată fiind vârsta tinerilor participanți în cadrul cercetării, totuși această tendință este însoțită și de o creștere a disponibilității acestora de a accepta diversitatea, existând o slabă corelație pozitivă între cei doi itemi, atât în cadrul primului val cât și în cel de-al doilea (pentru primul val de 0.175 și 0.217 pentru cel de-al doilea, ambele semnificative la nivelul 0.01).

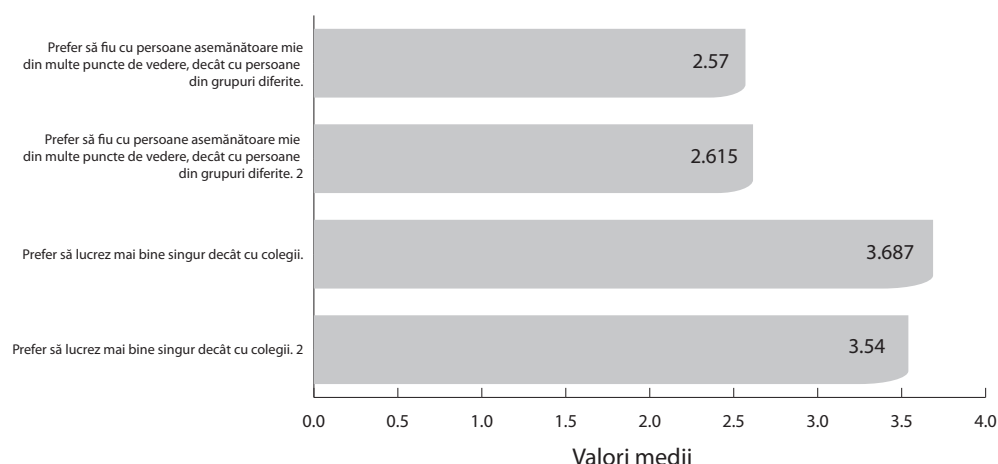

Figura 10

4.4. Empatie

Empatia este conceptualizată în studiul prezent prin analiza răspunsurilor respondenților cu privire la predispoziția de a ajuta alți oameni care au nevoie și de disponibilitatea acestora de a internaliza trăirile altor persoane din jurul lor.

Pentru întrebarea *Vreau să ajut oamenii care au fost tratați rău*, am ales să recodăm opțiunile de răspuns astfel: am însumat procente pentru opțiunile „în totalitate” și „foarte multă” într-o variantă de răspuns care înseamnă că respondenții doresc să ajute oamenii care sunt tratați rău. Astfel, 80,5% dintre respondenți doresc să ajute oamenii care sunt tratați rău în ambele momente ale aplicării chestionarului; legăturile sunt semnificative statistic. **Disponibilitatea tinerilor care au participat la activități IMPACT de a ajuta oamenii care au fost tratați rău a rămas aceeași.**

Vreau să ajut oamenii care sunt tratați rău		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
În totalitate	33,9	29,3
Foarte mult	46,6	51,2
Puțin	15,5	16,1
Foarte puțin	2,7	3
Deloc	1,2	0,4

Tabel 8

La următoarea întrebare din chestionar prin care dorim să urmărim modificările nivelului de empatie al respondenților – „Atunci când sunt supărat sau furios pe cineva încerc să îmi imaginez cum se simte sau cum gândește.” – răspunsurile sunt distribuite astfel: au bifat varianta „în totalitate” 14,9% la prima aplicare și 11,6% la cea de-a doua aplicare; 35,6% de răspunsuri la prima aplicare și 37,1% la cea de-a doua pentru varianta de răspuns „foarte multă”; pentru „puțin” se observă o creștere cu 1,9% de la o aplicare la alta, pentru „foarte puțin” o creștere de 0,8%, iar pentru „deloc” apare o scădere de 1% de la prima aplicare la cea de-a doua.

Odată incluși în programul IMPACT, **tinerii care au luat parte la această anchetă tind să fie într-un număr mai mare voluntari într-un azil de bătrâni.** Astfel, dacă la intrarea în proiect respondenții declarau într-un procent de 13,8% că în ultimele 12 luni au fost voluntari într-un azil de bătrâni, la cea de-a doua aplicare a chestionarelor, când aceștia au la activ o perioadă mai îndelungată în cadrul IMPACT, procentul aproape se dublează, ajungând la 25,5%. Acest lucru poate fi justificat și prin faptul că proiectele în folosul comunității realizate au avut această temă.

Atunci când sunt supărat sau furios pe cineva încerc să îmi imaginez cum se simte sau cum gândește

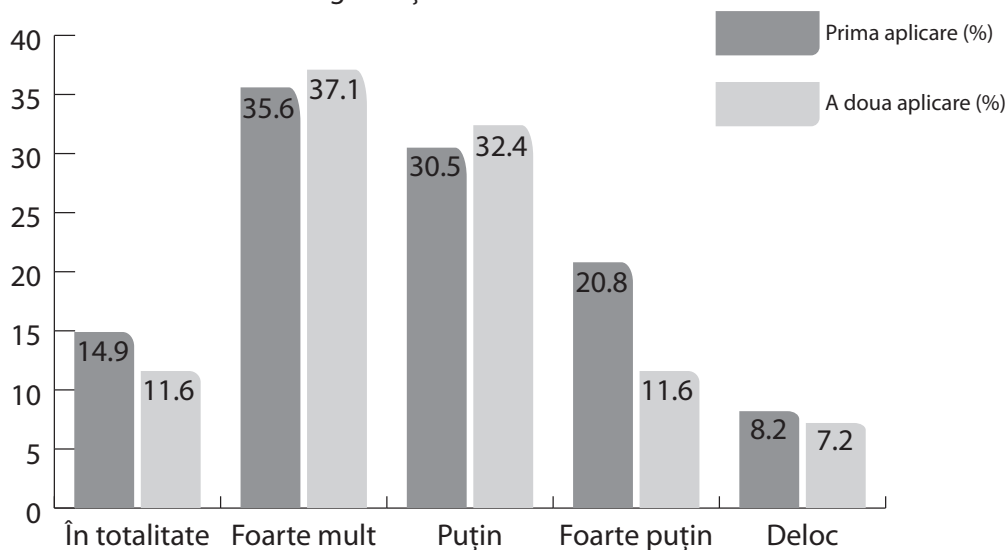

Figura 11

Comparativ cu datele din sondajul întreprins de ASG (figura 12), **tinerii membri IMPACT sunt mai deschiși către astfel de comportamente; numai 10,5% dintre respondenții din eșantionul ASG, reprezentativ la nivel național, au răspuns cu „da” la întrebarea legată de voluntariatul în azile de bătrâni**, procent mai mic decât al membrilor IMPACT atât la înscrierea în program cât și la cel de-al doilea val al aplicării chestionarelor.

Voluntariatul într-un azil de bătrâni

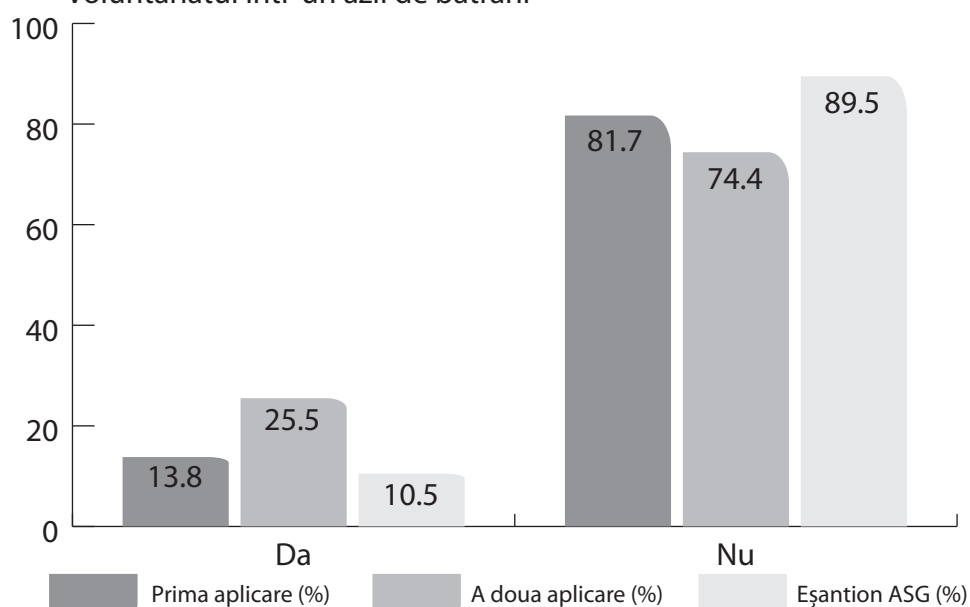

Figura 12

În ceea ce privește răspunsurile la întrebarea „În ultimele 12 luni am ajutat pe cineva din afara familiei la rezolvarea unei probleme”, se observă o scădere cu 1,5% (semnificativă statistic) de la prima aplicare a chestionarului la cea de-a doua, a disponibilității respondenților de a ajuta alte persoane decât cele care fac parte din familia lor. Dat fiind valoare foarte mică a diferenței, aceasta poate fi pusă pe seama contextului aplicării chestionarului, cu atât mai mult cu cât între cele două valuri ale cercetării au trecut, în medie, doar aproximativ șase sau șapte luni, în funcție de panel.

În ultimele 12 luni am ajutat pe cineva din afara familiei la rezolvarea unei probleme		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Da	18	16,5
Nu	82	83,5

Tabel 9

De la primul val de replicare al studiului la cel de-al doilea val se observă o scădere de la 79,3% la 77,7% a disponibilității respondenților de a ajuta alte persoane la teme de casă, schimbare semnificativă la nivelul de 0,01.

În ultimele 12 luni am ajutat pe cineva cu teme de casă		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Da	79,3	77,7
Nu	20,2	22,3

Tabel 10

Putem concluziona că singura direcție în care se intensifică empatia este legată de empatia față de bătrâni, deoarece de la primul val de aplicare al chestionarelor la cel de-al doilea crește cu 11,7% numărul de persoane care declară că au fost voluntari într-un azil de bătrâni. O explicație a acestei creșteri și a faptului că singura modificare care este substanțială când vorbim de empatie, ar fi că tinerii și-au modificat comportamentul în funcție de proiectele pe care le-au avut de făcut în cadrul IMPACT. De aici poate rezulta și diferența mare față de sondajul întreprins de ASG privind voluntariatul în azile de bătrâni.

4.5. Responsabilitate și împuternicire (empowerment)

Responsabilitatea și împuternicirea sunt analizate împreună, deoarece sunt concepte care au legătură în acest context. Responsabilitatea este înțeleasă ca disponibilitatea de a fi responsabil pentru una din propriile acțiuni intenționate, mai ales în contextul de cetățenie activă. Împuternicirea vine ca

un corolar la responsabilitate în acest caz, ca un sentiment că modificările și îmbunătățirile pot fi induse prin acțiuni responsabile.

De la prima aplicare a chestionarelor membrilor IMPACT, la cea de-a doua aplicare, după ce respondenții au activat o perioadă mai îndelungată ca voluntari în club, se observă că 2,2% au semnat des petiții (față de 1,5% inițial), iar 24,5% au semnat de câteva ori petiții față de 23,1% la prima aplicare a chestionarului. De asemenea apare o ușoară creștere de la o aplicare la alta a răspunsurilor ce țin de prezența la marșuri sau proteste legale (de la 14,5% la 16,6 %, procente obținute prin însumarea răspunsurilor „de câteva ori” și „des”) aceste schimbări fiind semnificative statistic cu o probabilitate de 95%.

În ultimele 12 luni am semnat o petiție		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Niciodată	75,4	73,2
De câteva ori	23,1	24,5
Des	1,5	2,2

Tabel 11

Totodată, după cum se poate observa în tabelul de mai jos, între prima aplicare și cea de-a doua are loc o creștere a gradului de conștientizare și percepere a eficienței acțiunilor de boicot prin refuzul de a cumpăra anumite produse din motive politice, etnice sau de mediu, procentul celor care declară "niciodată" scăzând, în timp ce procentul ce au răspuns "des" a crescut:

În ultimele 12 luni am evitat să cumpăr anumite produse din motive politice, etnice sau de mediu		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Niciodată	60	58,8
De câteva ori	31,2	30,3
Des	8,8	10,8

Tabel 12

În schimb, comportamentul diametral opus, prin intermediul căruia anumite produse ajung să fie cumpărate din motive politice, etnice sau de mediu, conform datelor colectate este pe un trend descendent, observându-se o scădere a acestuia.

În ultimele 12 luni am cumpărat intenționat anumite produse din motive politice, etnice sau de mediu		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Niciodată	69,1	69,7
De câteva ori	24,8	24,5
Des	6,1	5,5

Tabel 13

De asemenea, datele indică o creștere a participării civice prin intermediul acțiunilor de protest între cele două aplicări ale chestionarului: la prima aplicare a chestionarului, 85.6% dintre respondenți au declarat că nu au participat în ultimele 12 luni la un marș sau protest ilegal în timp ce la cea de-a doua aplicare, procentul acestora a fost de 84.4%, sporind totodată cu 0.5% procentul celor care au declarat că au participat des la astfel de acțiuni.

În ultimele 12 luni am luat parte la un marș sau protest legal		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Niciodată	85,6	84,4
De câteva ori	13,5	14,1
Des	1	1,5

Tabel 14

Civismul manifestat prin susținerea în public a unor cauze înregistrează și el la o creștere în perioada de timp dintre cele două aplicări ale chestionarului, astfel încât dacă la prima aplicare procentul celor care au declarat că nu au susținut niciodată o cauză în public era de 87.9%, la cea de a doua a fost de 85.3%, crescând în schimb procentele celor care au declarat că au susținut de câteva ori sau des o cauză în public:

În ultimele 12 luni am susținut o cauză în public		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Niciodată	87,9	85,3
De câteva ori	10,7	13
Des	1,4	1,6

Tabel 15

În privința tematicii demonstrațiilor la care au participat respondenții, se poate observa conform datelor culese o creștere a procentului respondenților care au declarat că au participat în cazul fiecărei categorii tematice.

Ai participat la o demonstrație pașnică pentru...		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Grupuri care militează pentru drepturile romilor	70,8	73,7
Atei	31,5	34,6
Musulmani	49,1	50,1
Organizații ale minorităților sexuale	33,6	38

Tabel 16

Activități civice la tinerii din România (Eșantion ASG)

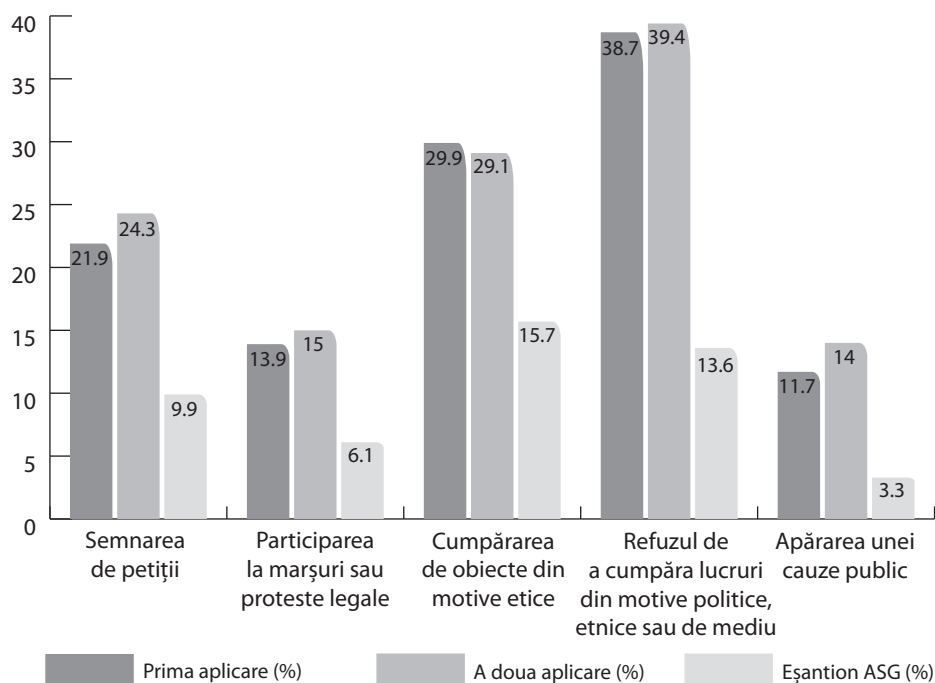

Figura 13: Activități civice la tinerii IMPACT și tinerii din România (eșantionul ASG).

Comparativ cu datele obținute din studiul prezent, datele provenite din sondajul ASG se prezintă astfel: numai 9,9% dintre respondenți au semnat cel puțin o dată petiții, față de 24,6% dintre respondenții studiului actual la intrarea în programul IMPACT și 26,7% la cea de-a doua aplicare a chestionarelor. O posibilă explicație a acestor diferențe poate consta în faptul că **tinerii implicați în programul IMPACT, încă de la început posedă o serie de atitudini civice, un anumit nivel de conștientizare și un potențial de implicare civică, atitudini ce sunt încurajate în cadrul programului.**

Participarea la marșuri sau proteste legale este la rândul ei mai bine primită în rândul membrilor IMPACT, unde sunt 14,5% în primul val și 15,6% în cel de-al doilea val, față de numai 6,1% respondenți ASG care au afirmat că au participat la marșuri sau proteste legale cel puțin o dată.

Procentul respondenților care afirmă că au apărut o cauză în public este de 3,3% la tinerii din România, procent mai mic cu 20,3% decât cel al membrilor IMPACT (la al doilea val de aplicare a chestionarelor).

De asemenea, refuzul de a cumpăra anumite lucruri din motive politice, etnice sau de mediu, membrii IMPACT sunt mai determinați decât tinerii din România, fiind vorba de 13,6% pentru cei din urmă și 41,1% pentru membrii IMPACT. La întrebarea legată de cumpărarea de obiecte din motive etnice, apare de asemenea o diferență majoră între cele două sondaje, de la 15,7% pentru varianta de răspuns „cel puțin o dată” din studiul ASG, la 30% din studiul prezent.

Tinerii care fac parte din programul IMPACT sunt mai responsabili decât tinerii din România în general, conform acestor date. Datorită proiectelor specifice programului, acești tineri își dezvoltă mai ușor atitudini civice, responsabilitate și dorința de a lua parte la mecanismele democrației, în ciuda diferențelor relativ mici, programul IMPACT încurajând anumite atitudini democratice mai mult sau mai puțin deja existente în rândul tinerilor, în momentul intrării acestora în program.

4.6. Încrederea în sine

Încrederea în sine a membrilor IMPACT este analizată prin prisma nivelului de educație dorit și al nivelului așteptat al situației financiare, în comparație cu cel al părinților.

Nu apar modificări importante de la prima aplicare a chestionarului la cea de-a doua. Cu toate acestea, **subiecții acestui studiu sunt mai încrezători în ei decât sunt tinerii din România – comparativ cu studiul întreprins de ASG.** Astfel, așteptările lor în privința nivelului maximal de educație dorit, tind să crească, fiind totodată în ambele valuri mai ridicat decât cel din cadrul studiului ASG.

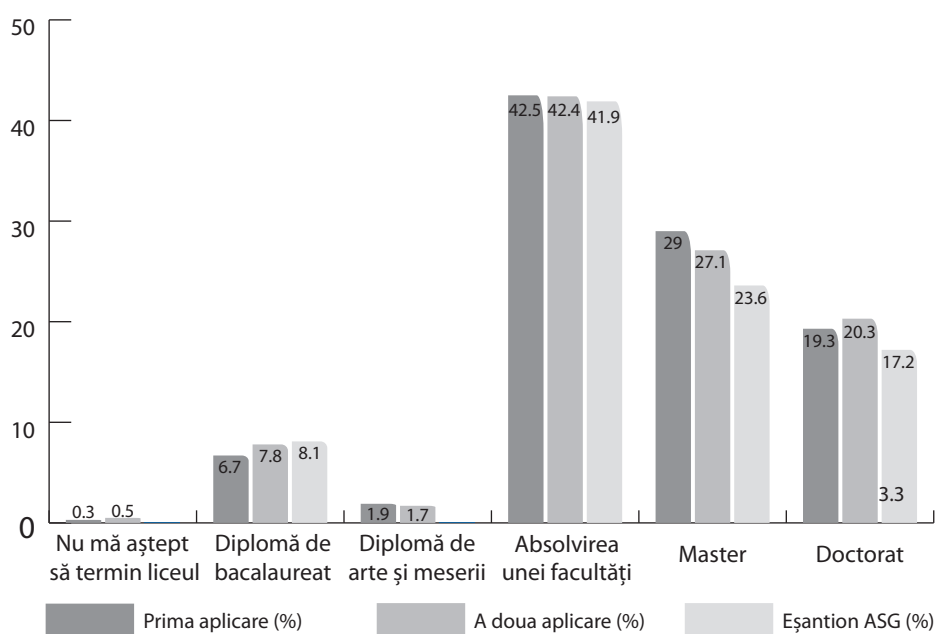

Figura 14

În ceea ce privește perspectiva viitorului („Crezi că în viitor îți va merge mai bine decât părinților tăi?”), în cadrul celor două valuri de aplicare a chestionarului se observă o foarte slabă tendință spre pesimism, după cum poate fi observată și tendința centrală (valoarea medie) pentru cele două valuri, în

figura 16. Astfel, media poate lua valori între 1 („Mai bine”) și 3 („Mai rău”), aceasta crescând de la 1.139 în primul val, la 1.181 pentru cel de-al doilea val. Totuși, față de rezultatele cercetării ASG, **tinerii implicați în proiectul IMPACT, atât în cadrul primului val cât și în cel de-al doilea, tind să perceapă propriul lor viitor, într-o notă mai pesimistă decât cei care au participat în studiul ASG**, valoarea medie a acestei variabile în cadrul cercetării ASG fiind de 1.6. Acest pesimism, datorită modului de formulare a întrebării și, în același timp, datorită relativei constanțe de la prima aplicare la cea de-a doua a procentului celor care au declarat că în viitor va fi mai rău, poate fi considerat ca fiind expresia unui spirit într-o oarecare măsură mai critic în privința prezentului, proiecția acestei percepții asupra viitorului devenind automat într-o anumită măsură una negativă.

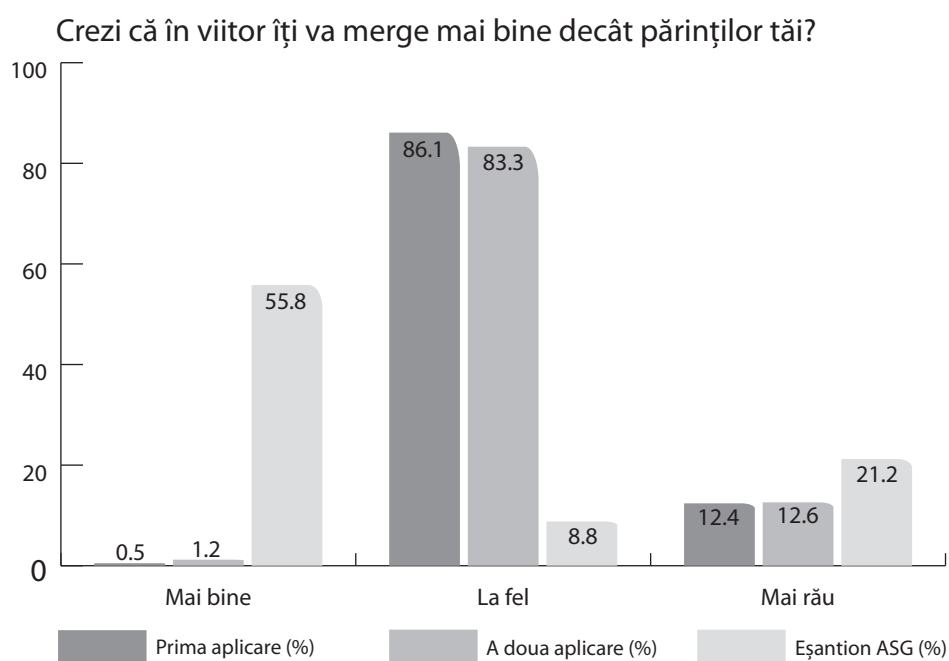

Figura 15

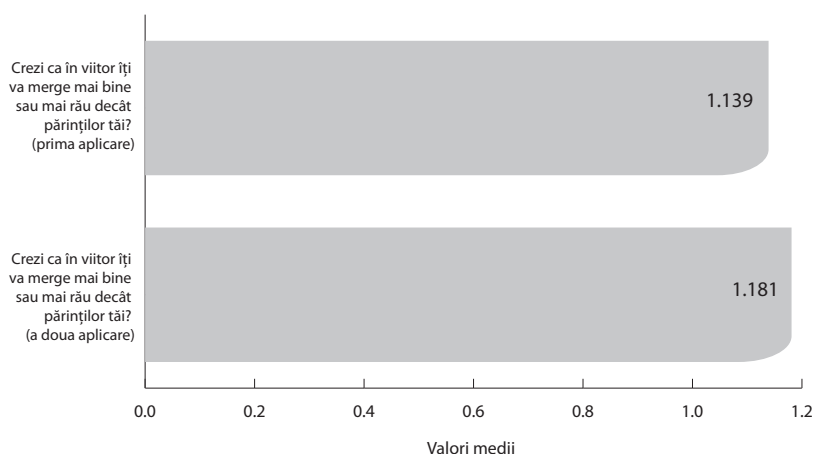

Figura 16: Tendința centrală în cadrul cercetării IMPACT (media)

4.7. Rezolvarea de probleme și luarea deciziilor

Pentru această secțiune, am ales un indicator care măsoară capacitatea de rezolvare a problemelor și capacitatea de luarea a deciziilor. Acesta se referă la un posibil răspuns într-o situație de criză. Din datele culese din rândul tinerilor care fac parte din IMPACT, putem observa o scădere a abilității autoevaluate de către respondenți de a depăși situațiile de criză, de la prima aplicare a chestionarelor la cea de-a doua aplicare. Astfel, la întrebarea „Situațiile de criză mă fac să mă simt îngrijorat și supărat”, în primul val al anchetei 10% au răspuns cu „deloc”, față de 7,2% în cel de-al doilea val.

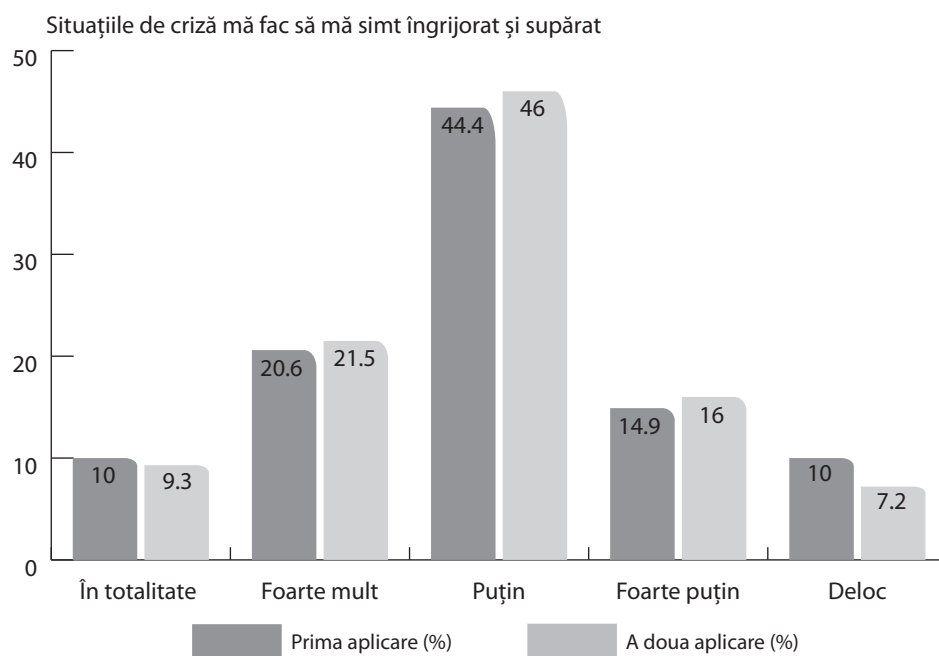

Figura 17

După cum se poate observa în graficul de mai sus, per ansamblu, atitudinea participanților în cadrul proiectului IMPACT față de situațiile de criză tinde să se îmbunătățească de la un val al aplicării chestionarului la celălalt, categoria de răspuns „în totalitate” scăzând în valoare procentuală, în timp ce procentele categoriilor „puțin” și „foarte puțin” au crescut în timp ce procentele pentru opțiunea „deloc” au crescut, existând astfel motive să considerăm că între timp **abilitățile respondenților de a face față respectivelor situații a rămas constantă**: media suferind modificări minore, de la 2,94 la prima aplicare la 2,90 la cea de-a doua aplicare, iar restul indicatorilor tendinței centrale rămânând neschimbați.

4.8. Abilități de comunicare

Aspectul de comunicare măsurată în cadrul chestionarului a subliniat furnizarea de informații publicului (și nu atât de mult schimbul de informații, ca și în cazul unui dialog). Pentru aceasta, am cerut respondenților să își auto-evalueze capacitatea de a se exprima în public. Pentru o interpretare mai clară a datelor, putem însuma răspunsurile obținute pentru „deloc”, „foarte puțin”, „puțin” la această întrebare. **Prin urmare, 77,2% dintre respondenți consideră că nu au probleme de exprimare în public conform datelor obținute din prima aplicare a chestionarului, față de 78,9% la cea de-a doua aplicare, observându-se o ușoară îmbunătățire, semnificativă din punct de vedere statistic.**

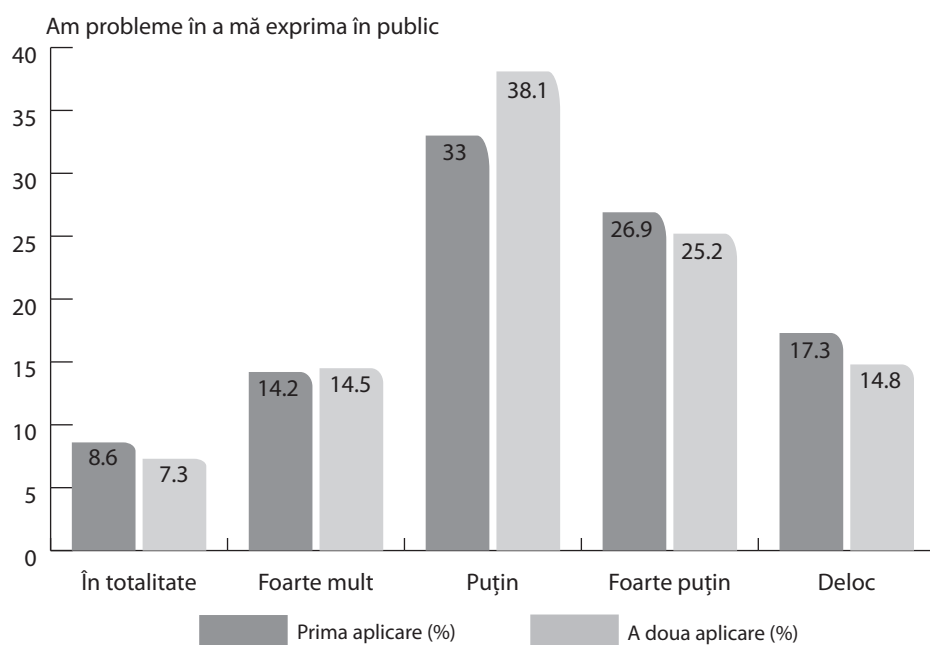

Figura 18

Deși per ansamblu, indicatorii tendinței centrale nu indică modificări majore în ceea ce privește dezvoltarea abilității de a se exprima în public, media fiind de 3,3 respectiv 3,6, între cele două momente de timp la care a fost aplicat chestionarul - totuși, la nivelul distribuției variabilelor pe categoriile de răspuns, **se poate observa o ușoară îmbunătățire (cel puțin una la nivel declarativ) a respectivei abilități în rândul participanților la programul IMPACT.**

4.9. Abilități de leadership

Abilitățile de leadership ale concurenților sunt măsurate în mod indirect, aceștia fiind rugați să furnizeze informații concrete cu privire la rolul pe care îl dețin în cadrul grupului din care fac parte. **La prima aplicare a chestionarului, 80,2% dintre respondenți afirmau că au un rol de conducere în cadrul grupului, procent care scade la 77,1% la cea de-a doua aplicare a chestionarului.** O posibilă interpretare este dezvoltarea abilității de a lucra în echipă, fapt ce ar presupune descreșterea percepției rolului de conducere. Pe de altă parte, putem emite ipoteza că odată cu implicarea tinerilor în programul IMPACT, aceștia sunt implicați în activități care presupun leadershipul și astfel, se realizează o înțelegere în profunzime a conceptului, iar scăderea se datorează faptului că se evidențiază rolul fiecăruia în grup și a activităților care țin sau nu de leadership.

În cadrul grupului am un rol de conducere		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Da	80,2	77,1
Nu	19,5	22,9

Tabel 17

4.10. Atitudini civice

Atitudinile civice au fost măsurate prin respectarea statului de drept, de acceptare a minorităților, atitudinea față de muncă și prin intenția de a vota. Întrebați dacă sunt de acord să respecte o lege pe care o consideră injustă, **tinerii arată o creștere a atitudinilor civice, fiind mai ușor convinși de faptul că legile trebuie respectate fie că sunt de acord cu acestea, fie că nu.** Prin urmare, pentru opțiunile de răspuns „Total de acord” și „Mai degrabă de acord”, numărul de răspunsuri crește de la 58,6% la prima aplicare a chestionarelor la 61,4% la cea de-a doua aplicare. În același timp, procentul răspunsurilor pentru variantele „Mai degrabă în dezacord” și „Cu totul în dezacord” scade de la 41,4% la 38,6%. **Putem concluziona că odată incluși în programul IMPACT**

tinerii dezvoltă mai puternic atitudini civice datorită interacțiunii pe care o au cu instituțiile publice în cadrul proiectelor la care lucrează.

Nu trebuie să respect o lege pe care o consider injustă		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Total de acord	30,7	27,8
Mai degrabă de acord	27,9	33,6
Mai degrabă în dezacord	25,7	25,4
Cu totul dezacord	15,7	13,2

Tabel 18

În ceea ce privește toleranța față de atitudini și comportamente iliberale sau anti-sociale, întrebați fiind în ce măsură consideră că ar trebui să fie ilegal să se spună lucruri pline de ură în public, se constată la cea de-a doua aplicare o creștere a procentului celor ce sunt într-o anumită măsură de acord ca acest comportament să fie declarat ilegal (însușind răspunsurile obținute pentru „Total de acord” și „Mai degrabă de acord” se obține 37.5% la prima aplicare față de 43.8% la cea de-a doua aplicare). Astfel, **se constată o creștere destul de substanțială a dispoziției de a sancționa atitudini anti-liberale sau anti-sociale**, schimbare survenită cel mai probabil ca urmare a sporirii conștientizării caracterului negativ al respectivului comportament și atitudini, ceea ce poate avea drept cauză atât participarea în cadrul programului cât și propria evoluție a respondenților în cadrul procesului de socializare, maturizare.

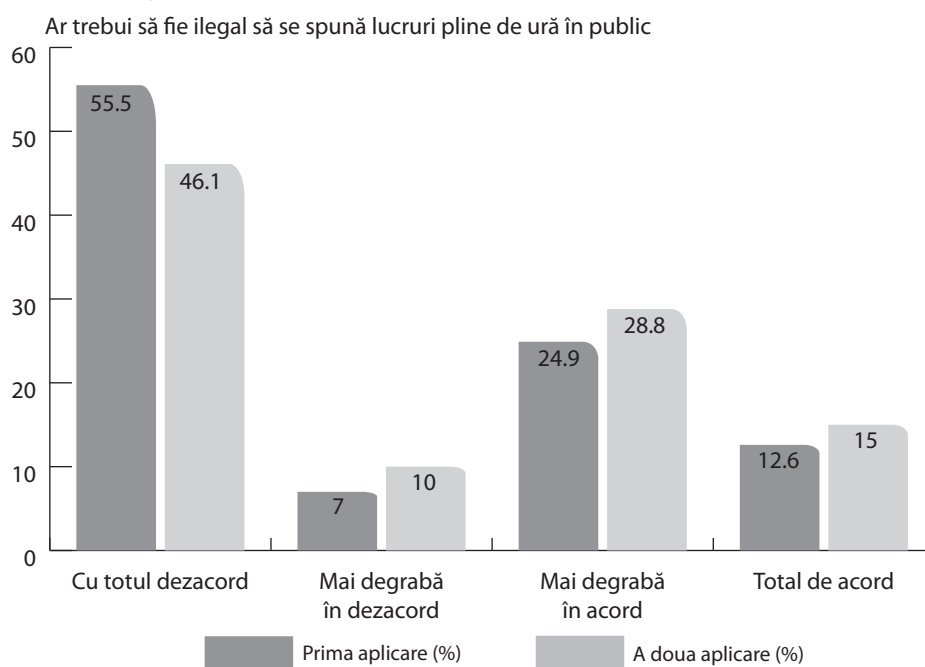

Figura 19

În ceea ce privește percepția privind corectitudinea socială a succesului obținut prin muncă, se constată **menținerea la aproximativ același nivel în ambele aplicări ale chestionarului a procentelor celor care consideră că succesul este mai curând o chestiune ce ține de relații și noroc decât de muncă**, percepția privind echitatea socială – sau mai curând lipsa ei – fiind una aproape constantă. Pentru întrebarea *Munca nu aduce de regulă succesul, este o chestiune de relații și noroc*, însumând răspunsurile obținute pentru „Total de acord” și „Mai degrabă de acord” se observă că 55.3 %, respectiv 55,1 % din respondenți consideră că munca nu aduce succes.

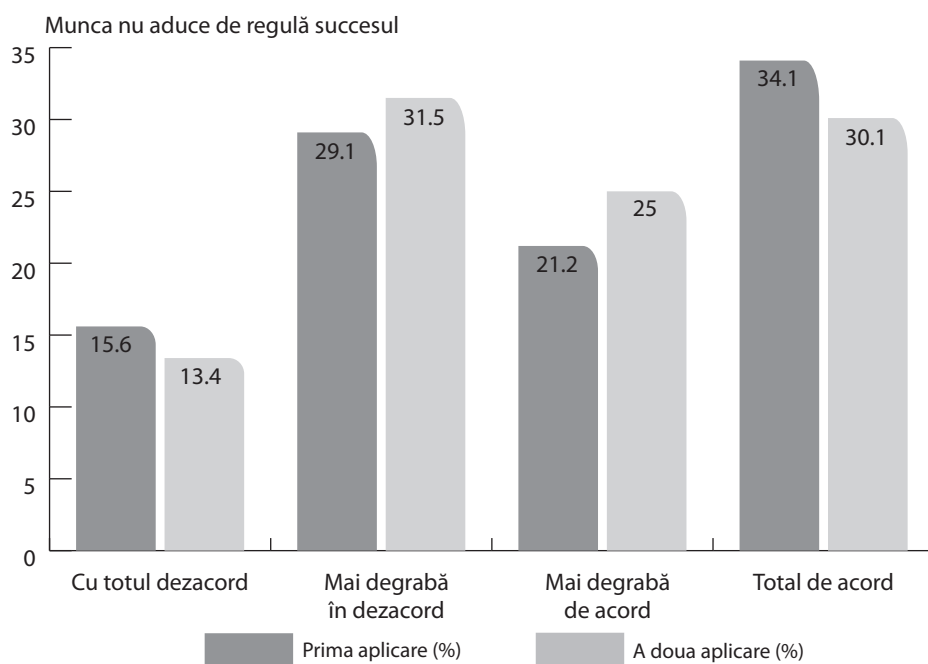

Figura 20

Cu privire la intenția de a participa la vot, membrii IMPACT sunt mai rezervați decât tinerii din eșantionul național ASG, fiind mult mai puține răspunsuri categorice („sigur da”). Pe de altă parte, dacă cumulam răspunsurile pentru „sigur da” și „probabil da”, comparându-le cu cele din studiul ASG („da”, „probabil da”) frecvențele sunt apropiate (78,1%, respectiv 79,3%). De asemenea, putem observa că **de la un val la altul, intenția categorică de vot (varianta de răspuns „sigur da”) crește cu 3,4%, creștere semnificativă statistic la nivelul de 0.05.**

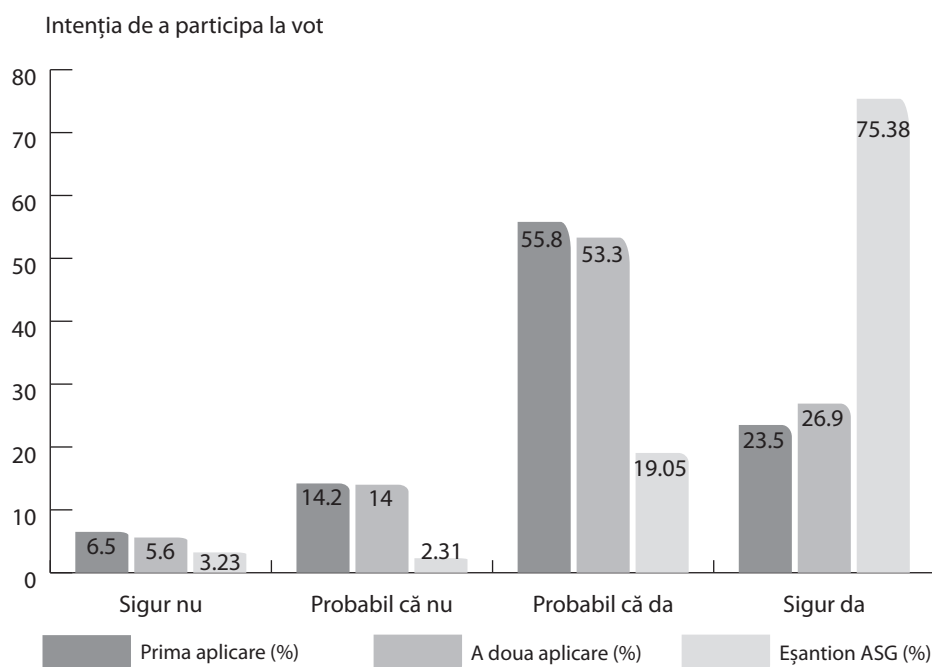

Figura 21

4.11. Părerea despre antreprenoriat

În secțiunea anterioară am analizat nivelul de educație proiectată a membrilor IMPACT chestionați. În acest moment, planurile lor cu privire la locurile lor de muncă viitoare sunt în discuție.

Preferințele cele mai multe ale unui loc de muncă sunt pentru afacere personală (56,6% la prima aplicare și 54,1% la cea de-a doua aplicare), iar cea mai mare modificare apare pentru opțiunea „Într-o firmă privată”, unde apare o creștere de 3,1%, semnificativă statistic la nivelul de 0.05.

Loc de muncă preferat după absolvire		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Într-o firmă sau instituție de stat	19,7	19,1
Într-o firmă privată	23,5	26,6
Afacere personală	56,6	54,1

Tabel 19

Odată cu intrarea în programul IMPACT, apare o creștere a importanței banilor primiți la locul de muncă, de la 96,5% la 98% (totuși nu este o legătură semnificativă statistic), iar pe de altă parte crește importanța ca un loc de muncă să fie stabil, interesant și să lase loc de inițiativă.

Un loc de muncă ar trebui să fie bine plătit		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Neimportant	3,3	1,9
Important	95,5	98

Tabel 20

Un loc de muncă ar trebui să fie sigur		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Neimportant	4,3	3,1
Important	95,7	96,8

Tabel 21

Un loc de muncă ar trebui să lase loc de inițiativă		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Neimportant	15,8	14,5
Important	84	85,3

Tabel 22

Un loc de muncă ar trebui să lase loc de inițiativă

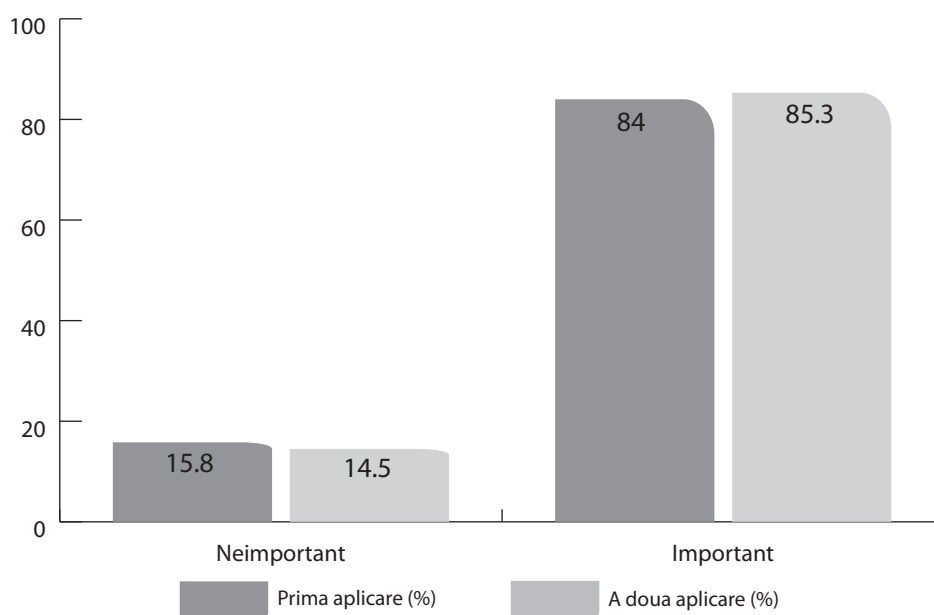

Figura 22

Un loc de muncă ar trebui să fie interesant		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Neimportant	12,9	13,4
Important	86,5	86,1

Tabel 23

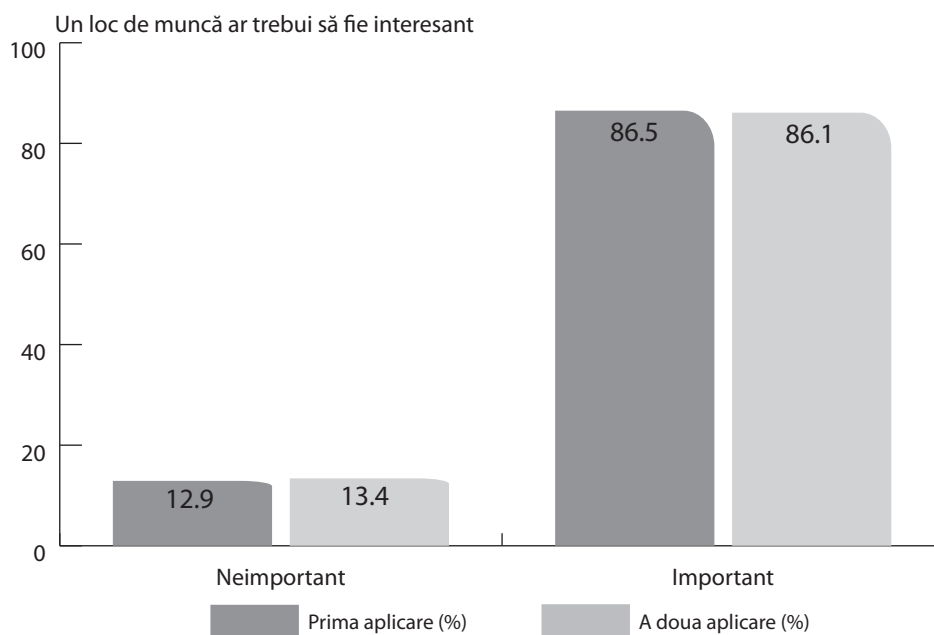

Figura 23

Cel mai important rezultat este creșterea importanței ca un loc de muncă să fie stabil, interesant și să lase loc de inițiativă, mai ales că și inițial răspunsurile pentru aceste preferințe (opțiunea „important”) erau în procente mari față de opțiunile ce reprezentau o importanță redusă (95,7% - un loc de muncă trebuie să fie sigur; 84% - un loc de muncă ar trebui să lase inițiativă; 86,5% - un loc de muncă ar trebui să fie interesant).

În graficul de mai jos, prin identificarea tendinței centrale în cadrul ambelor aplicări ale chestionarului, prin intermediul mediei pentru fiecare dintre itemii acestei baterii de întrebări, se observă o anumită predispoziție a respondenților spre valori materiale în cadrul unui job (siguranța locului de muncă și salar bun) în detrimentul celor post-materialiste (loc de muncă interesant și care să ofere posibilitatea de a avea inițiativă), tendință ce nu doar se menține dar se și accentuează ușor în cadrul celei de-a doua aplicări a chestionarului.

Raport de evaluare cantitativă a efectelor programului IMPACT

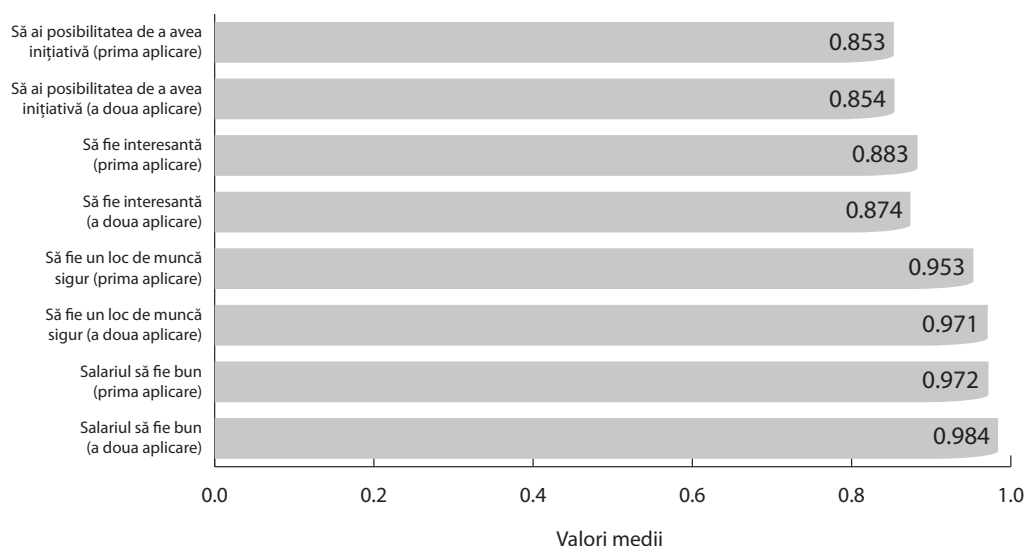

Figura 24

4.12. Atitudini ecologice

Am măsurat înclinația respondenților spre un comportament ecologic rugându-i să își exprime opiniile cu privire la o serie de declarații referitoare la mediul înconjurător. Comparativ cu prima aplicare a chestionarelor când tinerii erau noi membri în proiectul IMPACT, la cea de-a doua aplicare a chestionarului **tinerii care petrec timp în IMPACT sunt mai bine îndreptați spre partea ecologică, de protecție a mediului** (apare o creștere de 3,1%), apărând prin urmare și o scădere a importanței componentei economice (intervine o scădere de 3,4%). Legătura este semnificativă statistic. Respondenții celor două valuri de sondaj arată o creștere a importanței pe care o acordă protecției mediului, existând o creștere de la 70,2% la 73,3%. Prin urmare, importanța pe care o acordă creșterii economice și a locurilor de muncă scade de la 29,1% la 25,7%.

Afirmații despre creșterea economică		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Protecția mediului ar trebui să fie prioritară.	70,2	73,3
Creșterea economică și locurile de muncă ar trebui să fie prioritare.	29,1	25,7

Tabel 24

Dacă mai sus am putut observa că respondenții consideră protecția mediului o problemă prioritară, când vine vorba de încălzirea globală și de efectul de seră, totalul respondenților care au optat pentru „Total de acord” scade de la

50,5% la 45,5%. Cu toate acestea restul modificărilor, pentru celelalte variante de răspuns, sunt în favoarea conștientizării problemelor legate de încălzirea globală și de efectul de seră.

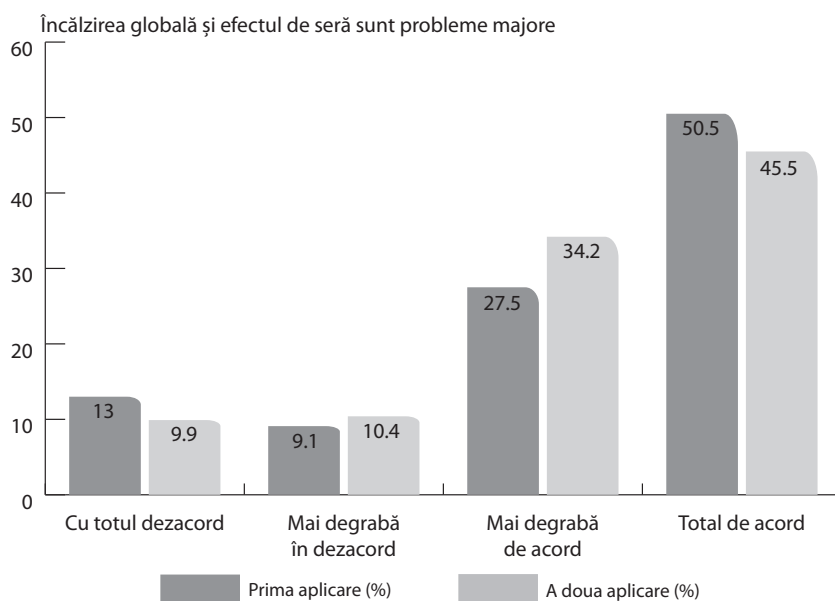

Figura 25

La întrebarea "Dispariția unor specii de plante sau animale sunt probleme majore" direcțiile modificărilor răspunsurilor de la un val la altul sunt similare cu cele la întrebarea anterioară; numărul răspunsurilor pentru „Total de acord” scade de la 56,1% la 51,9%, modificare semnificativă statistic.

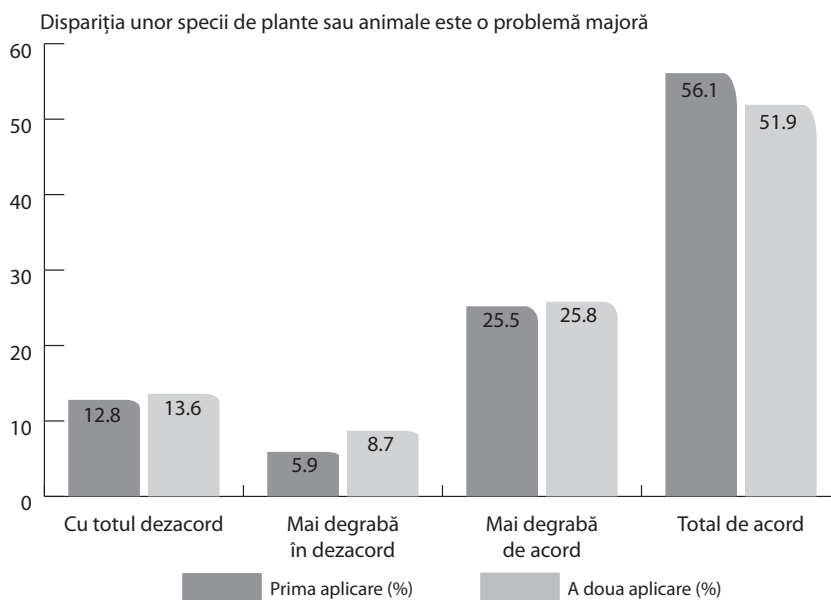

Figura 26

În graficul 27 sunt prezentate valorile medii ale itemilor din această baterie pentru ambele aplicări ale chestionarului. Acestea oscilează între 1 ("Deloc de acord") și 4 ("Total de acord"). Spre deosebire de valorile materialiste prezente în cadrul percepției și atitudinii față de un loc de muncă, în ceea ce privește atitudinea față de mediul înconjurător, aceasta este una post-materialistă și, după cum se poate observa, importanța acordată aspectelor ce țin de mediul înconjurător este pe un trend ascendent, existând un nivel de conștientizare destul de ridicat în cadrul participanților în cadrul programului IMPACT.

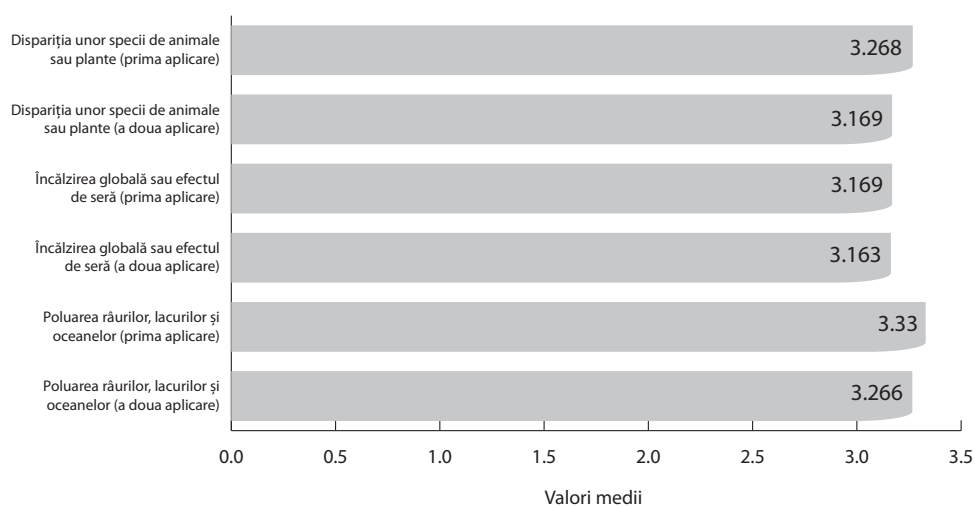

Figura 27

4.13. Medii de comunicare și informare

Cei mai mulți dintre respondenți au afirmat că urmăresc programe TV timp de 3-4 ore în fiecare zi din timpul săptămânii, mai exact 27,9% la prima aplicare și 28,2% la cea de-a doua aplicare. **Numărul persoanelor care au declarat că nu se uită deloc la televizor a crescut cu 0,6% la cea de-a doua aplicare a chestionarelor.**

Din totalul respondenților, 97,9% aveau acces la internet la primul val al studiului și 97,3% la cel de-al doilea val. Dintre aceștia, 33,2% navigau pe internet într-o zi din timpul săptămânii între 1-2 ore la primul val, iar 33,7% la cel de-al doilea val.

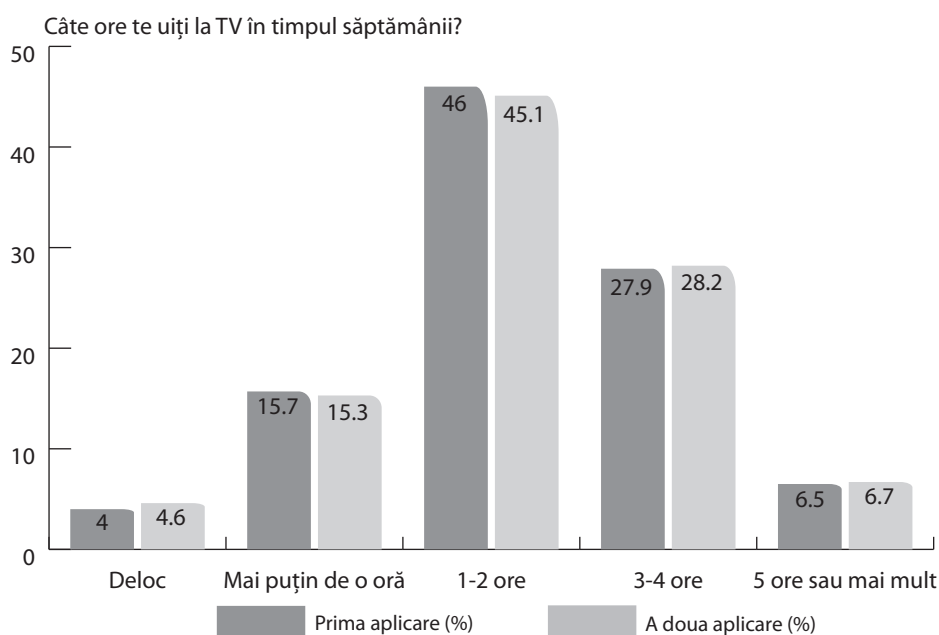

Figura 28

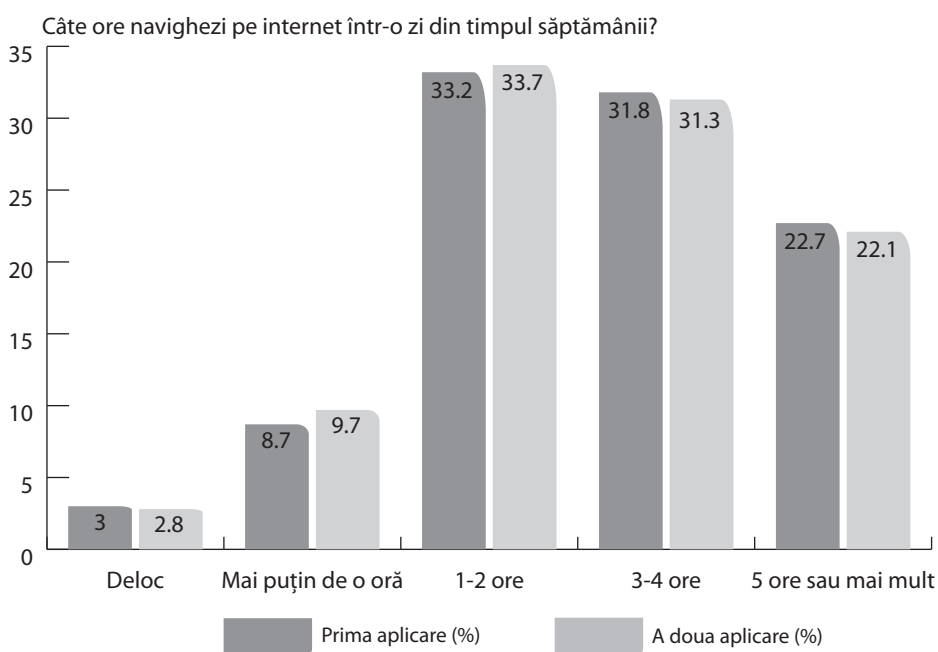

Figura 29

Liceenii folosesc internetul pentru diverse scopuri, preferând anumite activități. Astfel, cea mai populară dintre aceste activități este descărcatul de muzică sau de filme, cu 65% la primul val de aplicare, scăzând mai apoi la cel de-al doilea val de aplicare la 61,5%. Preferința pentru download este urmată

de aceea pentru folosirea rețelelor de socializare: 52% dintre respondenți folosesc internetul pentru a accesa rețele de socializare (de exemplu Facebook sau HI5), preferință care crește cu 5,1% la cel de-al doilea val. Este de altfel cea mai importantă modificare de procente, dar este cu siguranță datorată creșterii în popularitate a rețelelor sociale. Pe de altă parte, un număr foarte mic de respondenți au declarat că folosesc internetul pentru a face cumpărături, adică 5,2% în primul val și 6,7% în cel de-al doilea val.

Folosesc internetul pentru		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
chat	33,4	33,7
bloguri, grupuri de discuție	22,2	20,5
jocuri	42,3	41,1
rețele de socializare	52	57,1
descărcare muzică, filme	65	61,5
cumparare online	5,2	6,7
e-mail	34,5	34,7

Tabel 25

Numai 26,7% la prima aplicare și 25% la cea de-a doua aplicare a chestionarelor dintre respondenți urmăresc știrile în fiecare zi, indiferent de sursă: ziare, TV, radio sau internet. Cei mai mulți, 36,1% în primul val și 34,4% în cel de-al doilea val, urmăresc știrile de câteva ori pe săptămână. **Numărul respondenților care au declarat că nu citesc știrile niciodată, a scăzut de la 7,3% la 5,9%.**

Cât de des citești știrile din ziare, TV, radio, internet?		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Niciodată	7,3	5,9
Mai rar de o dată pe săptămână	16,8	19,5
O dată pe săptămână	13,1	14,2
De câteva ori pe săptămână	36,1	34,4
În fiecare zi	26,7	25,7

Tabel 26

Elevii care au făcut parte din studiu au mai multe surse de informare decât cele enumerate mai sus. Prin urmare, la primul val de replicare 9,3% dintre respondenți au declarat că părinții sunt sursa lor de informare despre

probleme de interes public sau politică, procent care crește cu 3,4% pentru cel de-al doilea val. Prietenii sunt și ei considerați o sursă de informare, cu 4,8% în primul val și 5% în cel de-al doilea val. Cât despre medii formale, televizorul este pe primul loc cu 51,8% în primul val, dar în cel de-al doilea cu o scădere de 5,4%.

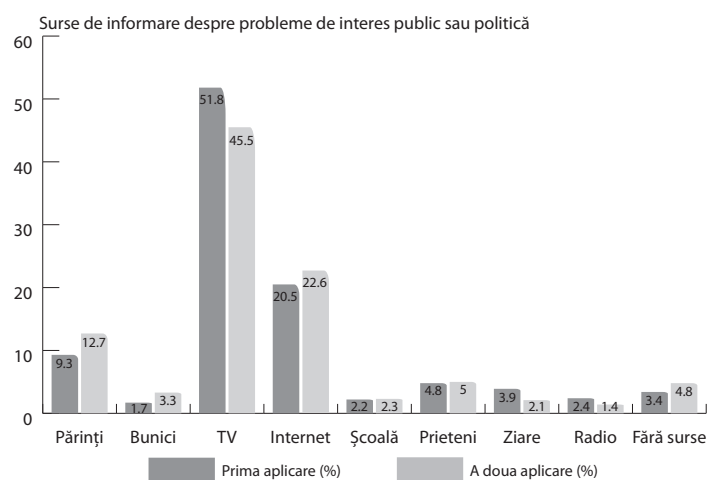

Figura 30

4.14 Politică

Interesul pentru politică al elevilor nu s-a modificat semnificativ de la un val de replicare la altul. Cei mai mulți sunt cei „Puțin interesați”, adică 52,8% în primul val și 53,3% în cel de-al doilea val.

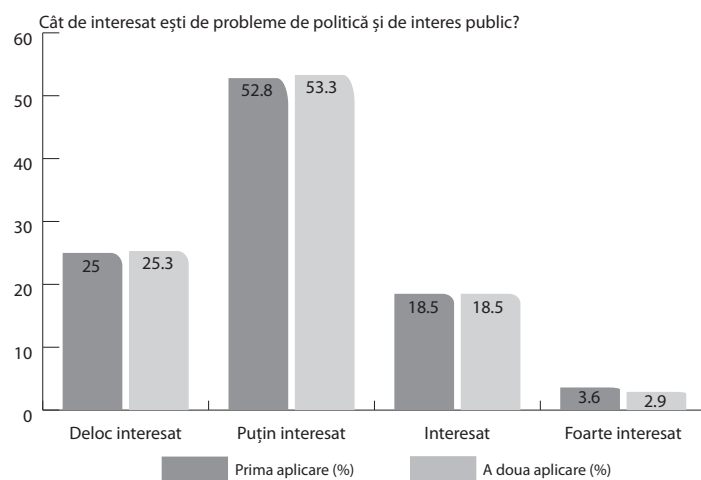

Figura 31

La întrebarea „Pentru ca o democrație să funcționeze cel mai bine...” răspunsurile sunt împărțite aproape în mod egal. Astfel, în primul val de

replicare 49,3% dintre respondenți consideră că pentru ca o democrație să funcționeze cel mai bine voința majorității trebuie respectată întotdeauna, iar 50,3% consideră că este necesar ca drepturile minorităților să fie protejate. La al doilea val de replicare numărul respondenților care consideră că voința majorității trebuie respectată crește cu 1,8%, iar numărul respondenților care consideră că drepturile minorităților trebuie protejate scade cu 2,9%.

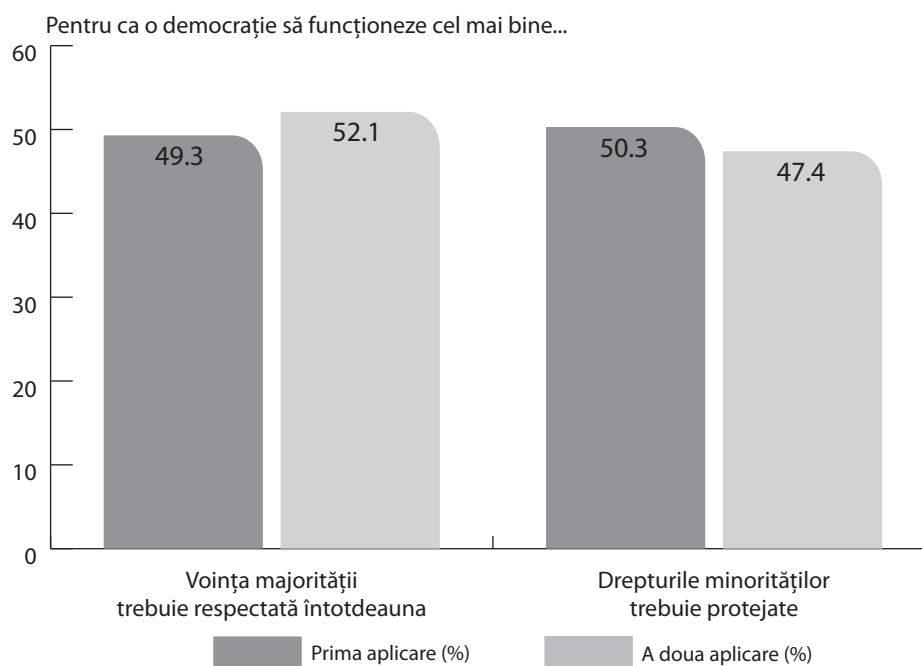

Figura 32

Este notabil faptul că majoritatea respondenților, adică 83,8%, au răspuns la întrebarea „Partidele politice reprezintă bine interesele tinerilor asemeni mie” cu opțiunile de răspuns „Deloc de acord” sau „Mai degrabă în dezacord”. La cel de-al doilea val de aplicare a chestionarelor, această cifră ajunge la 87,6%. Putem concluziona că **tinerii respondenți nu au încredere în clasa politică**, mai ales că și procentul oricum mic al celor care s-au declarat „Cu totul de acord” în primul val scade cu 0,6% la cel de-al doilea val, ajungând la 2%. O posibilă explicație poate consta în **creșterea așteptărilor avute de respondenți în ceea ce privește partidele politice, coroborată cu o selecție diferită a surselor de informație politică**.

Neîncrederea în clasa politică românească este exprimată și prin răspunsurile date la întrebarea *Partidele politice sunt interesate doar de voturile oamenilor, nu și de opiniile lor*, 81,6% dintre respondenți considerând că partidele politice sunt interesate doar de voturile oamenilor, nu și de opiniile lor (însușind variantele de răspuns „Mai degrabă de acord” și „Cu totul de acord”). La al doilea val al studiului, numărul respondenților care au răspuns la

fel ajunge la 82,7%.

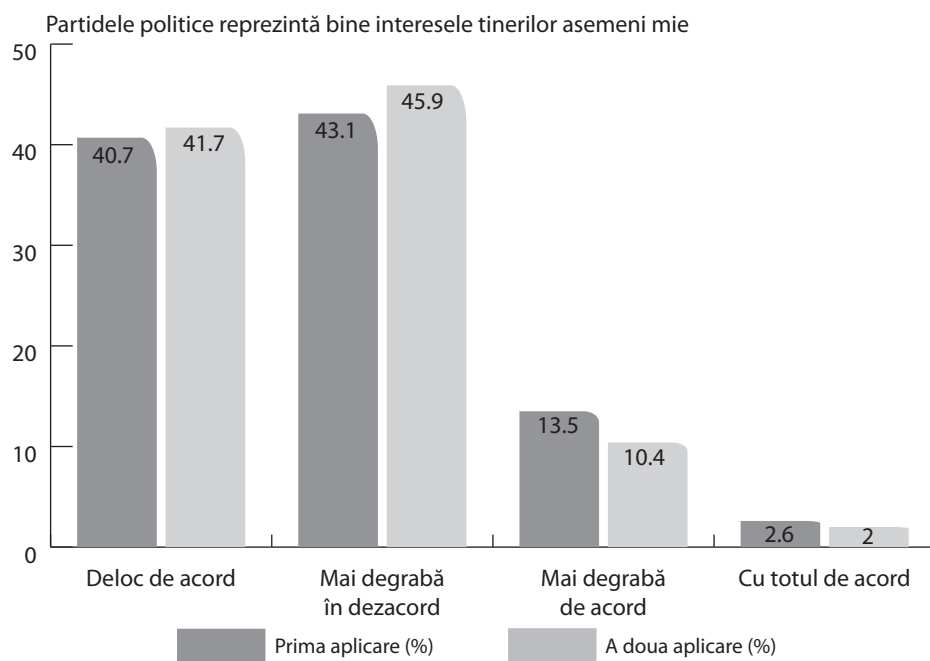

Figura 33

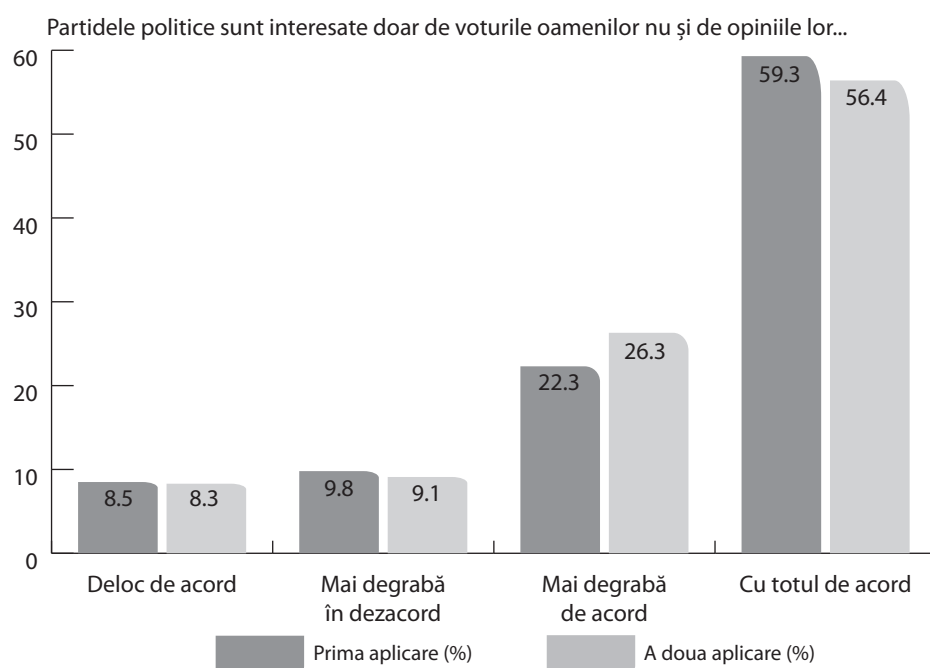

Figura 33.1

Cei mai mulți dintre respondenți consideră că „Democrația este bună, dar uneori este nevoie de un conducător puternic pentru a conduce cu o mână

hotărâtă”, mai exact 86,1% la primul val și 82,4% la cel de-al doilea val, cifre obținute prin însumarea opțiunilor pentru variantele de răsuns „Mai degrabă de acord” și „Cu totul de acord”.

Democrația este bună, dar uneori este nevoie de un conducător puternic pentru a conduce cu o mână hotărâtă		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Deloc de acord	5,6	6,9
Mai degrabă în dezacord	8,3	10,6
Mai degrabă de acord	37,2	40,1
Cu totul de acord	48,9	42,3

Tabel 27

La întrebarea *Într-o democrație unii oameni știu mai multe despre politică și deci ar trebui să aibă mai multă influență asupra acesteia* cele mai mute răspunsuri sunt împărțite între „mai degrabă în dezacord”, cu 31,1% la primul val și 28,4% la al doilea val, și „mai degrabă de acord” cu 38,6% la primul val și 43,2% la cel de-al doilea val.

Într-o democrație unii oameni știu mai multe despre politică și deci, ar trebui să aibă mai multă influență asupra acesteia		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Deloc de acord	13,5	15,9
Mai degrabă în dezacord	31,1	28,4
Mai degrabă de acord	38,6	43,2
Cu totul de acord	16,8	12,4

Tabel 28

În ceea ce privește atitudinea și percepțiile tinerilor participanți în programul IMPACT, deși apar anumite diferențe de la un val la celălalt în distribuțiile răspunsurilor pe categoriile itemilor descriși anterior, respectivele diferențe se înscriu într-un trend generalizat din societatea românească, trend ce se manifestă prin varii forme, de la apatie și absenteism la vot până la scăderea sentimentului de legitimitate a reprezentării de către elementele actuale ale sistemului politic.

4.15. Încrederea în instituții

Respondenții au fost rugați să noteze de la 0 la 10, unde 0 înseamnă deloc și 10 cel mai mult, nivelul de încredere în diferite instituții. Astfel, la în-

trebarea „Cât de multă încredere ai în Poliție”, distribuția răspunsurilor este normală, concentrându-se în jurul centrului (vezi Grafic 15.1), cu 21,1% pentru „5” la prima aplicare și 20,3% la a doua aplicare.

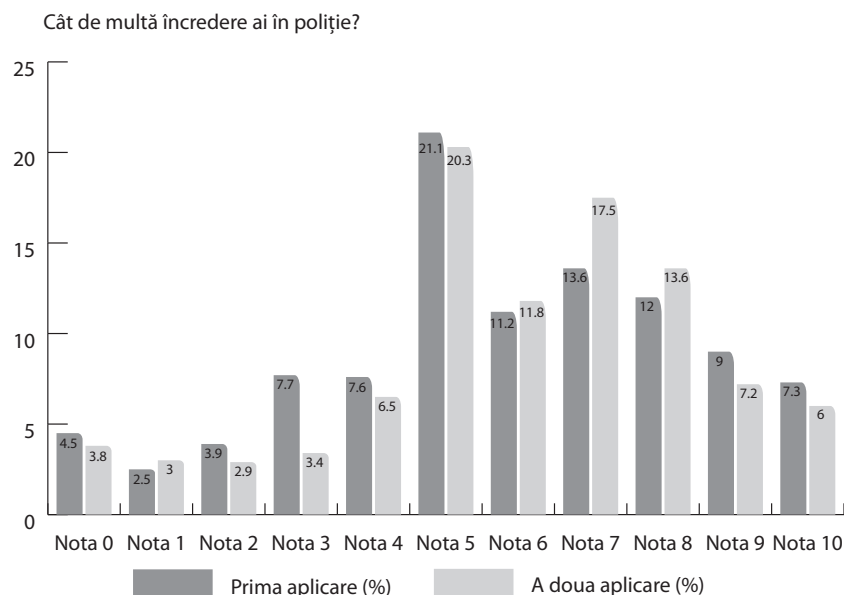

Figura 34

Încrederea tinerilor în Tribunal este mai mare decât încrederea în Poliție, distribuția fiind înclinată spre dreapta. Cei mai mulți respondenți au notat cu 5 încrederea în Tribunal, adică 16,4% în primul val și 16,3% în cel de-al doilea val. **Se observă o creștere a încrederii de la o aplicare la alta.**

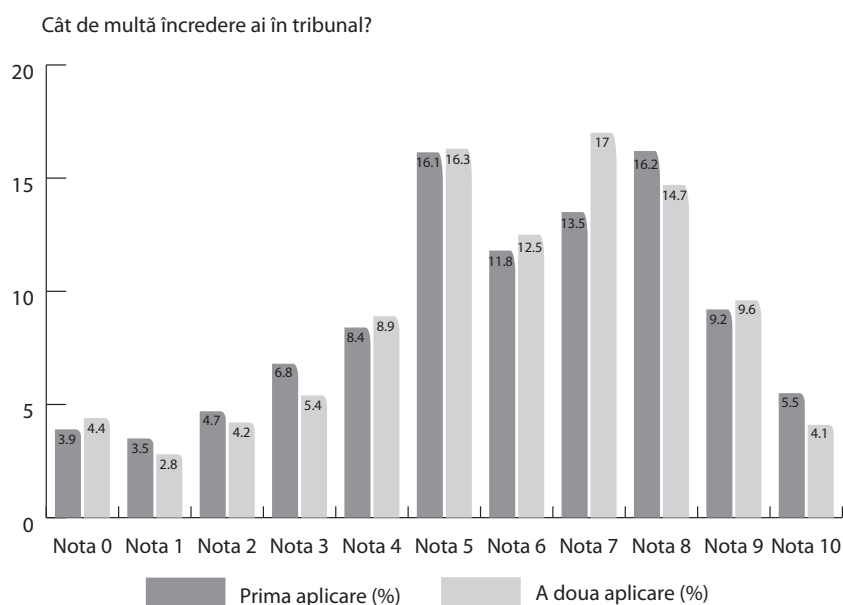

Figura 35

Încrederea tinerilor în Parlament este mai degrabă mică, distribuția fiind înclinată spre stânga (vezi figura 37). Cei mai mulți dintre respondenți, 20,1% în primul val și 18,3% în cel de-al doilea val, nu au deloc încredere în Parlament.

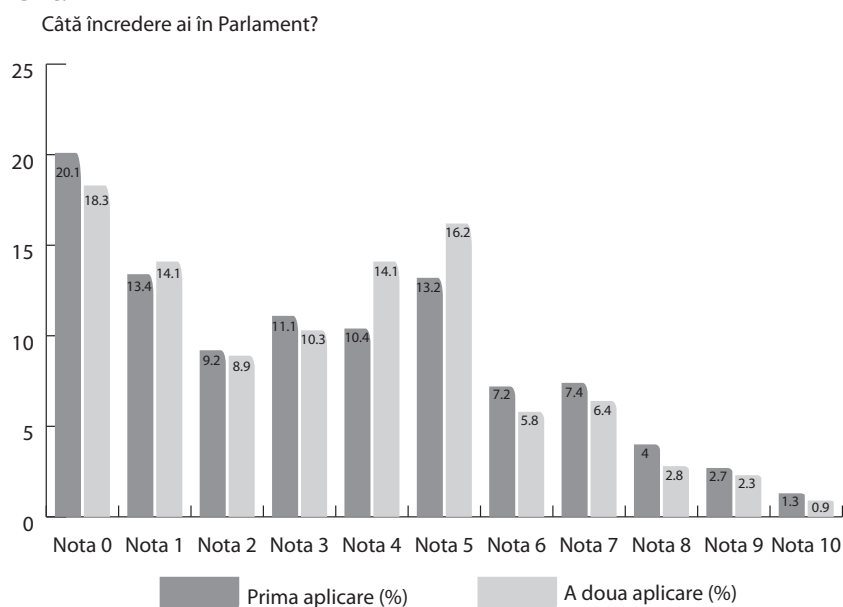

Figura 37

Primăria locală este percepută ca o instituție mai degrabă de încredere de către tinerii membri IMPACT, atitudine care se menține aproximativ constantă de-a lungul celor două valuri ale studiului.

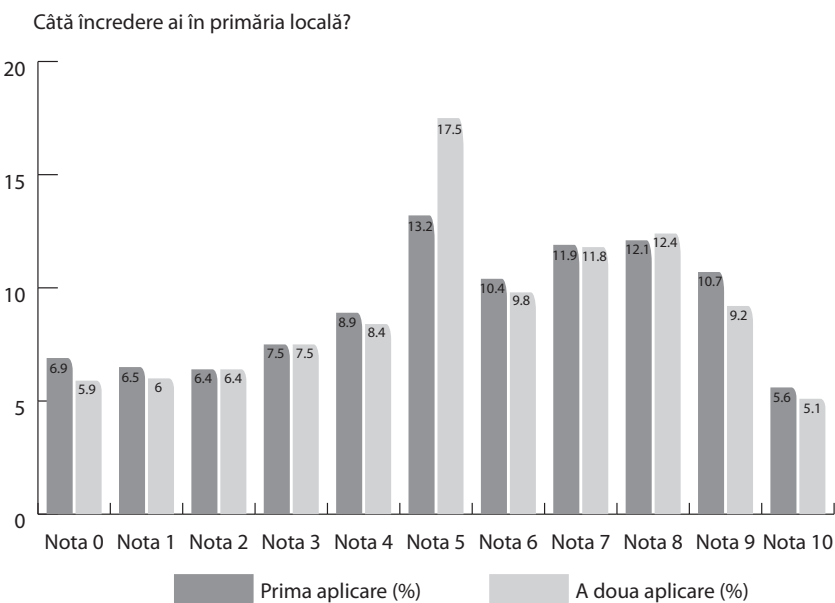

Figura 38

În figura 39 sunt sintetizate prin intermediul mediei, ca indicator al tendinței centrale, rezultatele descrise anterior. După cum se poate observa, **Parlamentul este instituția cu cel mai scăzut nivel mediu de încredere, existând o diferență destul de mare între nivelul de încredere în această instituție față de celelalte instituții, diferență ce se menține și în cadrul celei de-a doua aplicări a chestionarului.**

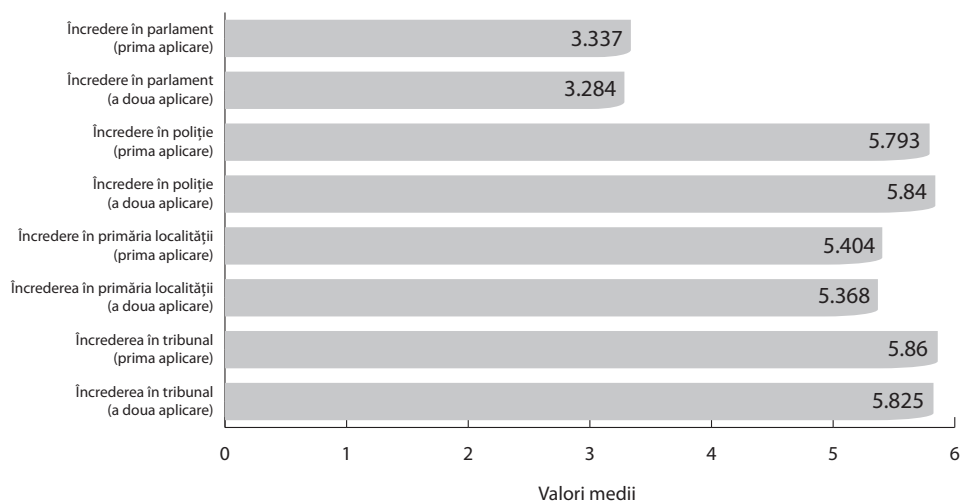

Figura 39

Respectivul nivel de încredere în Parlament este în concordanță cu opiniile și atitudinile exprimate atât față de politică în general cât mai ales față de partidele politice, în linii generale înscriindu-se în aceleași linii cu nivelul de încredere destul de redus al societății românești în respectiva instituție.

4.16. Cetățenie

Chestionarul aplicat membrilor IMPACT a cuprins o serie de întrebări prin care s-a dorit să se afle profilul unui bun cetățean, așa cum este văzut de către tinerii respondenți. La întrebarea „Un bun cetățean arată susținere pentru cei săraci”, se observă o diminuare a numărului de răspunsuri pentru opțiunea „Foarte important”, de la 31% la prima aplicare, cu 4,5% la cea de-a doua aplicare. De asemenea, numărul răspunsurilor „Foarte puțin important” crește de la o aplicare la alta cu 1,1% ceea ce poate fi explicat printr-o ușoară creștere a nivelului empatiei discutate anterior, calitatea de bun cetățean nefiind altceva decât un context al respectivei empatii manifestată față de o categorie socială defavorizată economic.

Un bun cetățean arată susținere pentru cei săraci		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Foarte puțin important	2,8	3,9
Puțin important	10,3	10,4
Important	55,9	59,2
Foarte important	31	26,5

Tabel 29

Următoarea întrebare pune în discuție relația dintre un bun cetățean și comportamentul de vot. La prima aplicare a chestionarelor, respondenții care au optat pentru variantele de răspuns „Important” și „Foarte important” însumează 55,4%, ajungând la 63,1% la cea de-a doua aplicare, când tinerii respondenți au activat o perioadă de timp în cadrul programului IMPACT.

Un bun cetățean votează când sunt alegeri		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Foarte puțin important	10,7	9,1
Puțin important	33,7	27,9
Important	34,7	41,5
Foarte important	20,7	21,6

Tabel 30

Respondenții consideră că respectarea legilor este importantă pentru un bun cetățean, astfel că la prima aplicare a chestionarelor, obținem procente foarte mari însumând variantele de răspuns „Important” și „Foarte important”: 92,9% la prima aplicare, iar la cea de-a doua aplicare răspunsurile se mențin aproximativ constante, cu 92,7% pentru aceleași variante de răspuns.

Un bun cetățean respectă legile		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Foarte puțin important	1,2	2,7
Puțin important	6	4,7
Important	41,5	44,5
Foarte important	51,3	48,2

Tabel 31

În ceea ce privește atitudinea față de activitățile de voluntariat, tinerii membri IMPACT consideră că sunt importante pentru ca o persoană să fie considerată un bun cetățean, dar nu se observă modificări semnifica-

tive de la primul val de aplicare la cel de-al doilea. Cei mai mulți respondenți au optat pentru varianta de răspuns „Important”, cu 49,1% la prima aplicare și 49,9% la cea de-a doua aplicare. Având în vedere că tinerii au ales să facă parte dintr-o organizație non-guvernamentală de la bun început, nu se aștepta o modificare în atitudinea lor după o perioadă de activare în cadrul programului IMPACT.

Un bun cetățean se implică în activități de voluntariat		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Foarte puțin important	3,6	3,6
Puțin important	14,4	18,6
Important	49,1	49,9
Foarte important	33	27,9

Kendall's tau-c = 0,191*

**semnificativ la nivelul de .01

*semnificativ la nivelul de .05

Tabel 32

Dacă voluntariatul este important pentru membrii IMPACT marea majoritate a lor declarând asta atât la prima aplicare a chestionarului cât și la cea de-a doua, implicarea în activități politice nu este considerată nici pe departe la fel de relevantă pentru profilul unui bun cetățean. Astfel, întrebați cât de importantă este implicarea în activități politice pentru un bun cetățean, cei mai mulți dintre respondenți au optat pentru varianta de răspuns „Puțin important” cu 55,5% la prima aplicare și 55,3% la cea de-a doua aplicare, urmând răspunsurile pentru „Foarte puțin important”, mai exact 24% la prima aplicare și 20,8% pentru cea de-a doua aplicare. Pe ultimul loc sunt răspunsurile pentru „Foarte important”, cu numai 4,4% la prima aplicare, la cea de-a doua aplicare scăzând cu 1,3%.

Un bun cetățean se implică în activități politice		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Foarte puțin important	24	20,8
Puțin important	55,5	55,3
Important	16,1	20,8
Foarte important	4,4	3,1

Tabel 33

Pentru întrebarea „Un bun cetățean participă la proteste pașnice împotriva unor legi considerate incorecte”, cei mai mulți dintre respondenți au optat pentru varianta de răspuns „Important” cu 40% la prima aplicare și 42,4% la cea

de-a doua aplicare, adică cu 2,4% mai mult după ce tinerii s-au implicat în programul IMPACT.

Un bun cetățean participă la proteste pașnice împotriva unor legi considerate incorecte		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Foarte puțin important	11,2	9,8
Puțin important	28,1	28,3
Important	40	42,4
Foarte important	20,7	19,3

Tabel 34

La fel de important ca voluntariatul pare să fie și implicarea cetățenilor în activități de protecție a mediului. Cele mai multe răspunsuri sunt pentru varianta de răspuns „Foarte important” cu 50,4% la prima aplicare, scăzând la 44,9% la cea de-a doua aplicare. A doua variantă preferată de către respondenți este „Important”, cu 39,2% la prima aplicare, dar cu 5,9 mai mult la ce-a de-a doua aplicare. La polul opus, adică varianta cu cele mai puține răspunsuri este „Foarte puțin important”, cu 2,9% la prima aplicare și 2,8% la cea de-a doua aplicare.

Un bun cetățean ia parte la activități de protecție a mediului		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Foarte puțin important	2,9	2,8
Puțin important	7,4	7,2
Important	39,2	45,1
Foarte important	50,4	44,9

Tabel 35

Pentru afirmația „Un bun cetățean se gândește la sine mai mult decât la alții”, răspunsurile sunt distribuite în jurul variantelor de răspuns „Foarte puțin important”, „Puțin important” și „Important”, atât la prima aplicare cât și la cea de-a doua. Cele mai puține răspunsuri sunt pentru „Foarte important”, observându-se o scădere de 1,2% de la o aplicare la alta.

Un bun cetățean se gândește la sine mai mult decât la alții		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Foarte puțin important	32,4	28,1
Puțin important	39,2	42,9
Important	21,2	22,9
Foarte important	7,2	6

Tabel 36

Prin întrebarea „Un bun cetățean are o părere proprie, neinfluențată de a celorlalți”, s-a dorit aflarea importanței pe care elevii o acordă părerilor proprii ale cetățenilor, iar rezultatele arată că aceștia pun preț pe individualitatea fiecărui cetățean în parte, cu 47,2% pentru „Foarte important” la prima aplicare a chestionarelor și 44,3% la cea de-a doua aplicare.

Un bun cetățean are o părere proprie, neinfluențată de a celorlalți		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Foarte puțin important	4,1	5,2
Puțin important	12,2	12,4
Important	36,4	38,1
Foarte important	47,2	44,3

Tabel 37

Pentru această întrebare, respondenții s-au declarat deschiși la critici aduse părerilor proprii, cele mai multe răspunsuri fiind pentru variantele de răspuns „Important” și „Foarte important”, cifră care crește la cea de-a doua aplicare a chestionarelor, de la 66,3% la 71,7%, ceea ce înseamnă că programul IMPACT a funcționat în direcția dorită. Numărul persoanelor care consideră că este foarte puțin important ca un bun cetățean să accepte ca părerile proprii să fie criticate de către ceilalți scade cu 1% de la un val la altul al studiului.

Un bun cetățean acceptă ca părerile proprii să fie criticate de către ceilalți		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Foarte puțin important	9,3	8,3
Puțin important	23	19,6
Important	39,8	44,9
Foarte important	26,5	26,8

Tabel 38

Profilul general a ceea ce înseamnă un bun cetățean este conturat utilizând valorile medii ale itemilor descriși anterior, devenind astfel evidentă evoluția acestuia de la prima aplicare a chestionarului la cea de-a doua, evoluție datorată participării în cadrul programului IMPACT. Astfel, se poate observa că, în opinia respondenților, un bun cetățean este definit în principal de respectul față de legi, atitudinea față de mediul înconjurător, existența unei păreri proprii, distincte și neinfluențată de către ceilalți membrii ai comunității și, nu în ultimul rând, implicarea în societate prin intermediul activităților de voluntariat. Acest profil, în ciuda unor mici variații de la primul val la cel de-al doilea, tinde să rămână constant de-a lungul implicării respondenților în cadrul programului IMPACT, implicarea respectivă per ansamblu reușind doar să contureze mai bine anumite aspecte, neschimbându-le major.

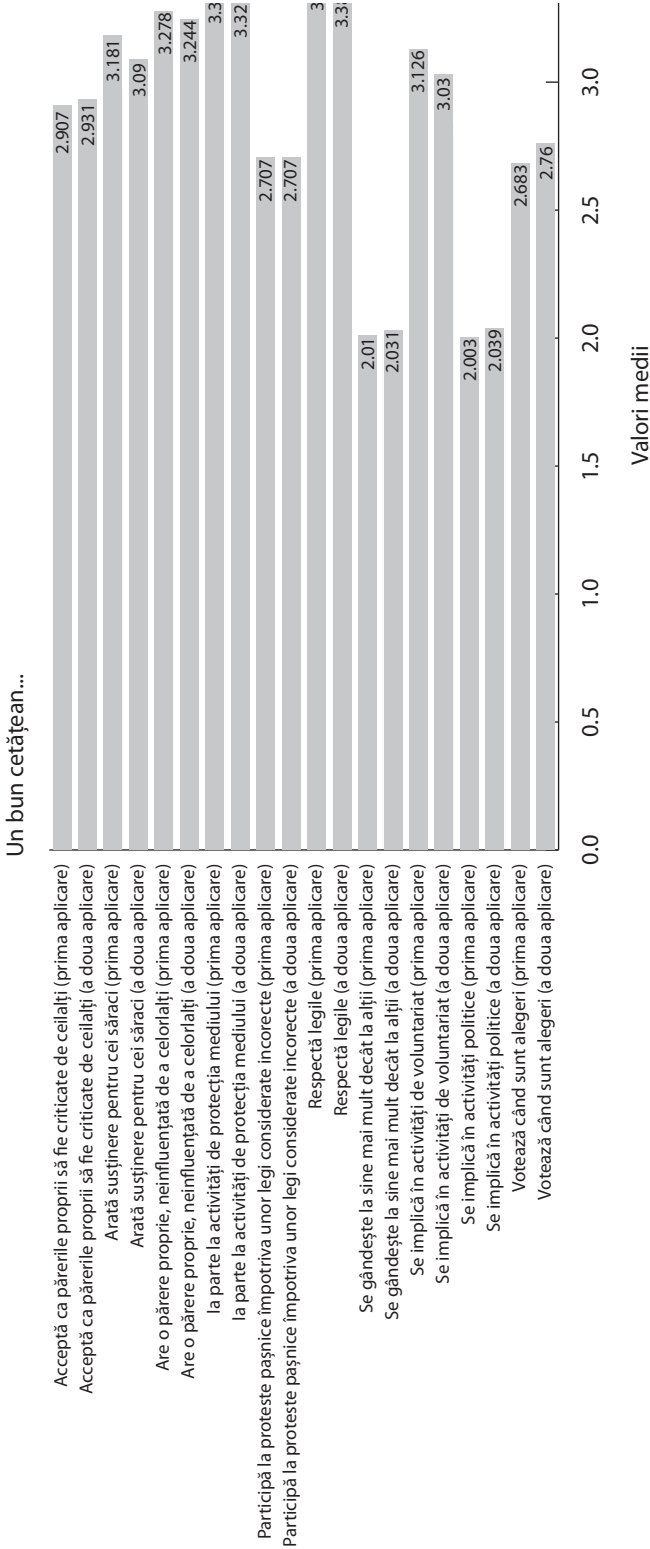

Figura 40

4.17. Comportament religios

În ceea ce privește frecvența cu care respondenții merg la biserică, 26,7% dintre aceștia merg „O dată pe săptămână” sau „Mai des de o dată pe săptămână” procent care rămâne constant și la a doua aplicare.

Cât de frecvent mergi la Biserică?		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Niciodată	6	5,1
De câteva ori pe an	46,8	48,1
De câteva ori pe lună	20,5	21,3
O dată pe săptămână	16	16,4
Mai des de o dată pe săptămână	10,7	9,2

Tabel 39

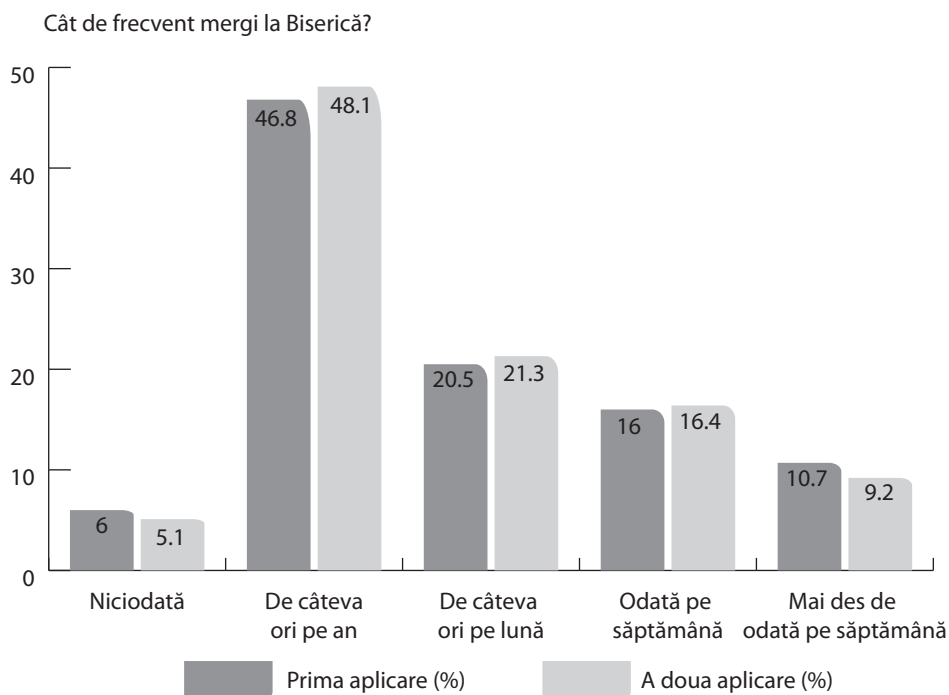

Figura 41

Cât de frecvent te rogi?		
	Prima aplicare (%)	A doua aplicare (%)
Niciodată	6,1	6,8
O dată pe lună	10,5	10,3
O dată pe săptămână	13,2	11,3
De câteva ori pe săptămână	18,3	22,8
În fiecare zi	51,8	48,8

Tabel 40

Raport de evaluare cantitativă a efectelor programului IMPACT

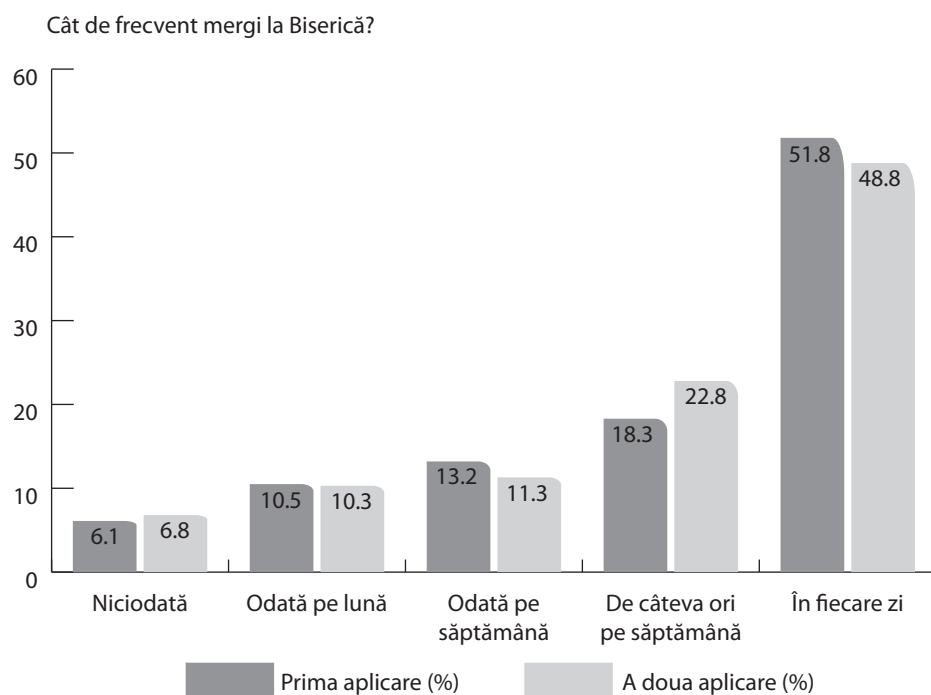

Figura 42

În ciuda variațiilor de la o categorie la alta de răspuns dintre cele două aplicări ale chestionarului, **comportamentul religios al participanților din cadrul programului IMPACT rămâne în ansamblu constant ca tendință generală**, situație evidențiată de către diferențele mici ale mediei răspunsurilor pe fiecare dintre cei doi itemi în cadrul ambelor aplicări ale chestionarului:

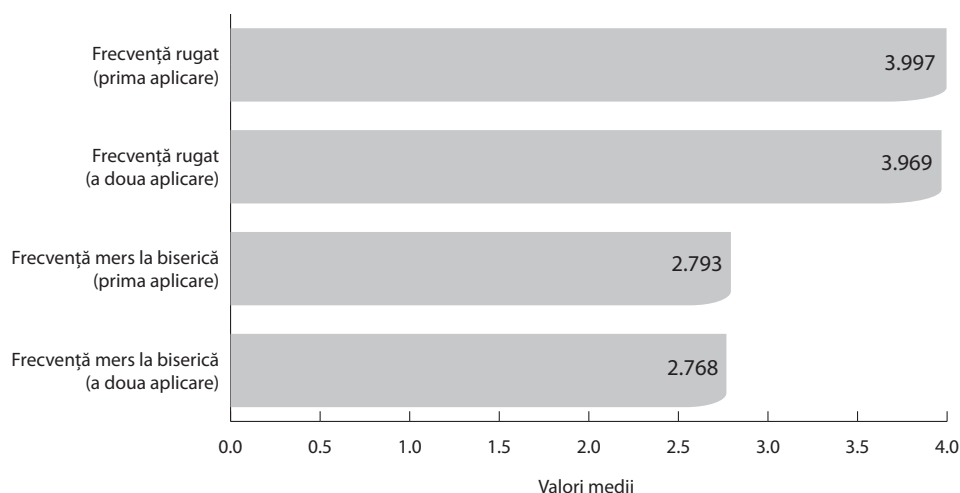

Figura 43

5. Concluzii

Datele colectate pentru acest studiu ne arată că într-adevăr, programul IMPACT influențează tinerii membri din diferite puncte de vedere, urmând ca în continuare să fie enumerate cele mai importante modificări în comportamentele și atitudinile membrilor IMPACT care au fost incluși în acest sondaj:

- ✓ Încrederea generalizată în oameni are o ușoară tendință descendentă, semnificativă statistic.
- ✓ Se observă o ușoară scădere a nivelului de încredere în categoriile de oameni prezentate în cadrul întrebărilor – familie, profesori, persoane de altă religie. Cu toate acestea scăderea este mică, și poate fi corelată cu factori externi programului, cum ar fi creșterea vârstei respondenților.
- ✓ Se observă o îmbunătățire a părerii tinerilor despre munca în echipă – și astfel, a dezvoltării abilităților de a lucra împreună cu alți colegi - predispoziția lor de a lucra în echipă, crescând o dată cu implicarea în proiectele în folosul comunității pe care le implementează. Aceasta indică în esență o scădere a predispoziției tinerilor de a interacționa numai cu persoane cât mai asemănătoare lor, participarea în cadrul programului IMPACT determinând o creștere a deschiderii tinerilor spre persoane diferite lor, o sporire a nivelului de acceptare a diversității în general.
- ✓ Odată incluși în programul IMPACT, tinerii care au luat parte la această anchetă tind să fie într-un număr mai mare voluntari într-un azil de bătrâni. Acest lucru poate fi justificat și prin faptul că proiectele în folosul comunității realizate au avut această temă.
- ✓ Comparativ cu datele obținute din studiul prezent, datele provenite din sondajul ASG se prezintă astfel: numai 9,9% dintre respondenți au semnat cel puțin o dată petiții, față de 24,6% dintre respondenții studiului actual la intrarea în programul IMPACT și 26,7% la cea de-a doua aplicare a chestionarelor. O posibilă explicație a acestor diferențe poate consta în faptul că tinerii implicați în programul IMPACT, încă de la început posedă o serie de atitudini civice, un anumit nivel de conștientizare și un potențial de implicare civică, atitudini ce sunt încurajate în cadrul programului.
- ✓ Participarea la marșuri sau proteste legale este la rândul ei mai bine primită în rândul membrilor IMPACT, unde sunt 14,5% în primul val și 15,6% în cel de-al doilea val, față de numai 6,1% respondenți ASG care au afirmat că au participat la marșuri sau proteste legale cel puțin o dată.
- ✓ De asemenea, refuzul de a cumpăra anumite lucruri din motive politice, etnice sau de mediu, membrii IMPACT sunt mai determinați decât tinerii din România care au participat la sondajul ASG, fiind vorba de 13,6% pentru cei din urma și 41,1% pentru membrii IMPACT. La întrebarea

legată de cumpărarea de obiecte din motive etnice, apare de asemenea o diferență majoră între cele două sondaje, de la 15,7% pentru varianta de răspuns „Cel puțin o dată” din studiul ASG, la 30% din studiul prezent.

- ✓ Tinerii care fac parte din programul IMPACT sunt mai responsabili decât tinerii din România în general, conform acestor date. Datorită proiectelor specifice programului, acești tineri își dezvoltă mai ușor atitudini civice, responsabilitatea și dorința de a lua parte la mecanismele democrației, în ciuda diferențelor relativ mici, programul IMPACT încurajând anumite atitudini democratice mai mult sau mai puțin deja existente în rândul tinerilor, în momentul intrării acestora în program.
- ✓ În ceea ce privește percepția privind corectitudinea socială a succesului obținut prin muncă, se constată menținerea la aproximativ același nivel în ambele aplicări ale chestionarului a procentelor celor care consideră ca succesul este mai curând o chestiune ce ține de relații și noroc decât de muncă, percepția privind echitatea socială – sau mai curând lipsa ei – fiind una aproape constantă.
- ✓ Cu privire la intenția de a participa la vot, membrii IMPACT sunt mai rezervați decât tinerii din eșantionul național ASG, fiind mult mai puține răspunsuri categorice („sigur da”). Pe de altă parte, dacă cumulăm răspunsurile pentru „sigur da” și „probabil da”, comparându-le cu cele din studiul ASG („da”, „probabil da”) frecvențele sunt apropiate (78,1%, respectiv 79,3%). De asemenea, putem observa că de la un val la altul, intenția categorică de vot (varianta de răspuns „sigur da”) crește cu 3,4%, creștere semnificativă statistic la nivelul de 0.05.
- ✓ Comparativ cu prima aplicare a chestionarelor când tinerii erau noi membrii în proiectul IMPACT, la cea de-a doua aplicare a chestionarului, tinerii sunt mai bine îndreptați spre partea ecologică, de protecție a mediului (apare o creștere de 3,1%), apărând prin urmare și o scădere a importanței componente economice (intervine o scădere de 3,4%).

6. Recomandări

În termeni de activități, rezultate și implicarea tinerilor, programul IMPACT poate fi considerat un instrument de succes pentru educația non-formală. Acesta este motivul pentru care recomandările nu vizează punerea în aplicare a programului IMPACT sau componente ale curriculum-ului. Mai degrabă ele tind să se concentreze pe componenta de evaluare a proiectului și se bazează pe experiențele, succesele și provocările cu care ne confruntăm atunci când se evaluează impactul unui astfel de program.

Fundația Noi Orizonturi și International Youth Foundation au îmbrățișat în mod deschis principiul că o cercetare substanțială bine elaborată este considerată necesară pentru a evalua eficiența unui program de tineret. Acest

lucru este mai remarcabil în România, în cazul în care există foarte puține organizații non-guvernamentale, care posedă dorința de a accentua componenta de evaluare a programelor lor. Adesea, evaluările se bazează pe descrieri sumare ale rezultatelor programului, rar mergând mai departe de afișarea tabelelor de frecvențe descriptive.

Prima recomandare este de a avea listele de participare completate la fiecare reuniune IMPACT, în scopul de a verifica dacă elevii au participat efectiv la programul IMPACT. Acest lucru este necesar pentru a ști cu siguranță dacă elevii au participat la reuniuni, astfel că nu va trebui să ne asumăm acest lucru a priori atunci când vom analiza datele cantitative și putem testa relația dintre rata de participare, frecvența participării în general și pe parcursul perioadelor în care elevii trebuie să învețe mai mult decât de obicei (e.g. înainte de examenul de bacalaureat, în perioada tezelor semestriale) și comportamentul, atitudinile și valorile tinerilor.

O a doua recomandare este de a crea o bază de date cu tipul de proiecte de servicii comunitare care au fost implementate de către tineri, urmând a fi conectată la datele cantitative pentru a vedea ce tip de proiecte aparțin schimbărilor în atitudini civice, încredere și acceptare a diversității.

A treia recomandare este de a introduce o componentă experimentală. Acest lucru poate fi realizat prin trimiterea de emailuri tinerilor implicați în program și altor tineri care nu sunt implicați în IMPACT, cerându-le să semneze petiții cu privire la probleme civice sau la probleme de mediu. Putem urmări în acest mod schimbări în comportamentul civic.

O ultimă recomandare se referă strict la partea metodologică a studiului, fiind necesară o perioadă mai mare de la prima aplicare a chestionarului la cea de-a doua pentru a se observa modificările pe termen lung a atitudinilor și comportamentelor tinerilor vizați. Prin urmare, propunem ca pentru un studiu viitor, primul val de completare a chestionarelor să aiba loc la înscrierea în program a elevilor, iar ultimul după doi ani de la începerea activității în cadrul IMPACT. Pe lângă modificarea comportamentelor și atitudinilor tinerilor, vom putea observa dacă tinerii care au renunțat la program înainte de cel de-al doilea val de aplicare a chestionarelor au un profil diferit față de colegii lor care încă activează în cadrul IMPACT.

Pentru un viitor studiu similar, recomandăm compararea rezultatelor atât cu cele din acest raport, cât și cu date de sondaj recente care lucrează cu eșantioane mari, reprezentative pentru numărul total de elevi din România, fără ca aceștia să fie membri IMPACT.

Recomandările au fost destinate pentru stabilirea unui proces de evaluare, în scopul de a răspunde provocărilor cu care ne-am confruntat în timpul implementării. Procesul de evaluare s-a îmbunătățit în timp, arătând dorința de a învăța din provocări. În concluzie, considerăm că programul de tineret IM-

PACT a avut un impact asupra comportamentelor tinerilor și le-a schimbat de multe ori atitudinile, făcându-i mai conștienți de împrejurimile lor. Programul a fost un succes în implicarea tinerilor în activități civice, sociale și de mediu, precum și în a le schimba valorile, atitudinile și modul în care aceștia percep persoanele din jurul lor.

Raport de evaluare calitativă a efectelor programului IMPACT

Studiul de evaluare calitativă a efectelor programului IMPACT a fost realizat de dr. Petruța Teampău reprezentând Centrul pentru Studiul Democrației, Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării, Universitatea "Babeș Bolyai", Cluj Napoca. Din partea Fundației Noi Orizonturi, întreg demersul a fost coordonat de Octavia Mihaela Borș.

1. Introducere

Prezentul raport este rezultatul cercetării pe care Fundația Noi Orizonturi a inițiat-o în parteneriat cu Centrul pentru Studiul Democrației în cadrul programului "IMPACT – model de educație extracurriculară nonformală în România" finanțat de Romanian American Foundation (RAF) cu o participare de 332.965 \$ din bugetul total de 1.004.496 \$ și care s-a derulat în perioada decembrie 2010 – ianuarie 2013.

Programul „IMPACT – model de educație extracurriculară nonformală în România” este implementat de Fundația Noi Orizonturi împreună cu Romanian American Foundation, în calitate de finanțator. Programul, desfășurat timp de 2 ani (decembrie 2011- ianuarie 2013), consolidează și promovează modelul inovator de educație nonformală IMPACT al Fundației Noi Orizonturi în 65 de școli din orașe mici și zone rurale din 10 județe din România (Mehedinți, Timiș, Iași, Neamț, Cluj, Brașov, Călărași, Hunedoara, Vrancea, Constanța). În cadrul programului se organizează cluburile de inițiativă comunitară pentru tineri IMPACT în școlile participante. Programul încurajează gândirea și comportamentul antreprenorial și creează premisele pentru dezvoltarea comunitară și voluntariat în orașe mici și zone rurale, folosind educația prin experiență, în special metodologia serviciului în folosul comunității.

În perioada martie-mai 2012 s-a desfășurat o cercetare calitativă la nivel național, care urmărea evaluarea efectelor participării în cluburile IMPACT asupra tinerilor. Scopul cercetării era acela de a estima și descrie competențele și valorile (detaliat mai jos) pe care tinerii le învață efectiv prin participarea la cluburile IMPACT, contextele în care se produce învățarea și factorii auxiliari, atât dintr-o perspectivă subiectivă (felul în care tinerii înșiși descriu ceea ce consideră că au învățat), dar și dintr-o perspectivă mai puțin subiectivă (observațiile liderilor cu privire la schimbările prin care trec tinerii datorită participării la cluburile IMPACT).

Zonele în care s-a desfășurat cercetarea de teren au fost: Cluj Napoca, Lupeni, Petroșani, Turda, Roman, Iași, Focșani, Drobeta Turnu Severin, Galați, Călărași, Constanța, Hârșova, atât în mediul urban, cât și rural. **Echipa** de cercetare, coordonată de lect. dr. Petruța Teampău (CSD, Facultatea de Științe

Politice, Administrative și ale Comunicării, UBB), i-a inclus pe dr. Gelu Teampău și Victor Cepoi, MA (CSD). Au rezultat peste **80 de ore** de înregistrări și multe sute de pagini de material de analiză. **Metodele de cercetare** folosite au fost observația participativă (aplicată doar în Cluj Napoca), focus grupul și interviul calitativ structurat, **urmărindu-se câteva dimensiuni relevante**; o parte se referă la competențele pe care programul își propune să le dezvolte în rândul tinerilor: comunicare (competențe din sfera comunicării), rezolvarea de probleme (competențe din sfera inovației și creativității), luarea deciziilor și lucrul în echipă (competențe din sfera managementului de grup), management de proiect (competențe din sfera managementului de proiect), management personal; un alt set de dimensiuni urmărite se referă la valorile pe care tinerii le învață: încredere, compasiune și solidaritate, participare și responsabilitate, respect, curaj, integritate, perseverență. **Raportul include** și opinii, evaluări și recomandări ale liderilor, precum și o analiză a profilului membrului IMPACT (cine vine la IMPACT, de ce rămâne, ce calități îl recomandă pe un tânăr să facă voluntariat). Cercetarea a urmărit și în ce măsură se dezvoltă atitudinile civice și gândirea antreprenorială în rândul membrilor IMPACT, precum și opinia acestora despre voluntariat, dimensiuni relevante în cadrul proiectului „**IMPACT – model de educație extracurriculară nonformală în România**”.

Prezentul raport descrie, mai întâi, scopul și obiectivele cercetării, apoi metodologia și culegerea datelor, urmate de fundamentarea teoretică a cercetării. După această primă parte introductivă, raportul conține un subcapitol care descrie un potențial profil al membrului IMPACT, așa cum reiese el din observațiile liderilor și membrilor IMPACT; urmează o parte a raportului care descrie și evaluează competențele care se pot învăța în IMPACT, cu subcapitolele aferente: comunicare (competențe din sfera comunicării), luarea deciziilor, rezolvarea de probleme (competențe din sfera inovației și creativității), lucrul în echipă (competențe din sfera managementului de grup), management de proiect (competențe din sfera managementului de proiect), antreprenariat social, management personal (autoevaluare). Următoarea parte a raportului prezintă valorile pe care tinerii le pot învăța în IMPACT și rezultatele cercetării cu privire la acest proces de învățare: participare și responsabilitate, încredere (în sine și în ceilalți), compasiune și solidaritate, respect, curaj, integritate, perseverență. Următorul subcapitol discută transferabilitatea valorilor și competențelor învățate în IMPACT în viața de zi cu zi și în alte contexte, urmat de un subcapitol care adună opiniile despre voluntariat ale tinerilor (un subiect important pentru ei, dar și pentru program) și unul care discută atitudinile civice ale tinerilor. Penultimul subcapitol reunește opinii, evaluări și recomandări ale liderilor care coordonează cluburile IMPACT, după care raportul se încheie cu capitolul de concluzii.

2. Scopul și obiectivele cercetării

Scopul acestei cercetări este să descrie efectele participării în cluburile IMPACT asupra tinerilor elevi de liceu și gimnaziu, din mediul rural și urban. Aceste efecte sunt urmărite pe mai multe dimensiuni: o parte se referă la competențele pe care programul își propune să le dezvolte în rândul tinerilor: competențe din sfera comunicării, rezolvarea de probleme (competențe din sfera inovației și creativității), luarea deciziilor și lucrul în echipă (competențe din sfera managementului de grup), management de proiect (competențe din sfera managementului de proiect), management personal; un alt set de dimensiuni urmărite se referă la valorile pe care tinerii le învață: compasiune și solidaritate, participare și responsabilitate, respect, curaj, integritate, perseverență.

Acest raport se adresează profesioniștilor care activează în domeniul educației, factorilor de decizie, mediului universitar, organizațiilor care își doresc să susțină sau să relice modelul educațional IMPACT și publicului larg. Acest raport oferă o imagine a rezultatelor educaționale pe care le are modelul educațional IMPACT, conduce la o mai bună înțelegere a diverselor precondiții și efecte ale implementării acestuia și permite Fundației Noi Orizonturi să îmbunătățească modelul educațional IMPACT.

Prezentul studiu a evaluat doar o parte dintre competențele și valorile pe care modelul educațional IMPACT își propune să le dezvolte în rândul beneficiarilor săi, și anume cinci competențe transversale: management de proiect, comunicare, inovație și creativitate, tehnice, personale și de grup și nouă valori fundamentale: participare, încredere, integritate, respect, compasiune, perseverență, curaj, responsabilitate, solidaritate (vezi roata învățării în IMPACT).

Dintre acestea, cercetarea a vizat competențe din sfera managementului de proiect, comunicării, rezolvării de probleme (competențe din sfera inovației și creativității), luării deciziilor și lucrului în echipă (competențe din sfera managementului de grup) și managementului personal, respectiv valorile: compasiune și solidaritate, participare și responsabilitate, respect, încredere, curaj, integritate, perseverență. Deasemenea, cercetarea a urmărit în ce măsură se dezvoltă atitudini civice și gândirea antreprenorială în rândul membrilor IMPACT și opinia acestora despre voluntariat, dimensiuni relevante în cadrul modelului și programului „**IMPACT – model de educație extracurriculară nonformală în România**”.

3. Metodologia și culegerea datelor

Metodele de cercetare folosite au fost observația participativă (aplicată doar în Cluj Napoca), focus grupul și interviul calitativ structurat, urmărindu-se câteva dimensiuni relevante; o parte se referă la abilitățile pe care pro-

gramul IMPACT își propune să le dezvolte în rândul tinerilor”: comunicare (competențe din sfera comunicării), rezolvarea de probleme (competențe din sfera inovației și creativității), luarea deciziilor și lucrul în echipă (competențe din sfera managementului de grup), management de proiect (competențe din sfera managementului de proiect), management personal; un alt set de dimensiuni urmărite se referă la valorile pe care programul IMPACT își propune să le însușească tinerilor: compasiune și solidaritate, participare și responsabilitate, respect, curaj, integritate, perseverență.

Observația participativă (aplicată la cluburile din Cluj Napoca) a avut ca scop monitorizarea in situ a interacțiunilor desfășurate în clubul IMPACT (procesul de luare a deciziilor, discutare a proiectului, observarea relațiilor dintre membri și dintre membri și lideri, participarea la jocuri și debrief-uri).

Interviurile de grup (focus grup) au fost folosite pentru a explora experiențele comune ale membrilor unui club, dar și pentru a le permite să interacționeze între ei și să contribuie fiecare la discuție. Interviurile individuale s-au desfășurat atât cu lideri, cât și cu membri IMPACT reprezentativi, pentru a aprofunda experiența individuală a membrilor. Interviurile individuale și de grup cu liderii ne-au ajutat să evaluăm mai bine dezvoltarea tinerilor din perspectiva celor care lucrează cu ei constant și sunt cei mai în măsură să urmărească evoluția lor graduală: liderii-profesori. Din păcate, nu întotdeauna liderii pot oferi informații consistente despre membri, sau în orice caz nu despre toți membrii, ci mai degrabă despre cei care se remarcă în activități sau la care transformarea este foarte vizibilă (de exemplu de la un copil timid la un tânăr implicat și activ). Cu toate acestea, evaluările liderilor, deși nu sunt structurate, constante sau intenționate, ci mai degrabă subiective și aleatoare, sunt foarte importante: ei sunt cei care pot urmări cel mai bine și mai direct evoluția individuală, dar și de grup a membrilor IMPACT, interacțiunile dintre ei sau interacțiunile cu cei din afara clubului, implicarea în activități, voluntarismul și reponsabilizarea fiecăruia.

În total, cercetarea a inclus un număr de 20 de focus grupuri cu membri IMPACT cu un total de 206 participanți, reprezentând 45 de cluburi din toată țara. Dintre participanți, 31 erau din mediul rural și 175 din mediul urban, 146 de sex feminin și 60 de sex masculin, respectiv 10 copii sub 12 ani, 182 de copii cu vârsta între 13 și 18 ani și 14 care împliniseră deja 18 ani. De asemenea, au fost realizate 10 interviuri individuale cu lideri și lideri-junior. În ceea ce privește liderii, au fost realizate 8 focus grupuri cu un total de 46 de participanți dintre liderii profesori, reprezentând 32 de cluburi. Localitățile în care s-a desfășurat cercetarea au fost: Cluj-Napoca, Turda, Dej, Iași, Roman, Săbăoani, Călărași, Constanța, Hârșova, Galați, Focșani, Drobeta Turnu Severin, Halânga, Straja, Lupeni. Echipa de cercetare a fost compusă din dr. Petruța Teampău (coordonator), dr. Gelu Teampău și Victor Cepoi (student masterand).

4. Fundamentarea teoretică

Literatura studiilor despre tineri relevă, în ultimele decenii, o diversitate tot mai mare de teme: subcultura tinerilor, tinerii și politica, politici sociale, legislație etc. Această literatură s-a dezvoltat pe baza unei duble moșteniri: interesul (în principal) american pentru categoria tinerilor ca sub cultură cu potențial de delincvență și tradiția de cercetare britanică de a investiga tineretul drept clasă sau grup de rezistență. Perspectiva americană de focus pe probleme (problem-based) a fost criticată pentru că ignora capacitatea de acțiune și implicare a tinerilor și reacțiile lor specifice la schimbările socio-culturale (Bucholtz, 2002). Bucholtz, între alții, critică abordarea limitativă a culturii tinerilor și militează pentru un accent pus pe „un set de practici și ideologii fluide și nedefinite” ale tinerilor, în locul unei viziuni statice a culturii tinerilor (Bucholtz, 2002: 539). Cercetări mai recente din domeniu investighează felul în care „tinerii negociază identitățile culturale într-o varietate de contexte, atât material, cât și simbolice, atât în timpul liber, cât și în familie, la școală, la locul de muncă și în sfera publică”, accentuând faptul că „practicile culturale ale tinerilor continuă să fie fenomene locale, chiar și atunci când se inspiră din forme culturale mediate” (Bucholtz, 2002: 544).

Studiul tinerilor pune accent pe aici-și-acum în ce privește experiențele tinerilor, practicile sociale și culturale prin intermediul cărora își modelează universul (Bucholtz, 2002: 532). În general, tinerii sunt indivizi care trebuie să experimenteze simultan normele și constrângerile mai multor medii de socializare, prin socializare înțelegând modul în care orice individ este ‘asistat’ pentru a deveni parte a unui grup social. Acest proces de ‘asistare’ implică „supunerea față de reguli, învățarea rolurilor, valorilor și standardelor privind aspectele sociale, emoționale, cognitive și personale ale existenței unui individ” (Grusec and Hastings, 2007: 59). Interesul reînnoit pentru studiul tinerilor a dus la o revitalizare a studiilor despre socializare; dacă în anii ‘60 exista o tendință de a pune accent în cercetare pe impactul familiei și al școlii, accentul s-a mutat în ultimele decenii înspre alți agenți de socializare (asociații de voluntariat, mass media, grupuri de prieteni și interacțiuni informale) (Hooghe, 2004).

Familia - ca agent de socializare reflectă și transmite valorile societății și culturii în ansamblu. Dacă familia este una mai tradițională, copiii vor fi expuși la valori autoritariene (Arnett, 1995). **Grupurile de prieteni** sunt mai importante în societățile industrializate decât în celelalte deoarece acolo tinerii petrec mai mult timp cu cei de aceeași vârstă. Aceste grupuri reproduc valori precum individualismul, afirmarea identității și independenței în raport cu familia tradițională (Arnett, 1995). **Instituțiile religioase** îi învață pe indivizi normele comportamentului social și privat adecvat. **Școala** este foarte mult influențată de către comunitate și societate în general, dar și de către reglementările politice. **Mass media** vorbește cu și despre tineri, fie că le prezintă acestora povești

de succes sau relatări panicarde despre viitorul tineretului (Arnett, 1994).

Un fenomen relativ nou, și un nou agent de socializare, este media electronică care a „amplificat radical fluxurile de imagini și informații care au transformat modul dominant de percepție și expresie, de la codurile verbale abstracte la imagini vizuale mai impresionante și fragmentate” (R. H. Brown, în Brown, 2003: 201-2). Comunicarea a devenit mai facilă, la fel și contactul cu străinii (pe diferite rețele de socializare, precum Facebook, Twitter), dar și mult mai superficială și cu un impact negativ asupra interacțiunilor directe. Nu e mai puțin adevărat că sursele identității s-au modificat radical și că validarea socială a identității nu mai depinde de participarea în diferite comunități, de muncă, biserică, vecinatate sau rudenie care puteau până acum să acorde recunoașterea personală (R. H. Brown, în Brown, 2003: 203). De asemenea, identitățile au devenit multiple, fluide și instabile, în acord cu pluralitatea de locații, audiențe și circumstanțe, ceea ce face și mai complicată sarcina tinerilor din România în construcția și negocierea propriei lor identități, precum și a condițiilor proprii de participare și implicare în viața civică.

Cercetările empirice referitoare la problematica tinerilor în România post-1989 nu sunt foarte numeroase sau accesibile. Echipa Centrului pentru Studiul Democrației din Cluj-Napoca a realizat, între alte cercetări, un studiu panel al tinerilor liceeni din Cluj-Napoca și alte orașe din România. Studiul (sondaj de opinie) a fost replicat în 2008 și 2009 dezvăluind o serie de aspecte legate de valori, interese și practici ale tinerilor. Studiul a inclus evaluarea expunerii tinerilor la mass media (clasică și neconvențională). Spre exemplu, tinerii preferă să vadă la televizor filme și videoclipuri musicale, iar când navighează pe Internet preferă să se angajeze în conversații online cu prietenii, să descarce muzică și filme. De câteva ori pe săptămână, tinerii se întâlnesc cu prietenii în cluburi, baruri, la cafea, în parc și la cinema. În general, cercul de prieteni este destul de restrâns: majoritatea respondenților au unul sau doi prieteni apropiați. Tinerii sunt reticenți în privința diversificării anturajului. Mulți dintre aceștia recunosc că în privința prietenilor, preferă să cunoască persoane având același profil etnic, rasial și cultural. Tinerii care sunt membri în diverse organizații preferă să-și petreacă timpul în echipe sportive, de hobby și grupuri artistice.

Deși 91% au conexiune la Internet acasă și jumătate dintre respondenți au călătorit peste hotare cel puțin o dată, tinerii nu primesc suficientă informație despre diversitate în școală, cel puțin în ceea ce privește informația despre culturi altele decât cele europene sau nord-americe, și religii altele decât cea creștină. Doar 18.6% declară că astfel de referințe sunt frecvente în cursurile școlare. Există câteva aspecte ale diversității în privința cărora tinerii par să adopte o poziție conservatoare, după cum sugerează, de exemplu, procentul de 65% de tineri care sunt de acord cu afirmația că „e mai bine pentru o țară dacă toată lumea împărtășește aceleași tradiții”. O poziție similară întâl-

nim cu privire la percepția imigranților. Aproape jumătate dintre respondenți (48%) sunt de acord că „prea mulți imigranți reprezintă o amenințare la adresa modului nostru de viață”. De asemenea, tinerii resping ideea unui mariaj între persoane de același sex (aproximativ 55%) și nu le este indiferentă ideea că prietenii lor ar fi homosexuali (60%). Circa 70% declară că se roagă zilnic sau de câteva ori pe săptămână, dar nu merg la biserică în mod regulat. În concluzie, pe de o parte, tinerii sunt expuși la diferite valori și stiluri de viață, au preocupări și comportamente foarte similare cu tinerii din Europa Occidentală, dar, în același timp, prezintă valori conservatoare, îndeosebi în viața privată. O anchetă Gallup, în colaborare cu British Council (Tânăr în România), realizată în 2004, dezvăluie rezultate similare: tinerii sunt mai degrabă intoleranți față de minoritățile sexuale și etnice și persoanele cu dizabilități, nu se implică prea mult în activități de voluntariat (doar 13%), folosesc intensiv Internetul (38% de 4-7 ori pe săptămână). În ceea ce privește petrecerea timpului liber, tinerii au fost împărțiți în cinci categorii: implicați (13%), elitiști (11%), familiști (26%), mondeni (31%), săraci (19%).

O parte relevantă a literaturii despre tineri privește implicarea civică a acestora și metodele de încurajare a atitudinilor civice la tineri. Între acestea, service-learning sau educația prin serviciu în folosul comunității este o experiență de învățare al cărei specific constă în combinarea activităților de serviciu în folosul comunității cu reflecția și pregătirea. Participanții oferă servicii în folosul comunității ca răspuns la probleme comunitare identificate de ei și învață mai multe despre contextul în care aceste servicii sunt oferite, relația dintre acestea și educația formală, precum și despre rolurile lor ca cetățeni. De asemenea, mizele unui astfel de proces specific de învățare sunt de a păstra echilibrul între activitățile practice și obiectivele educaționale, de a schimba sensul unidirecțional în învățării (toți partenerii învață unii de la alții), de a accentua rolul reflecției și a încuraja gândirea critică, și nu în ultimul rând de a facilita dezvoltarea abilităților civice și a de a sprijini schimbarea socială¹³.

Pornind de la credința exprimată de-a lungul timpului de John Dewey, Jean Piaget și alții conform căreia educația produce rezultate mult mai bune atunci când are o dimensiune și o finalitate practică, iar elevii sunt implicați în acest proces, service learning/ educația prin serviciu în folosul comunității s-a dezvoltat spectaculos în ultimele decenii în SUA și statele occidentale ca răspuns la o presupusă alinare a tinerilor; majoritatea studiilor despre tineri arătau că aceștia erau grupul cel mai puțin predispus să participe la vot sau la acțiuni de voluntariat, iar principalul lor țel în viață era să o ducă bine finan-

13 Seifer SD. (1998). Service-learning: Community-campus partnerships for health professions education. *Academic Medicine*, 73(3):273-277, <http://depts.washington.edu/ccph/servicelearningres.html>

ciar¹⁴. Principalele scopuri ale service learning erau acelea de a sprijini tinerii să devină membri activi ai comunității, de a-i ajuta să înțeleagă mai bine comunitatea în care trăiesc, să o cunoască mai bine și să se implice mai mult în rezolvarea problemelor reale ale comunității, și de a-i încuraja să-și dezvolte altruismul și compasiunea față de ceilalți¹⁵.

Deși cercetările legate de acest domeniu sunt tot mai numeroase, unii autori își exprimă anumite rețineri în legătură cu validitatea rezultatelor, din multiple motive: majoritatea studiilor sunt evaluări ale programelor, și nu cercetări independente; puține dintre aceste studii folosesc metoda grupului de control; în plus, e foarte dificil de evaluat sustenabilitatea rezultatelor în timp; în fine, foarte puține cercetări testează ipoteze bazate pe fundamentarea teoretică a programelor pe care le evaluează¹⁶. În pofida limitărilor și reținerilor, rezultatele cercetărilor existente sunt foarte optimiste. Conform acestora, metoda de educație prin serviciu în folosul comunității are în general efecte pozitive asupra tinerilor: tinerii își dezvoltă în bună măsură responsabilitatea personală și socială, abilitățile de comunicare, percepția propriei eficiențe și utilități sociale, stima de sine, competențele educaționale, precum și compasiunea și solidaritatea în raport cu colegii lor (peer groups). De asemenea, tinerii implicați în programe de service learning erau mai puțin predispuși spre comportamente riscante sau agresive. În plus, acești tineri erau predispuși să relaționeze mai bine cu adulți, să accepte să lucreze și să învețe de la cei mai în vârstă sau persoane cu dizabilități, și să aibă încredere în alte persoane înafara familiei, grupului de prieteni sau profesorilor, precum și să aibă o mai mare deschidere spre alte grupuri etnice¹⁷.

Metodele pedagogice utilizate în cadrul programelor Fundației Noi Orizonturi sunt educația prin serviciu în folosul comunității (service learning) și educația prin aventură (adventure education). Ciclul educației experiențiale include experiența în sine, apoi reflecția asupra acestei experiențe, urmată de generalizare și transferabilitatea în viața de zi cu zi a competențelor și abilităților dobândite. Ciclul continuă apoi cu noi experiențe care beneficiază de învățătura acumulată. Scopul declarat al programului este înzestrarea tinerilor cu abilități de viață, valori și atitudini necesare pentru a deveni cetățeni activi și agenți ai schimbării în comunitatea lor. pentru aceasta, programul IM-

14 Shelley H. Billig (2000) "Research on K-12 School-Based Service-Learning. The Evidence Builds", p. 652, http://denverzoo.org/downloads/CLP_Billig_article.pdf

15 Shelley H. Billig (2000) "Research on K-12 School-Based Service-Learning. The Evidence Builds", p. 659, http://denverzoo.org/downloads/CLP_Billig_article.pdf

16 Shelley H. Billig (2000) "Research on K-12 School-Based Service-Learning. The Evidence Builds", p. 660, http://denverzoo.org/downloads/CLP_Billig_article.pdf

17 Shelley H. Billig (2000) "Research on K-12 School-Based Service-Learning. The Evidence Builds", p. 660, http://denverzoo.org/downloads/CLP_Billig_article.pdf

PACT își propune încurajarea tinerilor de a veni în sprijinul comunității, prin dezvoltarea de proiecte de serviciu în folosul comunității; înzestrarea tinerilor cu acele competente cheie necesare implementării de proiecte în folosul comunității; promovarea de valori și norme în concordanță cu atitudinile civice și respectul reciproc.

REFERINȚE TEORETICE

- ✓ Bucholtz Mary (2002) "Youth and Cultural Practice", Annual Review of Anthropology, Vol. 31 (2002), pp. 525-552
- ✓ Furlong Andy and Fred Cartmel (2007) Young People and Social Change. New Perspectives, 2nd edition, Open University Press
- ✓ Pilkington, Hilary (1994) Russian Youth and its Culture. A nation's constructors and constructed, London and New York: Routledge

5. Profilul membrului IMPACT

Cine sunt cei care vin (și rămân) la clubul IMPACT?

Una din întrebările relevante pentru studiul nostru a fost dacă există un „profil” al celor care vin la IMPACT, dacă ei au dinainte anumite calități (dorința de implicare, empatia, activismul etc.) și tocmai aceste calități îi determină să devină voluntari în club, sau, din contră, dacă programul IMPACT poate ajuta orice tânăr. Este o întrebare grea și delicată, dar relevantă și pertinentă pentru a putea aprecia realist impactul programului; o altă variantă de formulare a acestei întrebări este dacă IMPACT poate avea efect asupra tuturor categoriilor de tineri, sau există, de fapt, un „profil”: tineri care aleg IMPACTul pentru că au deja anumite calități sau un anumit potențial, și care se auto-selectează pe parcurs, rămânând doar cei care înțeleg miza programului și se pot adapta regulilor lui. Trebuie precizat de la început că o astfel de evaluare retrospectivă este destul de dificilă și pentru lideri, care încearcă să-și amintească cum erau membrii la început, la primele întâlniri IMPACT. Este dificil pentru că imaginea tânărului „recrut” poate fi cumva contaminată cu imaginea lui prezentă: el sau ea este acum un copil activ, și pare că avea aceste calități și la început, sau măcar potențial.

În general, aproape toți liderii IMPACT cu care am vorbit au sesizat un fond comun de calități ale copiilor care aleg să vină la club (din nou, este dificil de evaluat dacă aceste calități existau în fiecare la început sau sunt rezultatul interacțiunii și muncii de echipă din IMPACT). De exemplu, o lideră din Constanța consideră că ceea ce au în comun copiii care vin la IMPACT este dorința de implicare:

„de obicei vin copiii care vor să comunice, au ceva de spus și nu găsesc grupul sau mediul în care să se afirme, să spună lucrul acesta, copii care sunt interesați de lucruri noi, să afle lucruri noi, să se implice în lucruri noi. Acesta

*ar putea să fie modelul copilului sau elevului care vine” (Lider, Constanța).
Mărturii similare am întâlnit și la lideri din alte zone, cum ar fi Iași și Constanța:*

„sunt copii dispuși la voluntariat, care caută așa ceva, mulți care doresc sau au făcut parte din alte grupuri sau alte activități de voluntariat și pur și simplu s-au înscris și în IMPACT” (Iași);

„ei când vin la IMPACT, nu sunt motivați, să spunem așa, din exterior de faptul că eu ca și profesor zic: „vino la activitatea asta, că dacă faci la activitatea asta și ești în acord cu mine, îți dau puncte la școală, sau îți dau ceva”, deci ei vin aicea pentru că ei vor” (lider, Constanța).

Cu siguranță, există **o tipologie a copilului care vrea să se afirme**, sau care vrea să facă ceva în plus pe lângă școală, care caută o satisfacție înafara procesului formal de educație, sau care pur și simplu valorizează micile avansuri, după cum reiese din exemplul următor: o relație mai apropiată cu profesorii, un presupus favoritism, sau pur și simplu un mic vedetism local în școală:

„de obicei, cei care vin sunt elevii care manifestă dorința asta de a se implica în activități și la ore sau în afara lor, dezghețați, mai isteți, care vor să facă ceva. Ceilalți, nu. Mai sunt și activitățile în sine: unora nu li se par destul de motivante, sau nu-i ceva la care s-au așteptat de la bun început. Sau poate un anumit fel de efort pe care trebuie să-l depună. Sau iarăși e problema pentru unii să-și cheltuiască din timpul liber, să zicem. Să stea după ore, sau să participe la diverse activități în afara programului școlar. Pentru unii, din păcate trebuie să spunem, pentru unii care pe urmă au renunțat, era atractiv faptul că puteau din când în când să sară peste câte o oră. Sigur că mai erau întrebări de genul „primim un 10?”. Cei de la IMPACT au mai mult curaj la ore, știu să adreseze întrebări, comunicarea e mai ușoară, mai facilă. Sunt un pic mai, cum să zic, se cred ei mai favorizați. „Se cred”, deci făcând parte din grupul acesta știu că ei fac lucruri bune, că pot să ajute, să facă altceva, și poate și profesorii îi privesc altfel. Unii. Depinde” (lider, Turda).

Unii lideri au observat de asemenea o preponderență a copiilor care provin din **familii defavorizate**, sau care nu le oferă confortul afectiv sau posibilitățile de comunicare necesare vârstei (copii singuri la părinți sau cu părinți emigrați sau absenți):

„elevii pe care-i avem noi sunt copii care provin din medii oarecum defavorizate. Majoritatea părinților nu au un nivel al educației foarte mare, deci poate dacă găsim într-o clasă un părinte care să aibă facultate, și atunci aici este un grup și un mediu în care ei pot să învețe lucruri noi și să se afirme. Și părinții, câteodată, sunt și ei mulțumiți, că copiii mai fac și altceva, decât să stea pe străzi” (lider, Constanța).

Alți lideri, din contră, consideră că familia este importantă pentru că acolo se clădesc în nuce valorile de bază pe care se altoiesc apoi valorile IMPACT: „Este educația de acasă, valorile pe care le-au primit de acasă. La mulți dintre copii, multe din aceste valori se potrivesc cu cele pe care le promovează IMPACT, și probabil de asta și rămân” (lider, Lupeni).

Chiar dacă inițial copiii sunt atrași de partea distractivă și recreativă (jocurile, poveștile), mai ales în cazul copiilor de gimnaziu, pe parcurs majoritatea reușesc să înțeleagă miza mai importantă a proiectelor, să-și asume responsabilități, să se implice în activități:

„Sunt copii care vin de dragul jocurilor, și de dragul jocurilor rămân. Unde mai sunt ei activi, în partea de proiecte, își asumă. Dar încă nu reușesc să își exprime gândurile. Nu participă foarte mult pe partea de experiențe explicate. Adică pe partea de debrief, nu participă foarte mult. Dar la partea de jocuri se implică și s-ar implica și mai mult cred că și în facilitarea de jocuri. Deci jocurile pe care le-am învățat și le amintesc, deci se vede că asta le place. Și sunt copii care rămân mai mult în IMPACT și care își asumă și scrierea de proiecte și facilitarea de joc, și facilitarea de proiecte. Deși sunt destul de micuți, că sunt în clasa a VI-a, a VII-a. Și participă la discuții, și stau și judecă, și își exprimă parerile, și tot ei se contrazic sau îi contrazice cineva și își susțin punctul de vedere. Iau decizii pentru ei. Câteodată și pe mine mă pun la punct: <<Doamnă, e proiectul nostru!>>” (lider gimnaziu, Lupeni).

În general, membrii înșiși recunosc, de cele mai multe ori, că vin la clubul IMPACT **atrași de îmbinarea distracției cu munca**, și că apreciază în mod special partea de jocuri și socializare:

„Profilul... În primul rând, cel care vine este un tânăr căruia îi place să se distreze, într-un mod constructiv. Pentru că noi după fiecare ședință avem diverse activități, și după fiecare activitate se pun niște întrebări și ei ajung la o concluzie. Îi place să se distreze constructiv, în contextul în care <<bun, când e distracție, e distracție>>, dar să știi când intri în IMPACT că mai sunt și proiecte undeva o dată la trei-patru luni. Și când vine vorba de proiect așteptăm să te implici cumva, oricum, numai implică-te” (lider junior, Adjud).

În plus, locul comun în majoritatea interviurilor este „IMPACT e ca o familie”, ceea ce sugerează că pentru membrii, **clubul este un mediu al siguranței afective**, un loc în care se simt valorizați și mai ales ascultați:

„Îți spui punctul de vedere. Chiar dacă lucrul se desfășoară în incinta școlii, aici ne e locația, nu ne simțim ca la curs, să fim limitați. De foarte multe ori, știi că ești în clasă, și profesorul poate să-ți pună o notă proastă dacă cumva spui ceva greșit, te face să, nu știi, să nu te exprimi atât de mult cum ai vrea.

Dar atunci când este doar lider, este ca un fel de membru IMPACT, ne ajută... Atunci ne exprimăm mult mai liber, putem să vorbim altfel, sunt două chestii diferite ... ” (membru, Galați).

Pentru membrii de bază, IMPACT este o familie, un mediu cald, un loc în care le place să-și petreacă timpul:

„Pentru mine clubul IMPACT înseamnă prietenie, dezvoltare personală, activități, comunicare, foarte multe. E un stil de viață. Suntem acasă, dacă nu, suntem la școală, implicit suntem aici, avem pauză și suntem aici. Că ce o să ne amintim noi din liceu? Profesoara cutare: nu! profesorul cutare: nu! IMPACT: aaaa, altă viață. La orele de curs, ora o conduce profesorul. Aici am venit și nu mai conduce profesorul, conducem noi. Probabil de asta e toată lumea așa de entuziasmată. Suntem ascultați, avem păreri. Fiecare este profesor pentru el însuși. Suntem ca o familie. Chiar dacă mai există și neînțelegeri, tot suntem împreună, și la bine, și la rău. Mai uiți de probleme, râzi, comunici mai mult, îți dezvolți cunoștințele, ai prieteni noi” (membru, Drobeta Turnu Severin).

Comunicarea - **posibilitatea de a comunica eficient** și contextul în care acest lucru se întâmplă - este apreciată de mulți participanți:

„Trăim într-o societate în care majoritatea oamenilor sunt indiferenți. Cei din IMPACT nu sunt așa. Aici am avut acea liberă inițiativă, toată lumea te ascultă, nu e cu gândul în altă parte. Sunt calmi, vorbesc cu noi, ne-au spus unde greșim. Nu ne-am așteptat ca unii din ei să fie atât de calmi. În plus, am găsit spiritul de echipă și chiar unii prieteni foarte buni. IMPACTul ne-a dezvoltat” (lași).

O observație importantă a liderilor IMPACT este aceea că **selecția**, sau mai bine zis auto-selecția membrilor se petrece la primele întâlniri ale clubului, în perioada de probă când fiecare înțelege despre ce este vorba și decide pentru sine dacă vrea să participe, dacă vrea să sacrifice din timpul liber sau cel dedicat altor activități, sau dacă este genul de om care să vrea să se implice:

„Plecările din club au loc doar la început, în perioada de recrutare, că apoi nu mai pleacă. Eu zic că îi aduce la IMPACT și nevoia de a fi utili, ei se simt cu adevărat utili când muncesc; pe mine cel mai mult mă impresionează entuziasmul la tineri. Deci când văd copii entuziasmați, e clar că lucrurile merg bine, când fac numai de gura noastră, e clar că n-au chef și n-o să fie nimic, și cred că asta e secretul: entuziasmul. Eu am văzut copii la IMPACT care provin dintr-un mediu social cumva cu orizonturi limitate și aici ei văd deschiderea orizontului. Cei mai mulți care dezertează din IMPACT sunt cei care au tot ce le trebuie și chiar mai mult” (lider, Roman).

După comparația plastică a unui tânăr din Galați, **auto-selecția** se produce în funcție de calitățile pe care înveți să ți le pui în valoare la IMPACT:

„Știți, ca la fabrica pentru murături, pentru castraveți murați și așa mai departe, când sunt puși în borcane, se sortează după mărime, și sunt acolo niște slot-uri prin care pot trece numai castraveți de o anumită mărime, nu mai mari. Ei, și la fel a fost și aici: cei care și-au găsit un loc <<băi, eu mă pricep la asta, el se pricepe la asta, ea se pricepe la asta>>, au rămas în borcan, ca să zic așa. Restul au rămas la suprafață, n-au trecut prin slot-urile alea. Și n-au ieșit pe piață ca produs” (membru, Galați).

Din nou apare ideea că „trebuie să-ți găsești locul tău”, iar cei care rămân în IMPACT sunt cei care-i înțeleg miza și importanța pentru propria dezvoltare:

„Eu zic că ce ține de tine este să îți găsești un interes aici, să îți dai seama ce știi să faci, te ajută și la cunoașterea personală, la dezvoltarea personală implicit, și plus că e un mod plăcut să îți petreci timpul, mai ales că vîi de drag la școală, că ai unde să te duci în altă parte, nu doar la ore; în pauză venim aici, vorbim, râdem, e altceva. Pentru ore nu îmi dau interesul acasă mai mult de zece minute, că alea sunt temele mele, deci zece minute pe zi sunt temele mele. În schimb la IMPACT când avem de făcut un proiect, începem marți, avem întâlnirea, și miercuri, și joi, vineri, sâmbătă, duminică, și continuăm până marțea viitoare tot așa. Au fost zile în care plecam la 7, 8 de aici, sau chiar la 11” (Drobeta Turnu Severin).

Nu doar că participarea la IMPACT le schimbă tinerilor raportarea la sine și la cei din jur (creșterea încrederii, flexibilitatea comunicării etc.), dar **tinerii devin mai critici și la adresa altor contexte și activități care-i vizează**; majoritatea declară că și-ar dori ca metodele IMPACT sau metode similare din educația nonformală să fie utilizate și în învățământul formal:

„În primul rând, am scăpat de inhibiții, de teamă și de emoții. Colegul la prima întâlnire aproape începea să roșească. Și stăteam pur și simplu tăcuți, ca acum. IMPACT este ca un fel de a doua școală, poate nu în sensul acela de școală cum facem noi. Aici învățăm ceva practic. Și asta și vrem de la școală, de la profesori. Ceva practic, care să mai rezume teoria. Că degeaba scrie trei table, dacă nu înțelegem nimic... Decât dacă arată cumva practic, să înțeleg să fac cu drag lucrul ăla, să simt, să vreau să mai vin și altă dată ca să învăț ceva mai nou. Dar cum se predă... mai stau puțin și adorm. Ne-am dori metode mai interactive, și mai energice, nu numai scris mult. Și profesorii să fie mai deschiși la sugestii, să nu mai fie numai cu ideile acelea că elevul nu poate să vorbească, nu are voie să facă nimic” (membru, Drobeta Turnu Severin).

În concluzie, am încercat în acest subcapitol să lămurim o întrebare importantă pentru evaluarea realistă a programului IMPACT: dacă se produce din start o selecție sau autoselecție a copiilor care sunt mai îndrăzneți, mai dornici de interacțiune sau care au deja experiența voluntariatului sau deschidere înspre așa ceva. Din păcate, această întrebare este dificil de lămurit din datele existente. Majoritatea discuțiilor cu liderii cluburilor converg înspre o imagine a tânărului care alege IMPACT pentru că dorește dinainte să se implice sau este un tânăr dinamic și dornic de acțiune. Desigur, există o tipologie a copilului care vrea să se afirme, și mulți lideri preferă varianta comodă de a atrage și lucra cu astfel de copii; de asemenea, faptul că adeziunea la clubul IMPACT este voluntară, face ca această categorie de copii să fie mai predispusă să aleagă să facă parte din acest grup. De asemenea, liderii au observat că vin la IMPACT mulți **copii cărora le lipsește în familie comunicarea**, fie că sunt singuri la părinți, fie că dintr-un motiv sau altul părinții nu sunt prezenți în viața copilului. O concluzie pertinentă ar fi, după cele discutate în acest subcapitol, că **deși unele trăsături predispun anumite categorii de tineri să devină voluntari în IMPACT, ele nu sunt nici indispensabile, nici singulare**; din contră, mulți tineri timizi și retrași au găsit în IMPACT un mediu favorabil și necompetitiv în care să se exprime sau să contribuie la activitățile comune. Cred că mai degrabă **selecția se produce ca urmare a muncii în echipă și a relațiilor care se formează în interiorul grupului**: rămân cei care își "găsesc locul", adică ajung să-și valorifice cât mai bine potențialul și să simtă că învață și că progresează, și cei cărora clubul IMPACT le satisface o nevoie anume: de comunicare, de acțiune, de socializare, de învățare, de afirmare etc.

Așadar, nu avem date pentru ipoteza că programul IMPACT s-ar adresa unei anume categorii de tineri, deși există un set de trăsături comune ale acestora, ci mai degrabă putem afirma că funcționarea programului, bazat pe munca în echipă și acțiuni colective, încurajează mai degrabă tinerii cu predispoziție spre implicare și voluntariat, care reușesc să-și maximizeze calitățile (care pot fi diferite, și în funcție de care își găsesc o nișă a lor în echipa IMPACT).

6. Competențe dezvoltate la IMPACT

6.1 Competențe din sfera comunicării

Dimensiunea „comunicare” se referă, în accepțiunea IMPACT, atât la partea formală a interacțiunii verbale (a asculta, a vorbi clar și direct, a participa la discuțiile de grup, a aduce argumente într-o discuție în sprijinul unei opinii proprii), cât și la cea de substanță, comunicarea afectivă: a empatiza cu ceilalți membri ai clubului, a comunica propriile nevoi, așteptări și temeri, a oferi suport și înțelegere celor din jur.

Abilitățile de comunicare se pot dezvolta, pentru membrii IMPACT, în mai multe contexte: nu doar în cadrul clubului (discuțiile legate de diferite etape ale unui proiect, debrief-uri, receptarea și înțelegerea poveștilor, rezolvarea posibilelor conflicte sau neînțelegeri între membri, comunicarea unor probleme personale ale membrilor, negocierea sarcinilor și a muncii în echipă etc.), dar și în afara lui, în contextul aplicării proiectelor (interacțiunea cu beneficiarii proiectelor, cu posibili sponsori, cu alți profesori din școală sau cu direcțiunea, cu autorități și oficialități).

În primul rând, contextul în care tinerii învață să comunice este chiar clubul IMPACT: în majoritatea situațiilor, ideile de proiect pe care le au trebuie susținute cu argumente. După cum a remarcat o lideră din Lupeni, care conduce un club de gimnaziu, copiii și-au însușit un limbaj mai matur:

“Copiii folosesc limbajul, adică și-au format un fel de limbaj, pe care știu să îl folosească, știu să susțină argumente, știu să vorbească fără să supere, nu chiar aservit așa, dar să nu se mai avânte să jignească, să nu se mai avânte în primul moment să reacționeze, să mai respire de două ori înainte de a vorbi, și atunci probabil că și relațiile cu profesorii se mai îmbunătățesc. Și vin și povestesc: <<Doamnă, dacă fac asta mi-am pierdut și ultima fărâmbă de demnitate!>> Dacă ei dau respect, ei și așteaptă. Pentru că în club asta se întâmplă. Când dai, primești, când primești și dai înapoi”(lider, Lupeni).

Dezvoltându-și competențe de comunicare, inclusiv sub aspectul vocabularului, dar și al regulilor de interacțiune, copiii reușesc de cele mai multe ori **să-și îmbunătățească relația cu ceilalți profesori**, de la care însă, cum am văzut în exemplul de mai sus, așteaptă, la rândul lor, respect.

De asemenea, **își îmbunătățesc comunicarea în familie**, mai ales acolo unde existau anterior probleme de comunicare cu părinții sau figurile de autoritate:

„Comunicarea e importantă; de exemplu, acasă nu puteam să mă exprim foarte bine, eram mai emotiv așa, mai timorat, nu puteam să-i zic lui tata: „băi tată, uite, asta vreau să fac eu în viață!”. Vorbind aici cu oameni mai mari decât mine, și pe care totuși îi respectam, am învățat ce atitudine să adopt și în fața lui tata” (membru, Galați).

De altfel, acesta este un alt aspect foarte important al competențelor legate de comunicare, faptul că majoritatea tinerilor reușesc să transfere această competență și în alt mediu, cel mai adesea familia:

„Relația cu familia s-a schimbat în mare parte, pentru că eu sunt o fire mai independentă, și destul de încăpățânată. Mama fiind la fel, era un război continuu între noi. Sunt singur la părinți. Era un război continuu, și am înțeles că dacă cineva are altă părere decât a ta, nu înseamnă că-i greșită, doar că nu-i a ta” (membru, Adjud).

În plus, abilitățile de comunicare îi ajută să găsească soluții împărtășindu-și problemele cu ceilalți, sau cel puțin să treacă mai ușor peste aceste probleme, atunci când simt că cineva îi ascultă, îi înțelege și cuiva îi pasă:

„În general au înțeles, și acum citez din ce spun ei, că prin comunicare găsești soluții, că dacă îi spui cuiva problema, cel puțin te descarci, deci acesta e un prim pas, dacă vorbești cu cineva s-ar putea să găsești o mică idee de rezolvare a problemei, a situației. Și au învățat că a comunica nu înseamnă a asculta, ci a înțelege” (lider, lași).

În al doilea rând, prin însăși natura lor, majoritatea proiectelor implementate de **cluburile IMPACT îi pun pe participanți în situația de a interacționa cu persoane diferite**, fie că sunt beneficiarii proiectelor (bătrâni, orfani, persoane dezavantajate), fie că sunt alți profesori decât liderii, cu care copiii nu au mai interacționat înafara orelor de curs, fie că sunt autorități sau potenționali sponsori care trebuie convinși. Majoritatea adolescenților sunt la această vârstă foarte timizi, și simplul fapt de a trebui să vorbească cu cineva dinafara grupului lor imediat de prieteni este un eveniment și o reușită personală.

„Este comunicare, în primul rând, la organizarea de proiecte. Oricum ai încerca să ocolești, încerci sau ești nevoit să vorbești cu persoane. Chiar dacă nu le cunoști, ești nevoit, pentru că ți-ai luat o anumită responsabilitate și trebuie să o duci până la capăt. Chiar dacă nu te duci singur, sau de obicei nu merge cineva singur, mai ia pe un coleg cu el” (membru, Adjud).

Învățarea pe partea de comunicare se produce nuanțat: cei care sunt deja vorbăreți și nu au neapărat o problemă de timiditate, învață cum să se exprime ținând cont și de ceilalți și respectând opiniilor altora, cu alte cuvinte cresc la capitolul toleranță și mai apoi implicare și responsabilizare; iar ceilalți, cei vizibil timizi, cărora le era greu să se exprime în prezența altora, învață, încet-încet, să facă acest lucru: să-și exprime părerile în grup sau în public și să aprecieze comunicarea cu ceilalți:

„La început când au intrat erau mai timizi, reticenți oarecum, nu acceptau jocurile, iar acum abia așteaptă și chiar cer ei să facem încă un joc, încă un proiect. Sau am mai observat, la oameni care erau destul de înfumurați să spunem așa, și care nu acceptau părerea celorlalți, s-a văzut o schimbare majoră, în sensul că sunt mai toleranți, acceptă și alte puncte de vedere, și și le exprimă pe ale lor fără să deranjeze pe ceilalți. Și am observat o schimbare și la persoanele la care n-ai zice că era nevoie, adică o persoană care e vorbăreață nu ai crede că are nevoie de multe schimbări, însă are nevoie în sensul de a se cizela un pic, și am observat asta la ei. Ori la persoanele care nu vorbeau, dorința de a vorbi și de a spune ce cred. Și mai apoi și dorința de implicare, la început nu prea știau cum e cu proiectele astea, însă acum

de exemplu sunt ei cei care vin cu idei și cer să facem noi proiecte, e dorința tot mai mare de a face ceva, care dorință eu zic că a venit în IMPACT. În IMPACT mi se pare că s-au trezit așa, foarte mulți, și acum îi preocupă tot felul de probleme, se interesează și ce flashmob-uri mai sunt, etc. Participă mult mai mult, și nu numai în IMPACT, ci în viața lor de zi cu zi” (lideri juniori, Cluj-Napoca).

Un exemplu special este cel al lui R. T., un tânăr membru IMPACT care a depășit cu ajutorul activităților sale la club o perioadă dificilă din viață (dependența de alcool și de un anturaj nociv) și a reușit apoi să facă din această experiență o resursă personală și o punte de interacțiune cu ceilalți. Ajuns lider junior, el ține acum prelegeri în fața altor tineri, povestindu-le experiența sa:

„Am participat la campanii în care eram foarte mulți tineri, mergeam prin țară și le spuneam tinerilor, mergeam prin școli, țineam prezentări despre chestia asta, și niciodată nu m-am ascuns. La început a fost greu. Povestea mea se aflase, undeva după un an de IMPACT, și m-au contactat <<uite, vrem să vii într-o campanie, am aflat că tu ai avut probleme și vrem să vii într-o campanie în care să le vorbești tinerilor despre experiența ta>>. Și la început a fost foarte greu, erau vreo 300 de persoane care se uită la tine și tu trebuie să zici <<știi, eu am fost alcoollic>>. Dar am reușit” (membru, Adjud).

A împărtăși public o experiență personală dureroasă și rușinoasă este cu adevărat o formă de comunicare profundă și matură, iar R. T a reușit să folosească acest lucru pentru a-și dezvolta empatia și înțelegerea față de ceilalți:

„Întotdeauna am încercat, pe cel care are probleme, mai ales cu alcool, cu droguri, întotdeauna încerc să-l înțeleg, pentru că și eu am pornit de undeva și majoritatea tinerilor care au probleme cu alcoolul sau care intră într-un anturaj de genul, la început o fac din curiozitate, dar mi-am dat seama că vreo 90% intră într-un anturaj de genul pentru că n-au susținerea familiei, sau au probleme în familie” (membru, Adjud).

Și în acest caz, clubul IMPACT a fost ca o familie și un mediu de siguranță afectivă pentru cei implicați:

„mi-am dat seama că orice s-ar vorbi la IMPACT, orice s-ar întâmpla, acolo rămâne. Și sunt foarte multe lucruri care s-au vorbit la IMPACT, dar nici unul n-am auzit să fi ieșit vreodată, să se fi auzit prin liceu, sau să se vorbească despre asta în afara clubului” (membru, Adjud).

După cum au observat mulți lideri, **pentru unii copii IMPACT înseamnă**

pur și simplu comunicare și interacțiune cu alții copii, mai ales pentru cei singuri la părinți sau provenind din familii fără posibilități materiale:

„posibil să fie un copil care nu are cu cine se juca, n-are cu cine povesti, n-are cu cine să discute, fără să mai spunem de internet sau asta, atunci el are o zi pe săptămână posibilitatea de a se juca cu alți colegi mai mari sau mai mici ca el. Cred că acela e momentul în care el se simte copil și în care se simte cel mai bine. Sunt copii deosebiți din punctul de vedere al trăirii și la limită din punct de vedere material, adică nu îi așteaptă acasă internetul, facebook, telefon mobil, iphone sau mai știu eu ce” (lider lași, rural).

Un alt lider a observat același aspect legat de nevoia de comunicare, inclusiv afectivă: la IMPACT vin și mulți copii care sunt pur și simplu singuri în majoritatea timpului și caută un mediu în care să se simtă valorizați și ascultați:

„Cei care vin la IMPACT cred că sunt copii care provin dintr-un mediu social care nu comunică suficient, eu așa am observat. Nu neapărat că au bani sau nu au bani în casă, dar le lipsește latura asta de comunicare; într-adevăr, la club rămân mai mult copiii care sunt și dezavantajați material. Deci profilul ăsta al membrului ar fi copilul generos, și cu timpul, și cu sentimentele lui, sau copilul care încearcă să își completeze un gol. Sunt foarte mulți copii care au părinții plecați, și atunci aici au găsit acea familie care lipsește; sau provin din familii cu un singur părinte, și atunci aici e mama, aici e tata, aici e frățiorul pe care l-ar fi dorit de mult acești copii” (lider, lași).

Absolut toți respondenții apreciază drept caracteristică pozitivă faptul că la IMPACT sunt ascultați fără să fie criticați sau evaluați, că părerea lor contează și astfel învață ei înșiși să-și valorizeze propriile opinii, să gândească singuri și să vină cu soluții și proiecte:

„În alte activități ești condus de cineva, și se impun anumite chestii, chiar dacă e extracurricular. Orice activitate extracurriculară este condusă de către cineva, în mare parte de cineva mai mare ca tine. La IMPACT, chiar dacă este cineva mai mare, niciodată n-o să spun eu sau unul din colegii mei n-o să spună grupului <<faceți proiectul acesta, m-am gândit eu la acesta și eu vreau să-l facem pe acesta și nu se discută altul>>. Tinerii își aleg proiectul, tinerii aleg ce vor să facă, poate nu vor să facă proiect o dată la trei luni, poate vor să facă o dată la șase luni, treaba lor. Dacă nu vor, să facă o dată la trei luni. Dar eu sunt responsabil de a le arăta la fiecare parte, <<dacă facem acum avem de câștigat asta-asta-asta, avem de atins asta-asta-asta, s-ar putea să ne lovim de...>> dacă facem o dată la șase luni, la fel: <<avem de câștigat asta-asta-asta...>> punem în balanță fiecare situație adusă de ei” (lider junior, Adjud).

Faptul că **clubul IMPACT este un mediu protector, în care membrii se**

simt în siguranță să se exprime, reiese din multe mărturii; cu atât mai mult cu cât **majoritatea tinerilor resimt foarte puternic că în celelalte medii (școală, familie) nu sunt ascultați** și mai ales nu sunt considerați capabili de opinii sau soluții:

„Din ce i-am întrebat și din acele feedback-uri de la sfârșit, ei spun că se simt bine la IMPACT, pentru că aici pot să vorbească, iar opinia și soluția lor sunt ascultate, și atunci copilul mai vine o dată, pentru că știe că acolo e ascultat, acolo e important, și se simte pus în valoare. În al doilea rând, copiii și-au dat seama că capătă cunoștințe noi, cum sunt cele de antreprenoriat” (lider, Iași).

„Aici își pot exprima opinia fără să fie contraziși și devin mai îndrăzneți, aici nu mai este frica că dacă spun ceva greșit îi pedepsește cineva sau îi vânează, îi pune nota șase ori „stai jos, nu te-ai pregătit pentru astăzi!”. Acum fiecare se exprimă liber și învață să devină mai curajoși, să se exprime. N-am avut copii care să plece din club, dar cred că atunci când pleacă simt nevoia să se implice singuri, independenți, e un egoism din acesta care există în fiecare și care nu vrea să fie format, sau prietenii din alt mediu pot să-l influențeze” (lider, Iași).

În fine, un exemplu foarte grăitor, este cel al unui membru foarte tânăr care a atras admirația liderului pentru felul în care știe să interacționeze cu cei mai mari decât el, exprimându-și și apărându-și opiniile:

„La Săbăoani, au un copil din clasa a III-a, care a venit la club, și care nu numai că vine la club, dar are niște idei de te împrăști, deci el se bagă întreăștia de a XI-a, a XII-a și spune: dar eu cred că ... În clasa a treia eu cred că nu eram în stare să închid singur frigiderul, la aragaz nici nu mai spun, dar el are idei de proiect, ceeaa nu chiar simplu” (lider, Iași).

În concluzie, competențele de comunicare se dezvoltă în multiple contexte în care membrii IMPACT interacționează unii cu alții sau cu persoane, cunoscute sau necunoscute, din afara clubului. Copiii învață să se exprime, să interacționeze (toți cunosc regulile clubului de a vorbi pe rând, de a respecta opinia celuilalt etc.), să asculte și mai ales, foarte important, înțeleg, cum am văzut din exemplele de mai sus, că nu doar opinia lor e importantă, ci și a celorlalți. Comunicarea nu înseamnă doar forma și regulile de exprimare (deși și acestea sunt foarte importante, pentru că de multe ori tinerii sunt puși în situația de a comunica în contexte formale și nefamiliare lor: primărie, ONG-uri, direcțiune), ci are și o dimensiune mai profundă: comunicând cu cei din jur, tinerii își construiesc încrederea în sine (învățând să își formeze și să formuleze o opinie personală), dar și încrederea în ceilalți: faptul că poți negocia

cu cei din jur, înțelegi ce se așteaptă de la tine, construiești legături afective, îți creezi un mediu de siguranță (cum am văzut că este decele mai multe ori clubul IMPACT). În fine, este semnificativ că aceste abilități de comunicare sunt transferate și în alte contexte: copiii de la IMPACT își fac mai mulți prieteni, sunt cunoscuți la nivel de comunitate (școala sau localitățile mici) și își îmbunătățesc relațiile cu ceilalți profesori și cu familiile proprii.

6.2. Luarea deciziilor – competențe din sfera comunicării

Luarea deciziilor este una din competențele care se doresc însușite în IMPACT și vizează (conform definițiilor cu care lucrează programul), pe de o parte, deciziile necesare în cadrul clubului: cele referitoare la proiectele IMPACT care se vor implementa sau la modul de alocare și utilizare a resurselor în cadrul clubului; pe de altă parte, această competență poate fi transferată și în viața de zi cu zi a membrului IMPACT, care conștientizează nevoia de a învăța în cadrul clubului și ia decizii cu privire la procesul personal de învățare în cadrul clubului IMPACT (ce ar dori să învețe și care sunt căile cele mai bune de a atinge anumite competențe specifice IMPACT), evaluează și își planifică timpul personal, dar și activitățile legate de clubul IMPACT.

Procesul de învățare în IMPACT este unul care implică permanent luare de decizii, începând cu decizia de a veni la club, continuând cu decizia, foarte importantă, de a rămâne la club, și apoi cu selectarea unei idei viabile de proiect, găsirea și alegerea soluțiilor optime. În plus, mai există și acele momente în cursul derulării unui proiect când trebuie luate decizii rapide, trebuie identificate alternative sau trebuie luată hotărârea de a renunța la o idee sau un proiect care se dovedesc nefezabile:

„Ei, când vin la IMPACT, sunt obișnuiți să zică, să vină cu ideea aia „ceea ce zic eu e bine”. Și la IMPACT au un modul despre dezbateri și argumentare. Și acolo învață cum să-și susțină punctul de vedere, și ușor-ușor, la fiecare ședință, stând de vorbă după fiecare activitate, exersează lucrul acesta și după ceva timp, după două-trei luni, deja nu mai există probleme, se formează, deja nu mai e o discuție, e un brainstorming și ești surprins că oameni care până acum tăceau din gură și nu ziceau nimic, acum vin cu tot felul de idei. Și mă bucură, mă bucură faptul acesta, să văd că după câteva luni, sau după un anumit timp de muncă, să-i văd că au prins...” (lider junior, Adjud).

Competența de luare a deciziilor se poate referi și la a căuta și distribui resurse și informații legate de proiect: un copil de clasa a V-a din Cluj Napoca a făcut singur un cont de Facebook pentru clubul lui și a anunțat-o ulterior pe lidera lui. Alți copii găsesc resurse neașteptate în familie sau comunitate, implicând părinți, frați sau vecini.

O problemă importantă pentru mulți tineri este managementul timpului: de multe ori, tinerii trebuie să aleagă între mai multe opțiuni de activități extracuriculare. Uneori, decizia este doar a lor, dar de cele mai multe ori părinții trebuie să valideze această decizie, trebuie convinși că este spre binele copilului și mai ales că participarea la club nu va fi în detrimentul timpului folosit pentru pregătirea lecțiilor. Acest aspect a fost sesizat de mai mulți lideri în legătură cu participarea tinerilor la clubul IMPACT: programul foarte încărcat al acestora; de multe ori, IMPACT devine doar o opțiune între altele, și deși tinerii și-ar dori să vină și să participe, programul sau părinții nu le-o permit:

„Au alte activități după-masa, sunt care fac diferite sporturi, alții că nu i-au lăsat părinții pentru că era prea frig și să nu stea la școală în frig... Dar unii s-au întors, de când e vreme bună, s-au întors. Unii nu pot să aibă două activități în același timp. Să facă și baschet și să facă și IMPACT, sau să facă și dansuri și să facă și IMPACT. Și atunci au ales, între IMPACT și dansuri, sau între sport și IMPACT” (lider, Cluj-Napoca).

În plus, mulți părinți se implică intens în educația copiilor lor până acolo încât le cer prea mult în termeni de activități extrașcolare și îi suprasolicită pe copii:

„Ca părinte, bănuiesc că fiecare dorește ca copilul lui să fie cât mai activ, mai ales acum. Deci un părinte cred că îi cere copilului să fie imediat Superman, că în fiecare zi are o activitate după școală” (lider, Cluj-Napoca).

O altă situație destul de des întâlnită este aceea în care fenomenul de suprasolicitare îi vizează pe copiii “buni” dintr-o școală: ei sunt doriți și la IMPACT (sau vor să vină), dar sunt ceruți și de profesori pentru participări la concursuri și olimpiade, de multe ori chiar la mai multe materii. **Se creează astfel o situație de concurență asupra timpului liber al unui copil bun**, care până la urmă renunță la participarea la IMPACT sau vine sporadic și lipsește masiv în perioadele de pregătire pentru olimpiade.

În concluzie, participarea la clubul IMPACT poate însemna pentru tinerii membri foarte multe ocazii de a lua decizii: de la decizia inițială de a veni la club, la decizia de a continua, în pofida impedimentelor, de a se implica în diferite etape ale proiectelor etc. Pe de altă parte, de cele mai multe ori, deciziile legate de proiecte se iau în comun sau prin participarea mai multor membri (ca parte a muncii în echipă). Foarte rar se întâmplă ca un singur membru să ia individual o decizie care să îi afecteze și pe ceilalți sau bunul mers al proiectului. Majoritatea tinerilor declară că ar fi capabili să ia o astfel de decizie, dacă e nevoie, dar au existat și cazuri (în general dintre începători) în care s-au simțit descumpăniți să fie puși în situația de a lua o decizie rapidă, fără a se consulta cu liderul sau echipa.

În ceea ce privește managementul timpului, printre problemele discutate de lideri au fost și faptul că pentru unii copii a participa la activitățile IMPACT poate fi dificil pentru că deja au un program extra-curricular încărcat, iar acest lucru se complică și mai mult când e vorba despre copiii “buni”, cei care învață bine, participă la olimpiade și concursuri; chiar dacă și-ar dori să participe la toate activitățile clubului, de multe ori aceștia din urmă renunță, temporar sau nu, la presiunea profesorilor, a părinților sau ca urmare a propriei decizii. Prin urmare, întâlnim acest fenomen de suprasolicitare a copiilor “buni”; dar dificultăți de gestiune a timpului pot avea și adolescenții obișnuiți, prinși între cerințele sistemului formal de învățământ, presiunea părinților de a face față cu brio la școală și propria lor dorință de a petrece mai mult din timpul lor liber cu grupul de prieteni de la IMPACT, făcând lucruri practice, aplicate și cu efecte pozitive.

6.3. Rezolvarea de probleme - Competențe din sfera creativității și inovației

Rezolvarea de probleme, o competență IMPACT importantă, se definește, în accepțiunea programului IMPACT, drept un mod flexibil de soluționare a unor situații, prin gândire creativă și inovatoare, dar și la capacitatea a prevedea riscurile aferente implementării unui proiect și de a învăța din aceste riscuri; de a transforma ideile bune în acțiuni concrete (partea de design al proiectului în care o idee devine efectiv un proiect); de a privi în afara „cutiei” și a avea o abordare practică/pragmatică.

Majoritatea acestor competențe se pot învăța efectiv în procesul de elaborare și aplicare a proiectelor comunitare specifice cluburilor IMPACT: tinerii sunt foarte entuziasmați când trebuie să vină cu idei, sunt foarte creativi și inventivi în această etapă. În cele mai multe cluburi, toate aceste idei sunt supuse apoi unei selecții, unde principalul criteriu este fezabilitatea: în majoritatea cazurilor, cel care a propus ideea trebuie să argumenteze în fața colegilor că există soluții pragmatice de aplicare a acelei idei, că ea va fi utilă pentru comunitate și că membrii IMPACT au resursele necesare, umane, de timp, dar și financiare, pentru a duce la bun sfârșit un astfel de proiect.

Așadar, pe de o parte, **membrii IMPACT trebuie să facă dovada unei bune viziuni manageriale**: să propună o idee de proiect care să răspundă unei nevoi din societate observată de ei, să găsească soluții realiste pentru acea problemă, să prevadă riscurile și fezabilitatea acestor soluții, să elaboreze propunere de proiect care să integreze toate aceste aspecte, inclusiv resursele necesare, bugetul, calendarul și persoanele responsabile sau implicate. Pe de altă parte, odată proiectul pus în derulare, aproape întotdeauna se ivesc momente de tensiune care cer soluții specifice: aceste momente de tensiune sau “probleme” pot ține fie de insuficiența fondurilor, fie de depășirea unui deadline, fie de abandonul sau iresponsabilitatea unor colegi, fie de refuzul din partea unor autorități etc. Fiecare **dintre aceste “probleme” trebuie să-**

și găsească o soluție practică, de multe ori sub presiunea timpului. Așadar, proiectele în ansamblu, din faza de elaborare până în cea de aplicare reprezintă un context continuu de învățare a competenței de rezolvare a problemelor.

„Practic IMPACT-ul n-ar însemna mai nimic fără proiecte, pentru că la proiect practic aplici tot ceea ce înveți la povești și la debrief-uri, le înțelegi mult mai ușor. La proiecte e chiar ca în tabără, învățare experiențială, pentru că atunci când faci o poveste e mai așa, poate fi adevărată pentru tine sau nu, însă în proiecte aplică ei singuri ce au învățat, uneori fără să-și dea seama decât la sfârșit, și îi lăsăm pe ei practic să aplice tot ce” (lider, Focșani).

La baza abilității de a rezolva probleme stă cu siguranță **sentimentul de a fi capabil** de așa ceva (*empowerment*), care se naște dintr-o încredere sporită în sine, dar și dintr-un entuziasm și un idealism specifice vârstei: tinerii par mult mai predispuși să găsească soluții inovative la probleme care par dificile sau de nesurmontat, au foarte mult entuziasm și energie în aplicarea acestor soluții și sunt mult mai permeabili la efectele pozitive ale acestui sentiment de *empowerment*. Dar, și acest lucru trebuie subliniat, ei trebuie asistați în dezvoltarea lor, trebuie să învețe cum să ia decizii, cum să gândească strategic, cum să-și recunoască și să-și optimizeze potențialul, și toate aceste lucruri se petrec în contextul de învățare non-formală care este programul IMPACT.

„Sunt lucruri pe care nu m-aș fi gândit niciodată că le poți face așa, au un fel realist de a vedea lumea, dar în fiecare chestie ei văd ceva bun, deci ei scot ceva bun din toate poveștile pe care le facem noi, poate câteodată nici nu îmi dau seama că eu duc discuția spre partea negativă a întâmplării și ei mă aduc înapoi la ceva bun. Și îmi place entuziasmul lor.” (lider gimnaziu, Lupeni).

Încrederea în sine sporită generează un anume curaj de a vizualiza soluții și de a le formula, iar consecința fericită este că **pe măsură ce găsesc și aplică soluții de rezolvare a problemelor devin tot mai încrezători în capacitatea lor de a face acest lucru:**

„Își dau seama că se pot face multe lucruri, știu cum să le facă, cred că sunt capabili să le facă, cred că știu cum să colaboreze cu ceilalți. Și încă ceva, dacă vin și se realizează proiecte, ceea ce li se cere și la alte materii, le vine mai ușor sau mult mai ușor să realizeze un proiect și la o altă materie. Deci știu care e scopul, obiectivele, știu care este structura unui proiect. Deci eu asta văd, dacă vin aicea, vor ști să realizeze și un alt proiect, la orice altă materie. Cât de cât. Deci știu cum este structurat, sau ce trebuie să facă, sau ce trebuie să cuprindă un proiect” (lider Turda).

Există situații în care, forțați de împrejurări să-și schimbe planurile, mem-

brii IMPACT ajung să găsească o soluție mai bună decât cea inițială, ceea ce dovedește că au imaginație și creativitate:

„A fost un proiect în care la un moment dat se cerea multă investiție pe lucru de papetărie, pe tot felul de fluturași și am considerat că e o cheltuială prea mare pe niște hârtii și așa mai departe, nu-și are nici rostul, e și mai puțin ecologic și am transformat ideea, am comunicat direct cu oamenii implicați și chestia asta ne-a adus și un bonus, totalul proiectului, dar ne-a adus și o alternativă în ideea asta a noastră” (membru, Iași).

Competența de rezolvare a problemelor majoritatea respondenților o văd legată de munca în echipă, în diferite etape ale realizării unui proiect; dacă discuți cu colegii tăi de echipă sau faci schimb de idei, în cadrul clubului sau înafara lui, există șanse foarte mari să găsești soluții optime pentru problema de rezolvat sau pentru aplicarea unei idei de proiect:

„Învățând să lucreze în echipă le este mai ușor să-și rezolve problemele, atât în IMPACT, cât și în afară. Poate n-ai curaj să vorbești la IMPACT despre o chestie, poate, nu știi, te-ai certat cu nu știi cine, sau poate ai o problemă de rezolvat, poate n-ai curaj să vorbești față de grup, poate n-au curaj să vorbească cu mine, dar poate și-au făcut un prieten sau doi, cu care au curaj să se deschidă, să vorbească. Și poate nu vorbesc la IMPACT, dar se întâlnesc în pauză, la școală, și fac schimb de păreri, fac schimb de idei, și ușor-ușor învață să colaboreze. Aici ține tot de muncă în echipă” (lider junior, Adjud).

În concluzie, din materialul de teren reiese destul de clar că în IMPACT tinerii își dezvoltă, odată cu încrederea de a formula opinii, și capacitatea de a observa și delimita o problemă, de a proiecta această problemă într-un context mai larg (de a înțelege dimensiunea civică a multor probleme comunitare) și de a propune soluții fezabile și pragmatice pentru problema identificată. De cele mai multe ori, tinerii dau dovadă de gândire inovativă, spontaneitate și prospețime, specifice vârstei, dar și de multă tenacitate: majoritatea respondenților au declarat că nu se dau bătută orice ar fi și își duc mai departe proiectul indiferent de obstacole. Deși tinerețea vine cu tot acest bagaj de calități (entuziasm, energie, creativitate), nu este suficient. Tinerii trebuie să fie motivați și să aibă contextul în care să se dezvolte, să fie încurajați, îndrumați și ascultați, să vadă singuri rezultatele concrete ale muncii și implicării lor; iar acest context este programul IMPACT.

6.4. Lucrul în echipă - competențe din sfera managementului de grup

Lucrul în echipă la IMPACT se traduce în diferite abilități pe care membrii ar trebui să și le însușească prin participare activă: lucrează și colaborează cu persoane diferite; respectă drepturile și convingerile celorlalți membri ai clu-

bului; lucrează eficient individual, dar și ca membru al echipei IMPACT; îndeplinesc obiectivele propuse, depășesc obstacole și rezolvă probleme apărute; au o atitudine constructivă, nu îi opresc conflictele; manifestă interes pentru a lucra cu membri noi; apreciază și recunosc participarea activă a celorlalți la realizarea unei acțiuni/proiect/cauză; contribuie cu idei și sugestii la activitățile clubului alături de ceilalți membri și colegi ai clubului; motivează membrii sau alte persoane.

Munca în echipă este una dintre competențele care se pot **învăța** în IMPACT. **Această competență se învață în aproape toate etapele realizării unui proiect:** de la găsirea unei idei fezabile, unde toți propun și negociază între mai multe variante, până la punerea în aplicare a ideii selectate. Fiecare activitate este de regulă derulată de cel puțin doi membri (chiar și discuțiile cu terțe părți: sponsori, autorități, direcțiune etc.) și gândită ca parte a unui întreg: **proiectul echipei**.

Lucrul în echipă înseamnă, în primul rând, acțiune convergentă, în care oricine se poate regăsi făcând părțica sa. Efectul secundar al acestei acțiuni concertate este că fiecare are șansa să învețe de la celălalt, inclusiv liderii:

*„Șansele de reușită și de dezvoltare sunt foarte mari, fiindcă **ei toți învață unii de la alții, din experiența celuilalt**, încearcă și ceilalți să fie responsabili și ne cer să fim responsabili, pentru că e modul în care își arată dorința de a învăța unul de la celălalt, așa se formează echipa. Lucrul în clasă e competiție, dar aici sunt aceeași familie, suntem o familie, și încercăm un program să facem astfel încât lucrurile să iasă bine la final. Sinceră să fiu, **lucrurile în echipă m-a schimbat și pe mine personal**, nu doar pe elevi, și eu sunt o fire oarecum mai timidă. Cred că în urma acestor întâlniri am început să am încredere în oameni și mi-a prins și mie bine lucrul în echipă și cu persoane de vârste diferite, și medii, nivel de educație diferite” (lider, Iași).*

De asemenea, **ideea de identitate e foarte importantă**, și apare în multe mărturii: a face parte dintr-o comunitate e vital la această vârstă, iar semnele unei apartenențe sunt foarte apreciate: brățări, tricouri, diplome etc.

„IMPACT valorizează lucrurile astea mărunte, ne jucăm împreună, mergem la un proiect împreună, te recunoaște lumea că ești însemnat cu tricoul IMPACT, cu brățara și insigna, faci parte dintr-un grup, pentru că acasă ești copilul mamei, ești nepotul lui cutare, ești vecinul, deci acolo nu ești cineva, pe când la club ești cineva și cred că pe asta ne-am axat” (Iași).

În interviuri, toți membrii IMPACT valorizează munca în echipă și îi recunosc avantajele și meritele, cu atât mai mult când e vorba de proiecte care presupun acțiune colectivă:

„Când lucrezi în echipă, înveți să faci lucrurile mai repede. Se împart sarcini-

le, și lucrurile ies mai bine, dacăștii ce ai în grup și ce capacități au colegii tai, nu ai cum să nu duci până la sfârșit” (membru, Iași).

„Eu cred că nici unul dintre noi, dacă ar fi singur, n-ar ieși pe stradă să facă ceva, să ecologizeze zona, sau de unul singur nu s-ar duce să pună la cale un teatru forum... așa în grup, este altceva” (membru, Harșova).

A învăța despre munca în echipă nu înseamnă doar a savura rezultatele pozitive, ci și a face față posibilelor eșecuri, a căror responsabilitate trebuie și ea distribuită între membri. În IMPACT se învață că nu există un singur vinovat, sau că nu se poate da vina pe cineva anume: **munca în echipă înseamnă asumarea în echipă a succeselor și eșecurilor:**

„Ei se joacă și în clasă, se joacă și acasă, dar este o diferență între ce se joacă în clasă, unde întotdeauna trebuie să fie un învingător, și care de multe ori își impune punctul de vedere cu pumnul. Acasă la fel, dacă ne-am certat, am plecat afarăși te-am lasat singur în casă, pe când la club e altceva, deci ei își dau seama că suntem echipe, nu suntem eu, eu – singur, suntem o echipă, am pierdut, am pierdut pe mâna noastră, de ce, pentru că nu ne-am ales un lider, nu ne-am concentrat, nu am fost atenți, prea ușor, prea nu știu ce, dar nu... se supără la modul de, sunt supărat pe mine însumi, faptul că nu am știut ce să fac, nu mă supăr pe cineva că a câștigat, și am plecat acasă, e o diferență, și nu, din cât privim jocul, credem că ei nu sunt confortabili că au pierdut, dar nu dau vina pe alții, că au trișat, că a furat arbitrul, nu, deci sunt conștienți că da, am gresit, asta este, la următorul joc o să fiu mult mai atent și sunt jocuri, la IMPACT majoritatea sunt de echipă, nu sunt individuale” (lider, Iași).

Deși membrii IMPACT au foarte multe trăsături – pozitive – în comun, ei nu sunt niște produse identice realizate după aceeași rețetă; din contră, tocmai faptul că fiecare își poate pune în valoare individualitatea și personalitatea proprie (lucrurile care-i plac, activitățile la care se pricepe etc.) îi face pe membri să se simtă în largul lor aici:

„cred că la club oricum am vrea noi să fie egalitate, și așa... uniformitate, nu se poate, întotdeauna vor fi cei care vor încerca să bată cu pumnul în masă, ca să își impună punctul de vedere, și sunt cei care sunt foarte buni executanți, și sunt cei care spun că eu am mai făcut, și atunci voi mă ascultați. Prin poveste de succes la un moment dat se înțelege genul de persoană care pleacă din IMPACT și ajunge undeva format cu principii IMPACT” (Iași).

Tocmai datorită muncii în echipă, care sudează colectivul și îi ajută pe membri să se cunoască mai bine colaborând pentru o cauză comună, **clubul IMPACT devine mediul propice pentru învățare non-competitivă, într-un**

context protejat din punct de vedere afectiv:

„Trăiește din experiența celuilalt, asta am învățat eu la training, și asta învățăm fiecare vineri la IMPACT, ne respectăm unii pe alții, și ajungem să ne iubim unii pe alții, astfel încât cunoaștem prin iubire, e foarte important să ai acel sentiment că ești în siguranță și în IMPACT putem spune că ești în siguranță, adică acolo crești, nu poți să descrești, creșterea vine de la sine, adică de la ceilalți, e un exercițiu pentru fiecare” (lider, Iași).

La început, la primele întâlniri ale clubului IMPACT, după cum au observat mulți lideri, **tendința copiilor este de a lucra individual**, de a considera că ideile proprii sunt cele mai bune de la sine, după cum recunosc aceia dintre lideri care știu să fie lucizi și obiectivi. Acest lucru se datorează, în parte, cum am văzut în exemplul anterior, unei competitivități impuse în educația formală, unde doar unul poate fi șeful clasei sau cel mai bun:

„Tendința este să lucreze individual, fiecare, iar în prima fază asta fac, se ceartă între ei, nu vor să lucreze împreună. Plus că dacă vorbim de individualități, sunt unii care vor să preia frâiele, să fie mai lideri decât ceilalți” (lider, Turda).

În plus, din observațiile proprii rezultă că de cele mai multe **ori există o competiție tacită între membri**: cine propune ideea proiectului (deși toți declară că se implică în mod egal), cine a stabilit titlul proiectului etc. (deși declară că toți iau o decizie, întotdeauna cel implicat mi-a spus cu mândrie: “Eu am pus titlul!”).

O explicație posibilă este aceea observată de o parte din lideri, și anume că majoritatea contextelor sociale (poate cu excepția familiei) în care tinerii evoluează sunt competitive, deci nu au cum să le dezvolte spiritul de echipă și nici cum să-i învețe beneficiile cooperării. Cu atât mai mult este important pentru dezvoltarea acestor tineri ceea ce învață despre ei înșiși și despre a fi parte dintr-o comunitate prin proiectele de la IMPACT, unde cooperează pentru un scop comun cu implicații sociale.

„În școala noastră, încă există competiție între clase, să nu mai spun de relația între cei mai mari și cei mai mici. IMPACT a redus aceste diferențe, și în loc de a concura pentru ocazii cum este olimpiada, acum în IMPACT colaborezi. Au dispărut aceste sentimente între ei, au legat prietenii, pentru că o persoană câteodată poate gândi că este singură, și nu prea mai are prieteni, dar la IMPACT, cei competitivi au reușit să își facă prieteni. Când am făcut training-ul de proiect, au trebuit să colaboreze, nu se cunoșteau, s-au cunoscut atunci pe perioada ședințelor IMPACT, și au trebuit să facă un fel de proiect, un exercițiu pe loc, și dintr-o dată s-au dus toate diferențele dintre ei, și dintre cei mari și cei mici, colaborau între ei, și cred că e bine și pentru

școala noastră, pentru integrarea copiilor, în societate, comunitate. Pentru că societatea e competitivă, ajungi să faci o carieră, dar dacă nu știi să socializezi, dacă ești singur, nu reușești să îți faci familie, nu reușești să îți faci prieteni, nu reușești să schimbi o vorbă cu vecinii tăi, atunci ești o persoană eșuată. Cred că în IMPACT, prin lucrul de echipă, socializezi și faci prietenii, cred că asta am descoperit la copiii noștri, și cred că din nou simt că nu e o muncă zadarnică, și o să culegem roade, mai devreme sau mai târziu, chiar și personale” (lider, Iași).

În concluzie, munca în echipă se învață la IMPACT în majoritatea contextelor în care membrii interacționează. Lucrând în echipă, tinerii învață unii de la alții, învață ce pot și ce nu pot face, ajung să se cunoască mai bine pe ei înșiși cu limitele lor, înțeleg că fiecare are calități specifice care pot fi puse la lucru acolo unde este nevoie și că folosindu-și calitățile fiecare își poate găsi utilitatea într-o echipă cum este cea de la IMPACT.

6.5. Autoevaluare - Competențe din sfera managementului personal

Un tânăr care își dezvoltă în IMPACT competențele de autoevaluare și dezvoltare personală este un individ care conștientizează nevoia de a învăța pentru a susține dezvoltarea atât la nivel personal, cât și la nivelul comunității; își monitorizează și evaluează propriile performanțe în cadrul clubului IMPACT; își evaluează și își planifică timpul personal, dar și timpul clubului IMPACT. De asemenea, dezvoltarea acestei competențe înseamnă și capacitatea de a stabili și realiza niște scopuri care țin de un proiect de dezvoltare personală; astfel, tânărul își planifică scopuri personale și de grup în cadrul clubului IMPACT; este responsabil și investește timp în învățarea personală; își propune diverse niveluri de performanță în cadrul clubului IMPACT. Toate aceste competențe se dezvoltă doar în durată lungă, la membrii care participă constant la activitățile clubului, care conștientizează dimensiunea de învățare a activităților IMPACT și care sunt interesați de propria dezvoltare.

La majoritatea tinerilor cu care am vorbit am observat, la modul general, **o deschidere a perspectivelor:** își doresc mai mult de la viață, își creionează planuri de viitor mai precise și pragmatice, își propun să-și folosească în viitor calitățile și abilitățile dezvoltate la IMPACT:

„Înainte de IMPACT, atât vedeam, cât știam că o să termin liceul. Bănuiam, așa, dar mai departe nu vedeam. Acum văd facultate în țară ori în afară, văd un om care tinde spre succes și care vrea să ajungă cât mai sus și de fiecare dată când își dorește reușește, văd, nu știu, o persoană care poate să facă ce vrea și să fie mulțumit de rezultate. Nu materiale, ci sufletești, ca să zic așa” (Adjud).

Cei care au experiență mai îndelungată în IMPACT și șanse de deveni lideri sau de a continua într-un fel experiența IMPACT sunt cei care au înțeles din timp că a participa în IMPACT înseamnă a lua decizii cu privire la propria dezvoltare:

„Până la urmă ai și anii ăștia de voluntariat care te ajută în viață, anumite joburi, anumite chestii chiar cer așa ceva, aptitudini de muncă în echipă, de leadership... Dacă noi ne dorim să plecăm cu ceva din clubul IMPACT trebuie să ne gândim că nu îi vom avea pe toți pe care îi avem aici în spate, deci cred că rămâne o experiență pe care o poți folosi de unul singur. Acum suntem învățați cu munca în echipă, cu colegi, cu prietenii, cu râsete, dar pe lângă asta trebuie să ne bazăm și pe noi la un moment dat. Trebuie să ne dezvoltăm pe noi înșine ca mai târziu să putem face ceva numai singuri sau să putem să îi învățăm pe alții să facă”(Drobeta Turnu Severin).

În cele ce urmează, vom prezenta câteva **exemple de tineri care au reușit să facă din participarea lor la programul IMPACT (de regulă, o participare pe termen lung) un adevărat program de dezvoltare personală**: sunt tineri care au învățat să-și identifice punctele tari și pe cele slabe, au învățat cum să își optimizeze potențialul, sau pur și simplu și-au schimbat viața datorită șansei de a lucra în echipă și de a învăța împreună cu alții.

Un exemplu grăitor este cel al unui tânăr, poveste de succes în IMPACT, care la 18 ani vorbește ca un om matur, e capabil să evalueze și să înțeleagă evoluția colegilor săi mai tineri, precum și pe a sa; are dorința de implicare, de a învăța, dar și de a coordona și organiza activități. A învățat la IMPACT nu doar să-și folosească resursele într-un mod util pentru cei din jur, ci și să comunice cu ceilalți, și a învățat o lecție personală atunci când a recunoscut în fața colegilor săi problemele pe care le-a avut cu alcoolul: *„cel mai mult m-a ajutat și ca lider, dar și ca membru, comunicarea. M-a ajutat foarte mult să lucrez cu tinerii. Comunicarea și munca în echipă m-au ajutat foarte mult acum”*.

Radu și-a asumat foarte responsabil postura de lider junior, încercând să ceară și să accepte ajutorul liderilor adulți și să fie corect și atent față de nevoile membrilor mai tineri sau ale celor care sunt la început. Munca alături de clubul IMPACT înseamnă uneori și sacrificii de timp sau renunțări, dar Radu se simte motivat, în mare măsură și pentru că înțelege importanța crucială a experienței sale în IMPACT asupra propriei dezvoltări ca om:

„mă motivează foarte tare. E o muncă de câțiva ani, muncă în care am pierdut anumite momente cu prietenii, am lăsat la o parte și am spus „nu, eu vreau să merg pe calea asta”, dar mă motivează. Și mă motivează în continuare”.

O altă poveste de succes, Ionela a ajuns, după peste șase ani de partici-

pare și implicare în activitățile IMPACT, nu doar să se cunoască pe sine, ci și să-și pună la lucru calitățile și abilitățile prin numeroasele proiecte în care a fost activă; pentru ea, comunicarea cu categorii diferite de indivizi, de altă vârstă sau din alte domenii, reprezintă o continuă provocare:

„un club IMPACT este un loc în care ne întâlnim și ne punem la lucru și abilitățile și calitățile noastre ca să facem ceva frumos, plăcut și pentru noi în primul rând, dar mai ales pentru comunitate. Îmi place să numesc clubul IMPACT o mică fabrică de proiecte; aici se întâlnesc niște oameni care contribuie la niște lucruri foarte interesante, frumoase. La IMPACT ai o lejeritate, ai lejeritatea de a fi creativ în primul rând și lucrul ăsta cred că este mult mai important pentru trup și suflet”.

După șase ani de experiență, Ionela este suficient de matură încât să-și evalueze propriul rol în echipa IMPACT:

„în general sunt omul de legătură și îmi place să comunic. Sunt omul care vine cu idei, cu sugestii, dar am învățat și să fiu un bun ascultător. De multe ori stau și-mi ascult colegii și apoi trag o concluzie și vedem ce am putea face. E foarte greu să înveți în echipă să lucrezi cu oamenii în special, și eu mă bucur că am reușit să ajung la un nivel în care poți să coordonezi o echipă”.

Pentru Ionela, voluntariatul este o opțiune de viață a unui individ dornic să învețe și să împărtășească cu ceilalți ceea ce știe:

„până la urmă despre asta e vorba, despre experiență, de a arăta și altora ceea ce știi să faci, ceea ce ai învățat. Iar chestia asta e ca o răsplată, pentru că bazându-ne pe voluntariat, toată munca asta pe care o depui în urmă pentru a-ți duce la bun sfârșit sarcinile contribuie la experiența ta și formarea ta ca om”.

În sine un caz special, Cătălin este un alt membru IMPACT care a ales să învețe cât mai mult. După cum spune el însuși: *“eu nu vin pentru petreceri, excursii sau altceva, eu am venit să învăț, și ăsta e scopul meu”.* Și a învățat multe în acești cinci ani; programul IMPACT, crede el, îi oferă niște oportunități pe care nu le poți refuza. Pe el personal l-a ajutat să se responsabilizeze, în relațiile cu cei din jur și în contexte diferite. Nu-i place să stea degeaba și se implică în multe activități. Cătălin le-ar recomanda tuturor să se implice și să învețe. El însuși a aplicat și în alte contexte ceea ce a învățat la IMPACT: responsabilitatea se vede și în lucrurile mărunte, cum ar fi să-ți ajuți părinții acasă. Cătălin își dorește să fie un om bun, se străduiește să nu facă rău nimănui sau să nu jignească pe nimeni. Recunoaște când greșește și încearcă să repare lucrurile, să-și ceară scuze dacă e cazul. Îi plac mult și jocurile, pe care le vede ca pe o ocazie de a învăța ceva în plus. Printre altele, a învățat valoarea toleranței

și acceptării celorlalți, poate și datorită propriilor experiențe. *“Fiecare are defectele lui și trebuie să-i acceptăm așa cum sunt”.*

Un alt exemplu de tânăr care și-a dezvoltat competențele de autoevaluare personală este Cosmin. Cosmin are o încredere maximă în programul și metodele IMPACT, despre care vorbește cu o maturitate neobișnuită pentru vârsta lui: *„IMPACT este despre implicare, ar putea implica pe oricine, depinde de timpul investit și de disponibilitatea fiecăruia, e pentru toți. E cel mai frumos program pe care l-am văzut vreodată”.* Un avantaj special al programului IMPACT este că folosește calitățile fiecăruia și resursele locale: *„E un instrument foarte interesant, dacă-l mânuiești bine”.* De pildă, spune el, *„dacă cineva are un temperament mai dificil, îi dai mai multe sarcini și el se responsabilizează, se temperează. Singura limită e motivația: ca omul să creadă că vrea să facă ceva”.* Cosmin a reușit să înțeleagă miza programului IMPACT și asta l-a ajutat să se dezvolte. *„Poți să vezi ce poți deveni în IMPACT și asta te motivează să continui, și-ți dă și o satisfacție morală că faci ceva pentru ceilalți”.* În dezvoltarea sa personală, implicarea în clubul IMPACT a avut influența cea mai mare, pentru că i-a folosit calitățile și i le-a pus în practică. Când e vorba de încredere, Cosmin consideră că e vorba mai mult de calitatea încrederii, *„cum localizezi sursele de încredere”:* urmărind pe cineva în interacțiunile de la IMPACT, poți să-l cunoști mai bine și să vezi dacă poți avea încredere. Cosmin crede cu tărie în educația non-formală, dar numai construită pe educația formală, pe care o completează. E conștient de valorile pe care le-a învățat la IMPACT, în primul rând curajul. În plus, crede el, valorile se transmit, dinspre familie spre IMPACT, dar și invers. Și toată interacțiunea asta creează valori noi, dar și o responsabilitate care nu e totdeauna ușor de dus: *„N-au fost numai zile cu soare”.* Dar Cosmin se simte motivat continuu de rezultate. Tocmai de aceea, i-ar sfătui pe toți tinerii să se implice, pentru că rezultate vor fi cu siguranță. Ceea ce construiește IMPACTUL, crede el, este un proiect în durată lungă: *„cumva rămâne ceva acolo, în sufletul lor, și pe viitor dacă o să fie nevoie se vor motiva. IMPACTUL te marchează pe viață”.* Cosmin însuși își dorește să rămână implicat, orice profesie și-ar alege, își dorește să-i ajute pe cei care vor să schimbe ceva. În același timp, recunoaște cu modestie: *“n-am avut tot timpul curaj, m-am implicat pentru că s-au implicat și alții... am vrut să fiu cu oamenii care erau acolo. A existat IMPACT și eu am fost la locul potrivit. Sunt un produs, practic, asta sunt. Și mă bucur mult”.*

Roxana, un alt membru IMPACT de succes, observă cu finețe transformările prin care trece un membru IMPACT: *„la început e confuz, e ușor orgolios, e foarte încrezător că el poate orice, e sigur că nimic nu o să îi schimbe felul de a fi, felul de a fi cel mai bun, și pe parcursul întâlnirilor IMPACT își dă seama cât de special este cu adevărat și că valorile pe care le are sunt mai importante decât ce afișează”.* Ea însăși a trecut printr-un lung proces de dezvoltare personală, în cadrul căruia

un moment decisiv a fost trecerea de la statutul de membru la cel de lider junior: „mi-a părut destul de dificil, pentru că eu mă simțeam în continuare un membru, eram un membru mai mare decât ceilalți, și era destul de greu pentru mine, că nu mai eram eu cea care trebuie să fie îndrumată, ci eram eu cea care trebuia să îndrum, nu mai eram eu care participam la jocuri, eram eu care coordonam jocurile. Dar ușor, ușor am început să mă adaptez”. Majoritatea tinerilor de la cluburile IMPACT se bucură de ceea ce fac împreună, dar și de șansa de a face ceva în plus pe lângă școală, adică educație nonformală, unde, spun ei, e vorba de informații pe care „nu trebuie să le stocăm ca roboții, ci informații de viață”, pentru că timpul „pierdut” la IMPACT este o „investiție de termen lung și cred că asta o să ne ajute toată viața, pentru că o să ne ajute să ne pese de ceilalți” (Drobeta Turnu Severin). Membrii IMPACT care au o participare îndelungată și constantă la activitățile clubului fac din această experiență o lecție foarte importantă despre schimbare și dezvoltare personală: „schimbarea pornește de la tine, întâi trebuie să te schimbi pe tine, și apoi poți încerca să schimbi ceva la ceilalți. Si cred că IMPACT-ul și-a atins ținta asta, în a schimba persoane spre bine” (Cluj Napoca).

Majoritatea membrilor care au trăit și experiența taberei Viața sunt foarte entuziasmați de intensitatea acestei experiențe și de felul în care le-a schimbat încrederea în sine și în propriile forțe:

„și sunt foarte multe elemente care la început par așa, distractive, super tari, de amuzament, dar după ce faci toate elementele acelea vezi că de fapt toate au în spate un substrat, un mesaj subliminal. Te învață să muncești în echipă, să-ți depășești temerile, par așa idealiste de afară, însă sunt foarte importante. Practic te învață să lucrezi cu oameni, liderul te coordonează în așa fel încât nu te lasă să fii individualist și să faci numai tu, ci să lucrezi în echipă, la fel cu toți. Si să-ți depășești limitele.... poate tu nu te-ai fi gândit că o să te urci la zece metri și o să mergi pe o sfoară, și acolo mori de frică, dar totuși o faci, și te gândești că totuși poți face mai multe decât credeai ori ți-ai propus la început. Îți întărește și foarte mult încrederea în tine” (Cluj Napoca).

În concluzie, toți tinerii cu care am stat de vorbă, precum și liderii lor, au observat schimbări în comportamentul lor, în relaționarea cu ceilalți, în nivelul încrederii în sine, dar e nevoie de a suficient timp, răbdare și introspecție pentru a face o autoevaluare coerentă a acestor schimbări. De regulă, acest aspect apare acolo unde tânărul manifestă explicit dorința de a învăța, de a se dezvolta și a se perfecționa. Cei care au avut rezultate vizibile în ceea ce privește dezvoltarea personală sunt în primul rând cei care au conștientizat că programul IMPACT este o oportunitate educativă, care au dorit să profite de această oportunitate și au făcut acest lucru deliberat: au reflectat asupra

opțiunilor, au ales ce era mai bine pentru ei, și-au făcut timp să investească în dezvoltarea lor personală.

6.6. Competențe din sfera managementului de proiect

La modul general, managementul de proiect reflectă competențele necesare pentru a identifica și a se ocupa de nevoi specifice ale comunității prin proiecte de serviciu în folosul comunității sau proiecte de antreprenariat social. Mai precis, un membru IMPACT care și-a dezvoltat această competență identifică nevoi realiste și abordabile de către un club IMPACT în comunitate; are inițiativă și ia decizii referitoare la proiectele IMPACT care se vor implementa; planifică utilizarea eficientă a resurselor (umane și materiale) în cadrul proiectului; participă la scrierea unui proiect IMPACT; prevede riscurile unui proiect și evaluează alternative; gândește critic și are o abordare pozitivă în rezolvarea de probleme în cadrul proiectului.

Prin participarea la programul IMPACT, tinerii ar trebui să-și dezvolte această competență prin participarea activă în toate etapele derulării unui proiect (de la idee la rezultate), singura care poate crea o viziune de ansamblu a ceea ce se întâmplă într-un "proiect".

Deși am observat în teren **diferite moduri de a elabora proiecte** (fie liderii scriu partea de redactare și membrii se implică în execuție, fie membrii, sau cei mai implicați și maturi dintre ei redactează proiectul și se implică în toate etapele lui etc.), majoritatea liderilor înțeleg importanța proiectelor pentru procesul de învățare.

„Ideea de a lucra proiecte cred că este una din cele mai valoroase pentru că îl pune pe copil să aibă o viziune asupra muncii lui și un rezultat final. Deci atâta timp cât el descoperă o problemă, își fixează scop, obiective și activități, înseamnă că îl organizează și cred că munca organizată era veriga lipsă în sistemul nostru de învățământ” (lider Roman).

Cum spuneam mai sus, **liderii recunosc importanța** proiectelor comune pentru membrii IMPACT, mai ales când e vorba de învățare concretă, deprindere de abilități tehnice sau folosirea celor inovative:

„eu zic că proiectele îi ajută cel mai mult că atunci pun în practică. Văd că asta nu pot, asta nu pot, și îi se lovesc ei de... Că și ei acasă își fac mici proiecte: îmi adun bani ca să îmi cumpar bicicletă, sau îmi schimb mobila în camera mea, chestii de astea, că și astea sunt proiecte. Dar aici trebuie să fim în echipă, deci nu fac eu cum vreau eu și numai eu zic ce. Deci discutăm, fiecare are câte o sarcină, două, trei, unii vor să își asume, unii nu vor să își asume, unii îi ajută pe unii care vor să își asume. Deci nu toată lumea vrea să își asume. Dar toată lumea face ceva și fiecare, indiferent ce face, e important ce face” (lider gimnaziu, Lupeni).

Pentru ca învățarea să aibă loc, e important ca membrii să aibă o viziune de ansamblu asupra proiectului, să participe pe cât posibil în toate etapele, prin aceasta întărindu-și și competențele de comunicare, de rezolvare a problemelor și de muncă în echipă:

„managementul de proiect îi ajută foarte mult. În primul rând își dezvoltă abilitatea de lucru în echipă, în al doilea rând deja scrii un proiect, sau îl organizezi, fiind o echipă de cinci-șase oameni, cum sunt de obicei, deja apar numeroase idei, de la fiecare în parte câte două-trei, sau una singură e de ajuns, și deja apare un conflict de idei. Apare nevoia de a rezolva o problemă, ei trebuie să lucreze împreună, să colaboreze, să ajungă la un punct comun, pentru că realizează că au același scop, au aceleași obiective, și le este mai ușor, exersând în fiecare săptămână chestia asta. Noi am învățat cum să organizăm, am învățat la cine să ne ducem și cum să-l abordăm, în așa fel încât să ne atingem scopul, am învățat să gândim în avans riscurile pe care le-am putea întâlni, pe care ar trebui să ni le asumăm, și să vedem dacă putem să trecem peste ele sau nu, putem să analizăm un proiect numai din idei” (lider junior, Adjud).

Când membrii IMPACT nu se simt total implicați într-un proiect, sau ideea nu le aparține, lucrurile merg greu sau deloc; motivația lor subiectivă și implicarea în toate etapele proiectului sunt esențiale:

„Ultimul proiect care a fost la noi în școală l-a propus doamna dirigintă și nu prea am fost noi de acord cu el. Ca dovadă, s-a văzut și lipsa de activitate. Doamna dirigintă a propus, după ce a picat cel cu trecerea de pietoni, să construim un foisor în curtea liceului. Și noi, bineînțeles, care terminăm și nu mai apucăm să ne bucurăm de el, am spus „haideți să mai amânăm puțin proiectul acesta, să facem ceva ca să simțim și noi că chiar merită!”. Mai ales că bugetul necesar este mult prea mare, nu putem ajunge la acel buget. E vorba de foarte mulți bani” (membru, Galați).

Dar atunci când sunt implicați și se simt parte a unui proiect, știu să ia decizii și să gândească strategic:

„Avem bugetul, timpul, dacă avem nevoie de aprobări speciale de la autorități, și IMPACTul care-l are la final. Dacă vedeam că ne chinuim foarte mult și vedeam că IMPACTul este pentru un grup restrâns de persoane, una-două persoane, ne dădeam seama că de fapt nu făcea chiar un lucru atât de mare. Pe când, pentru acei bătrâni, au fost 20-30, am zis da, alegem varianta asta pentru că sunt mai mulți și mai mulți o să beneficieze de ajutorul nostru” (membru, Galați).

Astfel, atunci când sunt deplin implicați în elaborarea și aplicarea proiectelor, ei reușesc să înțeleagă și semnificația unui astfel de proiect pentru cei din jur și legătura dintre ceea ce fac ei și comunitatea căreia i se adresează și din care fac parte:

„Pleci de la problemele tale personale, care de fapt nu sunt numai ale tale, sunt ale întregii comunități. Pentru care există soluții, însă nimeni nu face nimic” (membru, Hârșova).

Prin implicarea în toate etapele elaborării și aplicării unui proiect, **tinerii învață și să gestioneze** o resursă foarte importantă nu doar pentru proiect, dar și pentru viața lor de zi cu zi: **timpul** (lucru sesizat de mulți lideri).

„de fapt, ei trebuie să devină și manageri ai timpului lor, și cred că asta uneori este foarte greu, pentru că își pierd foarte mult timp la calculator și prin asta câteodată nu mai ai o viziune asupra timpului real, ei trăiesc într-un timp imaginar, pentru ei noaptea e zi, ziua e noapte, nu e neapărat o problemă a copiilor de la IMPACT, ci a tinerilor în general” (lider Roman).

Gestiunea timpului este o problemă generală a generației tinere expuse la noi forme de comunicare instant, online sau prin intermediul altor gadgeturi:

„În plus, tinerii noștri dorm foarte mult. Spun: „m-am culcat pe la 4, m-am sculat la 9, m-am uitat un pic la film, m-am culcat iar la nu știu cât”, nu știu, am impresia că mulți au așa un program” (lider, Turda).

De asemenea, am observat, atunci când erau întrebați și rugați să detalieze etapele unui proiect, că foarte mulți membri, poate datorită unei nerăbdări specifice vârstei, trec rapid peste etapa de punere pe hârtie a proiectului sau **declară deschis că nu le place să „scrie” proiectul; preferă partea de activitate, de derulare efectivă, celei de reflecție și proiectare:**

„E mai mult chestia că nu ne place foarte mult să stăm, nu pierdem foarte mult timp, dacă nu reușim să dezvoltăm pe etapa aceea, trecem la următoarea și adăugăm din urmă. Noi luăm munca mai mult ca pe o joacă. Muncim, dar ne și distrăm în același timp” (Drobeta Turnu Severin).

Pe de altă parte, etapa de aplicare a proiectului, când membrii simt că fac efectiv ceva, interacționează cu alți oameni, încep să se vadă primele rezultate ale muncii lor, este și etapa care le solicită cel mai mult imaginația și creativitatea:

„Avem improvizația așa, în sânge. De câte ori am improvizat, a ieșit bine” (Hârșova).

Acest aspect, deși se poate datora specificității vârstei, poate avea și un efect negativ asupra învățării, cel puțin pe partea de design al unui proiect, în primele etape, de reflecție, evaluare a nevoilor și riscurilor etc. Deși entuziasmul și voluntarismul sunt cu siguranță de apreciat, mai ales la niște tineri care până atunci nu s-au implicat deloc, e de dorit ca ei să reușească să aibă și o viziune generală, mai abstractă, asupra motivației de a te implica, asupra consecințelor implicării pentru comunitate și asupra propriei persoane.

Pentru cei cu experiență mai îndelungată sau mai intensă, munca la proiectele IMPACT poate fi un **laborator pentru viitoare idei și proiecte personale**:

„am ajuns la etapa când pot să spun că am crescut așa în IMPACT, e o evoluție și asta se vede, când tragi o linie se vede foarte mult, și îmi place ce văd. Au apărut primele idei de scrierea proiectelor și așa mai departe, sunt în stare să scriu un proiect, să comunic, să merg să mă interesez să închei parteneriate, și lucrul ăsta m-a ajutat nu numai în IMPACT, ci și în cadrul altor activități. Și acum când încet încet mă îndrept spre viața de facultate, univesitate, apar deja primele idei de afaceri, care nu sunt doar la modul de a visa, sunt practic deja proiecte mai mari, pe care sper ca în viitor să le pot rezolva”(membru, lași).

De exemplu, I. R., după o experiență de peste șase ani în IMPACT, poate să identifice **clar și matur lucrurile pe care le-a învățat**, în cel fel au ajutat-o și unde mai trebuie muncit, și nu are o abordare idealistă, ci surprinzător de lucidă și pragmatică pentru vârsta ei; pornind de la managementul de proiect, prin implicarea în toate etapele unui proiect pe parcursul unei perioade mai lungi de activare în clubul IMPACT, ea și-a dezvoltat nu doar competențe manageriale, ci și abilități practice (după cum reiese din citatul de mai jos) și o viziune mai clară despre viitorul ei profesional:

„IMPACT te învață să comunici, să interacționezi cu persoane de vârsta ta, cu persoane mai mari decât tine, dar chiar și cu persoane din țări străine și așa mai departe. Astfel ajungi să comunici în două-trei limbi, odată, și e foarte important, deci avem comunicare, avem, eu știu colegi care au scapat de timiditate, deci a fost o chestie foarte benefică, ...sunt foarte multe lucruri. Esențială este scrierea proiectelor, că de aici începe tot, dacăștii să scrii un proiect, știi să scrii și procese verbale, să faci tabele și alte lucruri, și sondaje, și diagramă și așa mai departe. Deci IMPACT dezvoltă cam tot ce are nevoie un tânăr pentru a se descurca într-o societate care evoluează din ce în ce mai mult, în ceea ce privește partea aceasta de proiecte, integrare europeană, și așa mai departe. IMPACT mi-a deschis multe orizonturi, orizonturi de a gândi, adică de a ști că poți să faci și altceva decât 12 ani de școală, 4 ani de facultate și alte chestii, să faci niște lucruri de exemplu care să-ți și placă,

dar în același timp să îți aducă și beneficii. IMPACT a contribuit practic la tot ce înseamnă construcția mea și pe partea profesională și experiența asta în alte activități, te duci cu bagaj de cunoștințe deja acumulat, este o chestie foarte bună și vizibilă, pentru ca la un moment dat, în anumite situații să faci diferența practică dintre un om care știe să facă o anumită chestie și un om care nu știe sau nu are curajul s-o facă”(membru, Iași).

În concluzie, **majoritatea membrilor își dezvoltă, în grade diferite, abilități de management de proiect, sub rezerva, însă, a unei participări active și constante.** Cei care participă sporadic și sar etape în derularea unui proiect nu mai reușesc să aibă viziunea de ansamblu a unei acțiuni colective pornite de la o mică idee și care ajunge să aibă impact în comunitate.

6.8. Atitudini cu privire la antreprenoriatul social

Din observații și din mărturii, dacă e să aleagă, după cum am menționat și mai sus, majoritatea membrilor IMPACT preferă partea de aplicare a proiectului, când lucrurile încep să prindă contur, iar mulți dintre ei **apreciază în mod special valorificarea lucrurilor create de ei** și își dezvoltă abilități în acest sens:

„toți vor să vândă, la proiectele cu antreprenoriat social, toți vor acum. Cred că ei au deschiderea asta pentru că văd ce pot realiza cu puținii bani pe care îi au ei, obținuți din produse făcute de ei. În momentul în care ei își pun ceva în gând, reușesc, pentru că au atitudinea potrivită pentru a face o schimbare în comunitate. Ideea este că ei pot fi modele de bună practică pentru cei care vin din urmă, asta este cel mai important, să nu oprească aici și să poată să fie o deschidere pentru alte cluburi” (lider, Iași).

Participarea la proiectele IMPACT îi ajută pe tineri să se responsabilizeze și să-și canalizeze energia înspre lucruri utile, iar proiectele de antreprenoriat social, în mod special, îi fac să se simtă utili și implicați. În mod firesc, toți membrii sunt impresionați când asistă personal la efectele acțiunii lor: fie că e vorba de bucuria de pe fețele copiilor sau persoanelor ajutate sau de cuvinte de mulțumire adresate direct, sentimentul de a fi util într-un mod pragmatic și nemediat este foarte plăcut:

“Am făcut ornamente, felicitări, am mers prin școli, le-am vândut, și cu banii câștigați am mers la un centru de bătrâni, cu alimente, și la un orfelinat. La care am fost și anul trecut. Am reluat proiectul și anul trecut. Ne-am grupat și ne-am ales zonele. Am luat și satele dinprejurul orașului, am luat și școli, toate școlile, și am mers pe grupe, în fiecare clasă: <<uitați ce facem noi, noi abia am început, suntem tineri, dar vrem să ajutăm bătrânii>>, și au fost foarte interesați oamenii, și imediat s-au implicat” (membri, Adjud).

În cele ce urmează, vom prezenta câteva exemple concrete de proiecte de antreprenoriat social, în care membrii IMPACT s-au implicat cu energie și entuziasm, și din care au învățat foarte multe.

Un prim exemplu: membrii IMPACT dintr-un club din Iași au făcut cadouri copiilor de la Școala cu clasele I-IV Nistria și copiilor cu boli incurabile în ultimul stadiu de la Spitalul Fundeni; alături de jucării și dulciuri în pachetele copiilor se afla și o carte de povești și colorat, „Povestea micuțului Paște”, realizată de membrii clubului Mușatinii. Pentru că bugetul pe care îl aveau la dispoziție nu le-a permis să cumpere cadouri pentru toți copiii la care s-au gândit, membrii IMPACT au venit cu o idee ingenioasă de a strânge fondurile necesare. Folosind o parte din finanțarea primită de la Fundația Noi Orizonturi, au printat cărți de colorat și au realizat cu mâinile lor felicitări pe care le-au scos la licitație în pauza mare. În urma licitației, s-a strâns suma de 528 lei care a fost folosită pentru tipărirea altor 60 de cărți de colorat care au fost dăruite copiilor din Nistria și copiilor de la Spitalul Fundeni București. Anul următor, Mușatinii au tipărit o nouă carte, „Voiaj prin Europa”. Tot efortul depus a avut implicații pozitive asupra întregului grup: s-au simțit *„fericiți că am putut să îi ajutăm pe alții”*, dar și *„motivați să mergem mai departe”*. În plus, i-a făcut să se gândească și la cei din jur, după cum mărturisește unul din impactți: *„când am văzut unii copii cum se bucură... noi avem totul și ei nu au atâtea lucruri!”*. Liderii copiilor de la IMPACT au fost și ei impresionați de reacția lor: *„am văzut copiii plângând de emoție, e mare lucru pentru că în general societatea spune despre tinerii care ne sunt nouă elevi că sunt insensibili, superficiali, tupești”*.

Un alt club cu experiență interesantă în ceea ce privește proiectele de antreprenoriat social este clubul IMPACTIII din Cluj Napoca. Acest club organizează festivalul Ghibstock, care găzduiește concerte, un panou de cățărare, paintball, un târg hand-made, standuri cu tatuaje temporare, caricaturi și facepainting, expoziție câini, teatru, proiecții de film în aer liber, demonstrație grafitti, campionat frisbee, standuri cu mici, suc și prăjituri etc. Este un proiect de amploare, la care au participat în 2011 peste 1000 de persoane și membrii clubului au strâns peste 7000 de lei – IMPACTIII dorindu-și să strângă bani pentru organizarea unor activități educative pentru 20 de copii din satul Căianu (clasele V-VIII) aflați în prag de abandon școlar. Pasiunea Impactților din Cluj Napoca pentru antreprenoriat social a fost replicată de copiii din Căianu: aceștia au văzut la televizor niște copii de la un orfelinat, și s-au gândit să facă plăcinte pe care să le vândă la liceul Ghibu, iar cu banii adunați să-i ajute pe acei copii.

Un alt club cu proiecte de antreprenoriat social de succes este clubul Decabal din Drobeta Turnu Severin. Tinerii au mai multe *„firme”*, cum le numesc ei. Una din aceste firme este cafeneaua, un loc în curtea liceului unde se adună nu doar IMPACTII, ci oricine are un moment de relaxare și vrea să bea o cafea

sau limonadă în pauza mare. Banii adunați din vânzarea cafelelor și limonadei sunt investiți în proiectele gândite tot de ei: „*ce scoteam din cafenea se duceau către prizele pentru pereții de escaladă, țevile, pereții*”. Asta pentru că unul din proiectele curente este „Vertical Spirit”, prin care și-au propus construirea unui perete de escaladă pentru tinerii din liceu, și nu numai. Pe lângă cafenea, membrii IMPACT mai au o „*firmă*”: au făcut broșe și felicitări, pe care le-au vândut colegilor de 1 martie, și alte mici acțiuni originale, cum ar fi cea în care ofereau îmbrățișări gratuite sau biblioteca vie în care voluntarii IMPACT devin cărți pentru colegii din școală, care au șansa să afle mai multe despre clubul lor.

Majoritatea cluburilor IMPACT pun în aplicare proiecte de antreprenariat dezvoltate în mediul specific al școlii: vând diferite produse realizate de către ei (produse comestibile, bijuterii handmade etc.) sau organizează evenimente la care participă colegii lor. Astfel, membrii unui club din Săbăoani au folosit, pentru realizarea proiectului „*Dragă bunel, dragă bunică*”, fonduri realizate de ei înșiși printr-o altă activitate. Mai precis, au organizat un cinematograf la Căminul Cultural din sat, unde au vândut popcorn făcut acasă, prăjituri, pufuleți, și au strâns bani din biletele de intrare, în valoarea de 2 lei. De asemenea, membrii IMPACT au organizat petreceri cu diverse ocazii și tematici, Halloween, anii 80, Ziua îndrăgostiților. Astfel, au strâns suficienți bani pentru a pregăti sacoșe cu cadouri și alimente pentru bătrânii din sat, „*din toate colțurile satului, bătrânii cei mai nevoiași, care sunt înscriși pe listele bisericii, și care nu au un sprijin de la familie*”. Proiectul a fost unul dintre cele mai emoționante pentru membrii IMPACT, pentru că a creat o legătură afectivă cu generația a treia: „*Am mers și am stat de vorbă cu ei, și la fel ne-au mulțumit din suflet că am venit, că le ridicăm moralul pentru o perioadă de timp. Și ne-au povestit experiențe din tinerețea lor, a fost foarte frumos din ambele părți*”.

În concluzie, proiectele de antreprenariat social îi motivează în mod special pe tineri: pe de o parte, e vorba de activități practice, în care rezultatele sunt vizibile imediat (fondurile pe care le adună din vânzări, pe de altă parte, îi ajută să se simtă mai implicați prin efectele pe care le au asupra comunității. În plus, astfel de proiecte sunt mult mai complexe: tinerii învață să producă fondurile de care au nevoie, nu doar să le gestioneze, iar faptul că redirecționează acești bani înspre cauze sociale îi face să experimenteze solidaritatea cu comunitatea, dar și empatie și responsabilitate.

7. Valori dezvoltate la IMPACT

Atunci când au fost rugați să selecteze singuri dintr-o listă valorile pe care cred că și le-au dezvoltat în IMPACT, tinerii au făcut următoarele alegeri: încredere (61), responsabilitate (55), respect (45), participare (45), solidaritate (36), curaj (35), perseverență (25), compasiune (14), integritate (12). Dintre competențele și abilitățile dezvoltate, tinerii au ales: comunicare (99), management personal și de grup (67), inovație și creativitate (72), management de proiect (59), tehnice (10). După cum reiese, încrederea și responsabilitatea

sunt de departe cele mai menționate (nu întâmplător și cele mai dezirabile), iar ultimele sunt compasiunea și integritatea, valori morale mai profunde și mai mature. Acest aspect pare surprinzător, dat fiind că majoritatea proiectelor IMPACT vizează probleme sociale care presupun un grad ridicat de implicare și empatie: ajutorarea bătrânilor, a celor cu probleme, a copiilor etc. O posibilă explicație ar fi că temele acestor proiecte sunt de multe ori alese sau propuse de lideri, și e vorba de proiecte care presupun de regulă o singură vizită la un cămin de bătrâni sau orfani, prilej de emoții profunde pentru membrii IMPACT. Cu toate acestea, empatia nu poate fi o valoare ocazională, ci una perenă.

7.1. Participare și responsabilitate

Un tânăr care și-a dezvoltat valorile de mai sus este un tânăr care observă problemele din comunitate și se implică în rezolvarea lor; se implică și își asumă răspunderea pentru propriile acțiuni, dar și pentru acțiunile echipei în cadrul clubului IMPACT; își asumă răspunderea pentru propria dezvoltare personală (în cadrul clubului).

În general vorbind, ne așteptăm ca adolescenții să nu fie foarte responsabili, sau cel puțin societatea noastră nu îi creditează cu această calitate. Responsabilitatea trebuie învățată, și **se învață în IMPACT atât ca valoare, cât și competență practică, aplicabilă în contexte concrete, de zi cu zi:**

„Faptul că nu sunt responsabili este un lucru pe care îl întâlnim la adolescenți în general, un punct slab al adolescenților, că în prima fază ei nu prea sunt, oarecum, responsabili. Nu sunt responsabili pentru că este o caracteristică a adolescenților. Ei nu se gândesc la ceea ce li se poate întâmpla, la efectul comportamentului lor. E important să lucreze într-o echipă, și să înțeleagă ce este o echipă, că e adevărat, este importantă concurența, dar este importantă și comunicarea. După ce o să aibă un loc de muncă, o să se bazeze și pe concurență, să fie cel mai bun la locul acela de muncă, dar poate sunt activități și de echipă” (lider, Constanța).

Toți liderii intervievați au declarat că au observat schimbări pozitive la membrii IMPACT, că **tinereii învață foarte multe despre implicare și responsabilitate**, față de ei înșiși și față de cei din jur, participând în activitățile și proiectele clubului. Cu alte cuvinte, au învățat nu doar ce înseamnă un om responsabil și implicat, ci și cum să acționeze ca atare:

„Învață să fie motivați, să fie implicați, să își dorească să se dezvolte personal, să fie o persoană comunicativă, deschisă spre noi prietenii, să fie creativă, inovativă. Cred că nimeni nu era așa de la început, sunt abilități pe care și le-au dezvoltat la IMPACT. Copilul care vine la club este un copil activ, responsabil, pentru că au fiecare dintre ei ceva de făcut, toți care și-au luat ceva au dus la bun sfârșit, au fost responsabili într-o mică sau mai mare

masură, dar în momentul în care știu că datorită lor nu merge cum trebuie, atunci ei știu că ceea ce fac, trebuie să facă bine. Cred că e cea mai bună metodă de învățare personală, și că într-un fel sau altul dacă liderul este deschis poate găsi ceva pentru fiecare, de la elevul olimpic la cel interesat de sport și de activități ... Cel mai important e că și părinții au sesizat, au venit la doamna director și au spus încântați ce schimbări au văzut la copiii lor care erau crescuți într-un mediu poate fără frați, alintați, răsfățați, așa, un pic, egoiști, adolescenți. Și au observat că copiii lor dintr-o dată se duc la Centrul de zi Sfânta Marina să predea lecții, să fie mentori. Responsabilitatea e cuvântul cheie, sunt mult mai responsabili, mult mai ... își asumă un rol în comunitate prin IMPACT" (lider, Iași).

Majoritatea liderilor au observat acest efect asupra tinerilor din IMPACT: faptul că **devin mai responsabili pe măsură ce se implică în activități**, așadar responsabilitatea crește gradual odată cu implicarea activă.

„În primul rând, ei exersează foarte mult pe implicare: vii la IMPACT, automat te și implici în ceva, chiar dacă ești doar prezent. Te implici în activitatea clubului. Asta-i ajută în viața de zi cu zi, pentru că realizează că implicarea nu necesită neapărat un efort fizic, sau neapărat un sacrificiu, ci poate fi și un mod de relaxare. Și exersează implicarea și în clasă, și acasă, și în relaționarea cu alte persoane. Motivația, la fel, orice încercăm să-i învățăm noi, și de multe ori și reușim, și am întâlnit și persoane care au venit și au zis <<uite, tu m-ai învățat asta, eu am pus în aplicare și chiar mi-a ieșit, chiar dacă la început nu credeam>>. Pe noi asta ne bucură, și avem și noi motivație de a merge mai departe" (membru, Adjud).

„Ei sunt mândri că fac activitățile astea, ei sunt cineva, în sensul că sunt responsabili, sunt altfel, mai ales în cadrul unor campanii chiar își asumă sarcini, nu așteaptă să fie împinși, fă tu asta, fă tu asta, noi facem, eu fac" (lider, Roman).

Nu doar liderii, ci și membrii IMPACT înșiși observă schimbarea în bine: *„înveți să te uiți și la problemele celorlalt; ne maturizăm când vedem ce probleme au alții și apreciem mult mai mult ce avem când vedem cât de puțin au alții" (membru, Roman).*

Diferența o face implicarea personală în toate etapele unui proiect, direct proporțională cu satisfacția de la sfârșit:

„Dacă ni s-ar fi dat în mână niște ghiozdane cu rechizite pentru copii și ni s-ar fi zis „duceți-vă și duceți-le", da, ar fi fost un anumit sentiment, dar când știm că noi am adunat banii, am muncit ca să putem aduna banii, am mers ca să

cumpărăm rechizite și apoi am mers și le-am dus la copii, nu știu, parcă împlinirea e, sentimentul de împlinire e mai mare, mai... ” (membru, Galați).

Implicarea și participarea în proiecte sunt resimțite ca opțiune personală: tinerii vin la IMPACT de bunăvoie și asta este foarte important pentru ei; e important să decidă singuri ce fac cu timpul lor liber și cum investesc în propria lor dezvoltare.

„Am învățat să avem răbdare cu ceilalți, să fim mai înțelecători cu ei. Am învățat să dau o nouă definiție responsabilității. Responsabilitatea nu mai este o constrângere, sau nu știu, o rigoare. Este un răspuns la abilitate, după cum o spune și termenul inițial, response-ability” (membru, Galați).

Mai mult, membrii IMPACT sunt conștienți de sacrificiile pe care le fac (timp petrecut cu prietenii sau distracții specifice vârstei) și știu să-și gestioneze timpul:

„Fiecare ne-am asumat riscul de a pierde niște timp în folosul comunității, și ne-am calculat în așa fel încât putem să facem și această activitate, și sarcinile școlare” (membru, Galați).

De asemenea, este foarte important că **efectul de responsabilizare se produce treptat**, pe neobservate, dar sigur:

„Ca participant era mai greu, pentru că din moment ce intri într-un club de genul, și treci printr-un anumit stadiu de formare, deja la un moment dat îți dai seama că ai anumite abilități, dar și responsabilități. La început a fost doar ca o joacă, normal, e educație non-formală, da, e joacă, dar e și puțină treabă și dacă nu-ți place de la început, sau dacă nu-ți surâde ideea de a organiza, dacă nu-ți surâde ideea de a scrie un proiect, sau de a lucra cu tinerii, n-ai cum să...” (lider junior, Adjud).

Un aspect foarte important este acela că **responsabilizarea tinerilor are legătură directă cu încrederea care le este acordată**. Majoritatea impactilor se simt mai responsabili atunci când știu că echipa sau liderii se bazează pe ei și le acordă credit, îi apreciază pentru ceea ce fac și că munca lor are efect ca parte a unui proiect comun:

„Am văzut că pot fi apreciat de oameni pentru lucrurile pe care le pot face, și că în afară de băut mai pot face ceva și chiar constructiv. Și când am văzut că sunt apreciat de profesori, de oameni, de colegi, de părinți, de oameni din instituții ale statului, am zis „las băutura, că nu mă ajută cu nimic, și merg pe partea asta, unde...”. Și mă motivează foarte tare. E o muncă de câțiva ani, muncă în care am pierdut anumite momente cu prietenii, am lăsat la o parte și am spus „nu, eu vreau să merg pe calea asta”, dar mă motivează. Și mă motivează în continuare. La o adică nu mi-a distras atenția de la învățătură.

Mi-a modificat-o, dar într-un sens bun, atât mie, cât și colegilor mei care sunt în IMPACT, pentru că susținerea din partea profesorilor a fost una destul de vizibilă” (lider junior, Adjud).

Copiii care se implică în activitatea clubului și fac ceva pentru cei din jur ajung să aibă o altă deschidere, să se simtă membri ai comunității din care fac parte și să **fie mai critici cu cei care nu se implică**. Un exemplu interesant este furnizat de liderii din Iași:

„Schimbare în ei este, chiar și prin prisma faptului că fac mai mult decât ceilalți. Adică tu te duci direct acasă, dar eu uite mai particip încă la ceva. Chiar povesteau la Săbăoani, că ei au ajutat niște bătrâni, dar nu numai că i-au ajutat pe bătrâni, le duceau apă, le duceau lemne, au fost la dezăpezire, au făcut câte o cărarușă, dar au ajuns să fie atât de responsabili, încât reproșau nepoților: băi, dar ma duc eu la bunicul tău să îi fac cărare? Că eu mă duc că asta vreau să fac eu, dar tu de ce nu faci lucrul ăsta? Îs bunicii tăi, îs părinții tăi... I-au maturizat fantastic” (lideri, Iași).

În concluzie, responsabilitatea se poate **învăța în IMPACT atât ca valoare, cât și competență practică, aplicabilă în contexte concrete, de zi cu zi**. Majoritatea liderilor au observat acest efect de responsabilizare asupra tinerilor din IMPACT; în plus, ei au observat faptul că tinerii **devin mai responsabili pe măsură ce se implică în activități**, așadar responsabilitatea crește gradual odată cu implicarea activă. De asemenea, o altă observație relevantă este aceea că **responsabilizarea tinerilor are legătură directă cu încrederea care le este acordată**: tinerii se simt mai responsabili atunci când știu că echipa sau liderii se bazează pe ei și le acordă credit, îi apreciază pentru ceea ce fac și că munca lor are efect ca parte a unui proiect comun.

7.2. Încrederea în sine

Încrederea în sine se definește, ca valoare IMPACT drept încrederea în capacitatea proprie de a reuși ceea ce își propune: obiective, responsabilități și sarcini. Un tânăr care și-a dezvoltat încrederea în sine este un tânăr care are încredere în capacitatea sa de a duce la bun sfârșit o sarcină considerată dificilă; poate face evaluări pozitive ale propriilor competențe în raport cu obiectivele pe care și le propune; are un sentiment global pozitiv cu privire la capacitatea proprie de a reuși ceea ce își propune; are inițiativă și se autopropune pentru îndeplinirea unor sarcini și responsabilități; riscă și învață din riscuri; abordează problemele și obstacolele într-un mod flexibil și pozitiv (nu îi trezește sentimente negative și nu îl oprește din îndeplinirea obiectivului propus).

Majoritatea covârșitoare a celor intervievați au observat la ei înșiși, dar și la cei din jur o schimbare vizibilă legată de creșterea încrederii în sine

(de cele mai multe ori codificată drept disponibilitate sau ușurință de a comunica cu ceilalți, dar și dorința de a face mai mult, dublată de un puternic sentiment de capacitate):

„Eu la început am fost mai mult pesimistă, nu credeam că ne stă nouă în puțință să putem schimba ceva în orașul acesta. Adică nouă, elevilor. În primul rând din cauza vârstei, credeam că n-o să ne ia nimeni în seamă, pentru că eram niște copii. Însă pe parcurs am văzut că și prin multe activități, de genul jocurilor, avem și noi acea capacitate de a schimba, de a înțelege lumea și altfel, și din fiecare joc înțelegeam câte ceva, lucruri care ne-au folosit în proiecte. În sensul că erau niște jocuri educative” (membru, Hârșova).

Distanța dintre un copil timid la începuturile participării lui în IMPACT și un adolescent implicat și activ este cel mai ușor de sesizat, atât pentru liderul care observă evoluția copiilor, cât și pentru copii înșiși:

„De obicei cei care au încredere în ei evoluează mai vizibil. Dar sunt și copii mai timizi care vin în continuare și parcă au încredere să ia cuvântul. Am trei feluri de copii: foarte buni la învățătură, foarte slabi la învățătură și de mijloc. Deci sunt de toate felurile, și aici poate să vorbească fiecare care vrea, și să spună ce gândește și dacă cineva nu e de acord cu el, îi spune că nu e de acord, dar nu ne jignim unii pe alții. La clasă s-ar putea să fi fost pus la colț pentru ce a îndrăznit să spună, dar aici nu. Dacă îndrăznește să spună, pentru că sunt și unii care nu îndrăznesc să spună. Dar atunci când avem de scris, sau trebuie să ne exprimăm în scris, atunci scriu. Deci și ei au păreri, fără discuție că și ei gândesc, doar că e modul de exprimare puțin mai întortocheat, dar punem întrebări până ne lămurim ce au vrut să spună, și atunci prind curaj că și ei sunt buni, și ei pot ceva și ei sunt importanți undeva. De asta vin” (lider, Lupeni).

Un rol important în creșterea încrederii în sine au și interacțiunea și socializarea cu alți tineri, uneori de vârste diferite sau din alte clase, cu alte gusturi muzicale sau vestimentare, sau din alte grupuri:

„De exemplu eu eram o persoană destul de timidă, nu eram la fel de sociabilă și nu aveam atât de multă încredere în mine. Pe când acum nu mai am astfel de probleme. Avem mult mai mulți prieteni, și nu doar din IMPACT, ci de peste tot. Pentru că ieșind în stradă, lumea ne cunoaște. Și deja te vede cu alți ochi, în bine” (membru, Hârșova).

Atunci când crește încrederea în sine, de regulă relația cu părinții se îmbunătățește și ea: tânărul are curajul de a comunica cu părinții, de a le spune ce nu-i convine sau ce așteptări are el de la ei. Totuși, situațiile cele mai des întâlnite sunt cele în care fie părintele manifestă încredere totală în copil

(percepută uneori de către copil drept lipsă de interes sau de afecțiune), fie predomină controlul prea strâns al timpului și activităților copilului:

„Părinții nu acordă destul timp și atenție copiilor. Sau n-au încredere în ei, ori îi țin prea strâns, ori le dau prea multă libertate. Spre exemplu, unul din părinți a spus că foarte bine că nu se implică în educația copilului, el face ce poate, adică aduce bani copilului și restul îl privește. Iar lucrul acesta m-a dezamăgit. Ar trebui să se implice în educația copilului, în sensul că ar trebui să-i spună ce anume ar trebui să facă, ce să nu facă, sau nu neapărat ce să facă, să nu facă, doar să-i prezinte oportunitățile, asta e bine, asta nu e bine, iar mai departe tu decizi ce faci. Sau măcar să-l asculte, să vină cu un sfat, să-i dea exemple din realitate. Să nu-l lase de capul lui. Să se intereseze, unde se duce, ce face, cu cine, la ce oră se întoarce” (membru, Hârșova).

În concluzie, majoritatea covârșitoare a celor intervievați au observat la ei înșiși, dar și la cei din jur o schimbare vizibilă legată de creșterea încrederii în sine. Încrederea în sine este, desigur, foarte importantă pentru un adolescent. Pentru că mulți sunt la această vârstă timizi și reținuți în a interacționa cu persoane dinafara mediului lor imediat, majoritatea covârșitoare a celor intervievați tind să codifice încrederea în sine sau să vadă efectele creșterii acesteia în disponibilitatea sau ușurința de a comunica cu ceilalți. Printre aceștia se numără nu doar profesorii (cu care încep să aibă relații mai mature, bazate pe respect reciproc, și nu pe o reținere sau teamă față de o persoană cu autoritate), ci și părinții. Atunci când crește încrederea în sine, de regulă relația cu părinții se îmbunătățește și ea: tânărul are curajul de a comunica cu părinții, de a le spune ce nu-i convine sau ce așteptări are el de la ei. Cu alte cuvinte, creșterea încrederii în sine implică și o “reașezare”/renegociere a relațiilor cu cei din jur: tânărul se simte mai sigur pe el, pretinde la rândul său respect și un tratament corect și nu se mai simte constrâns când trebuie să-și exprime opiniile sau să comunice cu cineva din afara universului imediat: persoane adulte, beneficiari ai proiectelor, autorități etc.

7.3. Încrederea în ceilalți

Încrederea în ceilalți ar putea fi definită generic drept încredere socială, adică situația în care persoana în cauză manifestă sentimente de siguranță față de cinstea, buna-credință și sinceritatea cuiva.

În general, în rândul membrilor IMPACT, creșterea încrederii în sine este vizibilă în **ameliorarea relațiilor cu cei din jur**, în lărgirea numărului de prieteni, dar și a categoriilor de persoane cu care intră în contact:

„Pe lângă faptul că ne-a ajutat să ne cunoaștem și să avem încredere unii în alții, ne-a ajutat și în viața privată, în legătură cu prietenii noștri, în viața particulară. Am învățat că putem să ne bazăm pe unele persoane, dacă știm

că sunt de încredere. Și poate ne ajută pe viitor” (membru, Galați).

De asemenea, **creșterea nivelului de încredere se manifestă și în eficientizarea muncii în echipă:**

„Prin asta se creează o anumită legătură între noi, ca echipă, pentru că lucrând, câpătăm experiență, începem să ne cunoaștem, „băi, nu fă tu aia, lasă că fac eu, tu uite fă asta!”, „băi, uite, eu nu prea mă pricep la asta, ajută-mă și pe mine!”. Învățăm chestii noi, și descoperim chestii noi la alții, și alții descoperă chestii noi la noi” (membru, Galați).

Am observat, din datele culese, că majoritatea respondenților, întrebați în legătură cu încrederea în ceilalți, **tind să aibă o reprezentare destul de restrânsă a celorlalți:** colegi, tineri de vârsta lor, alți membri IMPACT și eventual profesori. Majoritatea codifică încrederea drept ‘putem să ne bazăm pe acea persoană, lucru vizibil în lucrul în echipă:

„Ne-a crescut și încrederea de sine, pentru că de-a lungul proiectelor au fost momente când mulți vroiam să renunțăm, pur și simplu, simțeam că nu mai putem să ne descurcăm în situația respectivă, dar având colegii alături, având prietenii, am reușit pur și simplu să trecem peste ele și să tatonăm limitele a ceea ce putem face, și să trecem peste ele...” (membru, Galați).

Putem concluziona că, în general, în rândul membrilor IMPACT, creșterea încrederii în sine este vizibilă în ameliorarea relațiilor cu cei din jur, în lărgirea numărului de prieteni, dar și a categoriilor de persoane cu care intră în contact (și cu care nu ar fi interacționat înafara proiectelor). Încrederea în ceilalți pornește de la încrederea în sine, ceea care le poate oferi tinerilor resursele necesare pentru a-și exprima opiniile, nevoile, cerințele în interacțiunea cu ceilalți. Întrucât mulți adolescenți înțeleg prin ‘ceilalți’ colegii și profesorii lor, de multe ori tind să afirme că le-a scăzut încrederea în aceștia pentru că i-au dezamăgit într-un fel sau altul: nu și-au asumat responsabilități sau nu le-au dus la bun sfârșit, dar acest lucru nu poate fi interpretat drept scădere a încrederii sociale.

7.4. Compasiune și solidaritate

Compasiunea și solidaritatea sunt valori IMPACT foarte importante; ele se referă la empatia manifestată față de membri ai comunității care se afla în dificultate; la dorința de a alina suferința celor aflați în dificultate, de a-i sprijini, de a se implica și a oferi ajutor; precum și capacitatea de a se uni în jurul unor interese comune și de a lucra împreună pentru un bine comun.

La prima vedere, miza voluntariatului ar trebuie să fie, mai degrabă decât dorința de implicare, dorința de a ajuta, care provine din empatie și solidari-

tate cu cei din jur. E greu de evaluat în ce măsură tinerii sau adolescenții au o înclinație naturală către a fi empatici (o caracteristică mai degrabă a maturității însoțite de experiență de viață); tind să cred că nu. Majoritatea trăiesc un șoc emoțional când intră în contact cu realități care îi scot din zona lor de confort: bătrâni singuri, copii orfani, săraci etc, dar riscul este ca aceste evenimente (vizite la azile, spitale) să rămână singulare în viața lor de zi cu zi și să nu clădească nimic în sufletul lor. **Empatia se poate educa, dar ea este o valoare mai degrabă spirituală și trebuie dezvoltată pe fundamentul unor valori mult mai solide. O simplă vizită în grup la un azil nu construiește empatie pe termen lung, deși stârnește emoții puternice:**

„Și atunci copiii au început să plângă și au spus că ei nu mai pot să împartă cadouri, pentru că e prea emoționant pentru ei. Deci cred că undeva, ceva acolo, s-a schimbat, în relația în care ei au început să vadă, să înțeleagă că familia pe care ei o au este cea mai bună familie din lume” (lider, Constanța).

Mărturia de mai jos explică foarte bine relația dintre empatie, nevoia de a ajuta și voluntariat, precum și satisfacțiile personale (deloc de neglijat) care derivă din acestea:

„M-am simțit mai bine, pentru că fiecare persoană face câteodată rău în viață, dar atunci când faci voluntariat, te simți mai bine pentru că ajuți alte persoane. Nu am vrut, niciodată nu am vrut nimic în schimb. Și mi-a plăcut acea parte din mine care a fost atât de implicată în a ajuta fără a aștepta nimic. Și m-a ajutat, voluntariatul, și să socializez mai mult, pentru că este greu să găsești multe persoane cu care să te înțelegi și să poți să zici că sunt amicii tăi, și prin voluntariat, când lucrezi cot-la-cot cu atâtea persoane, chiar poți să legi anumite prietenii” (membru, Galați).

Aceasta nu înseamnă sub nici o formă că nu sunt importante aceste proiecte care le stimulează empatia, doar că ele trebuie analizate și aprofundate prin debrief-uri sau discuții de introspecție ulterioare. Mulți dintre lideri sunt optimiști cu privire la natura bună a copiilor, cărora într-adevăr de puține ori și în puține contexte li se oferă șansa să-și manifeste compasiunea:

„Primele proiecte au fost proiecte de caritate, și cred că copiii asta așteaptă în primul rând, așteaptă oportunitatea de a arăta cât sunt de generoși, chiar dacă societatea îi vede ca și cum ar fi nepăsători, superficiali, dar ei de fapt au nevoie să fie descoperiți. Și cred că prin IMPACT asta se face, se descoperă și se canalizează energiile copiilor. Deci sunt diferite reacții, emoția vine atunci când vezi că ți-a reușit, și că cineva e mulțumit de ceea ce ai făcut, de aceea cred că au un IMPACT foarte mare toate proiectele sociale, în mod special. La fel au proiectele de antreprenoriat, când copilul vede ce a făcut el, puțin sau mult, mic sau mare, și asta îl motivează să devină un om responsabil, conștient și într-adevăr un om sigur pe el în viitor. Iar cei care sunt îndrumați

să treacă prin aceste cluburi cred că au șanse mult mai mari în viață” (lider, Iași).

De asemenea, multe dintre jocurile și poveștile IMPACT sunt anume formulate pentru a stimula empatia și compasiunea membrilor, după cum reiese din exemplele de mai jos, dar e nevoie de timp și introspecție pentru ca aceste valori să se sedimenteze:

„Eu cred că le-am repetat de suficient de multe ori când am avut ocazia, că ne jucăm și spunem poveștile, că ei numai s-ar juca. Și facem și proiecte. Și spunem poveștile ca să trăim din experiența altora, fără să dăm noi cu capul. Și le repet eu proverbul ăsta, îl am de la bunicul meu: deșteptul învață din greșelile altora, prostul nici din ale lui. Și cred că am repetat de destule ori, chiar dacă nu știu ei să redea prin cuvinte asta, acceptă că experiențele astea le folosesc, experiențele din povești, și din jocuri, că unele jocuri au o experiență, îi învață ceva”(lider gimnaziu, Lupeni).

„Poveștile, unele sunt ușor de înțeles, la altele trebuie să insiști cu întrebări, să le desfaci mintea, să le aduci exemple asemănătoare, ceva din viața lor, să le aduci din viața de școală sau din experiența lor. Unele sunt prea îndepărtate de experiența lor. Dar înțeleg. Și unii se exprimă. Alții ascultă, dar și ăsta este un câștig, faptul că ascultă și învață. Nu țin minte tot, dar tot țin minte ceva. Măcar știi că e bine sau că nu e bine o chestie. Că ai trecut prin experiența asta”(lider gimnaziu, Lupeni).

„De exemplu acum nu de mult am avut o întâlnire, și ne-am pus în pielea refugiaților, este una dintre experiențele pe care le trăim noi în IMPACT. Povestea sună așa: ești membru IMPACT și nu mai ai voie să te întâlnești, este interzis să te întâlnești, și atunci te hotărăști să fugi din țară și trebuie să iei cu tine un geamantan. Și trebuie să pui în geamantanul acela doar zece lucruri de valoare. Și o fetiță s-a dus în spatele clasei: ce e cu tine, Diana? Eu nu mă joc. Păi? Eu nu pot să plec fără familia mea. Noi ne-am jucat, ea ne-a ascultat, nu a intervenit. Pentru că renunțase la joc” (lider gimnaziu, Lupeni).

În ultimă instanță, și a face parte dintr-un grup cum este clubul IMPACT presupune un exercițiu de toleranță și solidaritate; de cele mai multe ori, în acest context, copiii interacționează cu persoane cu care probabil n-ar fi interacționat „natural”, copii de alte vârste, cu alte gusturi muzicale sau din alte medii:

„îi schimbă, îi face să fie altcumva, îi învață să fie un grup, să lucreze pentru un anumit scop, pentru că acesta-i cred că și scopul clubului IMPACT, noi vrem să facem ceva, să schimbăm ceva, și îi schimbăm și pe ei”(lider, Cluj).

Miza participării într-un grup este respectarea regulilor care fac ca acel grup să fie recunoscut ca atare (inclusiv solidaritatea cu cei cu care împărtășești un scop comun și grija față de cum se simt sau se comportă ei), iar respectarea unor reguli este o abilitate sau deprindere cu efect pe termen lung:

„Eu cred că învață să respecte regulile, pentru că chiar dacă-s mutuale, există reguli de grup. Chiar dacă le amintim, chiar dacă nu, există niște reguli, ei trebuie să înțeleagă că acele reguli se respectă. Și respectând regulile, vor începe să respecte reguli și în viața de zi cu zi, și în clasă...” (lider, Turda).

În plus, unii dintre membri reușesc să înțeleagă miza „practică” a empatiei: de a-i putea ajuta pe ceilalți eficient și corect:

„Odată ce facem parte din grup, dacă stăm și ne gândim, să fim capabili să ne punem în locul persoanelor, pentru a-i înțelege mai bine și pentru a avea un efect mai bun” (membru, Galați).

În concluzie, empatia și solidaritatea trebuie să stea la baza oricărei acțiuni de ajutorare a celor din jur, iar unii dintre membrii IMPACT au reușit să sesizeze foarte clar această legătură, sau miza „practică” a empatiei: de a-i putea ajuta pe ceilalți eficient și corect. Mulți dintre lideri sunt optimiști cu privire la natura bună a copiilor, căroră într-adevăr de puține ori și în puține contexte li se oferă șansa să-și manifeste compasiunea, dar atunci când au această oportunitate (destul de frecventă prin proiectele IMPACT), reacțiile sunt pozitive. Copiii se bucură să ajute și să-și manifeste dorința de implicare. De asemenea, multe dintre jocurile și poveștile IMPACT sunt anume formulate pentru a stimula empatia și compasiunea membrilor, iar a face parte dintr-un grup cum este clubul IMPACT presupune un exercițiu de toleranță și solidaritate; de cele mai multe ori, în acest context, copiii interacționează cu persoane cu care probabil n-ar fi interacționat „natural”, copii de alte vârste, cu alte gusturi muzicale sau din alte medii.

Empatia, compasiunea și solidaritatea sunt valori care se dezvoltă mai puțin vizibil ca încrederea sau comunicabilitatea, întrucât sunt valori care țin de o anumită maturitate și de o acumulare experiențială pe care adolescenții rareori o au; e nevoie de timp și introspecție pentru ca aceste valori să se sedimenteze. Dar, cu siguranță nu e întâmplător că foarte multe din proiectele implementate de cluburile IMPACT sunt proiecte care implică aceste valori într-o măsură semnificativă: proiecte de ajutorare a persoanelor din azile de bătrâni sau orfeline etc., iar rezultatele educaționale se vor vedea, probabil, în durată lungă.

7.5. Respect

Respectul poate însemna multe lucruri în diverse contexte sociale; în cadrul IMPACT el se manifestă atunci când un membru IMPACT acceptă și apreciază importanța opiniilor și valorilor celorlalți din jurul său (membrii clubului, colegi, profesori, alți membri ai comunității), adică are toleranță față de ceilalți; manifestă stimă, considerație, și prețuire față de oamenii din jurul său indiferent de gen, vârstă, religie, rasă, etc;

Datele care să ne permită să facem o evaluare competentă a felului în care membrii IMPACT își dezvoltă această valoare sunt mai degrabă insuficiente. În toate cluburile IMPACT respectul este o valoare apreciată, dar nu avem suficiente date care să ne ilustreze cum se manifestă ea ca atitudine/comportament față de ceilalți. Un aspect observat pe teren a fost că, **deși majoritatea impactșilor au printre regulile clubului să vorbească pe rând și să se respecte unul pe altul în comunicare, în practică de cele mai multe ori vorbesc deodată și se întrerup unul pe altul:**

„au învățat să comunice, dar au o problemă: atunci când cineva vorbește, se trezește să vorbească și X. Și asta este un lucru la care muncesc mult cu ei. Deci nu așteaptă ca cel de lângă el să termine ce are de spus. Chiar dacă ei par atât de dezghețați într-un grup foarte mic, și între ei, în momentul în care îi scoți din grupul respectiv...” (Lider, Constanța).

Alt aspect observat a fost acela că, pe de o parte, majoritatea declară că înțeleg importanța respectării opiniei celorlalți și a argumentării opiniei proprii, iar, pe de altă parte, majoritatea impactșilor își dezvoltă un soi de spirit critic la adresa celor din jur, care se manifestă sub forma unei cerințe de reciprocitate: dau respect și așteaptă în schimb respect, inclusiv de la categorii de persoane de care altfel s-ar fi simțit timorați. După cum observă un lider:

„eu cred că ei devin mai toleranți și cu adulții, dar nu mai percep acel război între generații, și văd că de fapt problema este doar de comunicare. Am avut surpriza ca o colegă de-a noastră profesoară să fie percepută de copii ca fiind foarte dură, și aproape că erau foarte timizi în fața ei la oră, și când au văzut la IMPACT cum se joacă, au zis „dar parca nu e chiar așa”. Deci cred că asta e cea mai mare realizare: să te apleci și să cunoști pe om cu adevărat, și ei fac asta și în viitor” (lider, Iași).

Iar în momentul în care se implică și muncesc și se mândresc cu ceea ce fac, sunt foarte critici cu cei care nu fac nimic, dar își asumă meritele altora, cum reiese din exemplul următor:

„[la o acțiune de ecologizare] Ceilalți pur și simplu adunaseră oleacă, și apoi stăteau și ei la soare. Și noi ne băgam, ne murdăream, asudam... Erau alții, de la alte licee. Se puneau sacii cu gunoarie într-un loc, și noi strânsesem

o grămadă mare, și după aia a venit un grup, s-a pus în spatele lor și s-a pozat cu ei. „Ce se întâmplă?”. Noi tot strângem, noi ne chinuim, ne-am murdărit, eram plini de scaieți, pe unde intrasem, dar...” (membru, Galați).

În concluzie, deși datele sunt mai degrabă insuficiente pentru o estimare pertinentă a felului în care membrii IMPACT își însușesc această valoare, putem totuși aprecia pozitiv faptul că impactii își dezvoltă spiritul critic bazat pe o reciprocitate comportamentală: dacă îți ofer respect, aștept la rândul meu respect, adică își dezvoltă o atitudine matură în relația cu ceilalți.

7.6. Curaj, perseverență și integritate

Printre valorile importante pe care programul IMPACT își propune să le dezvolte în rândul tinerilor se numără și curajul, perseverența și integritatea. Deși aceste valori nu au făcut explicit obiectul cercetării noastre evaluative, ele reies din majoritatea narativelor. Membrii IMPACT au nevoie de aceste valori pentru a se implica și a duce la bun sfârșit activitățile clubului. Astfel, curajul e necesar, de multe ori, pentru a putea vizualiza soluții inovative sau dificile, pe care cu ajutorul perseverenței membrii le pun în aplicare. Perseverența este, de asemenea, o calitate vitală atunci când lucrurile par să stagneze sau proiectul intră în impas; **foarte multe relatări ale tinerilor vorbesc despre refuzul de a renunța ușor și ambiția de a găsi întotdeauna soluții.**

Pentru mulți tineri, **curajul are legătură cu depășirea timidității specifice vârstei și cu capacitatea de comunicare directă cu cei din jur.** Acest proces, care cu siguranță este în strânsă legătură cu dezvoltarea încrederii în sine și în cei din jur, durează în medie șase luni-un an:

„Înainte, deși eram curajos, nu puteam să vorbesc în fața unui grup, de exemplu, sau să stau de vorbă cu o persoană necunoscută. Trebuia, nu știu, să treacă ceva timp până mă obișnuiam cu persoana respectivă, și abia apoi ieșeam din carapace. Pur și simplu, când apăreau persoane necunoscute în grup, îmi zideam un perimetru în care era doar al meu, iar dacă îmi era încălcat perimetrul, nu era OK; nu acceptam chestia asta. IMPACTul m-a învățat foarte multe și în primul rând că o persoană nouă nu-i neapărat și rea. Sau nu te afectează. Procesul ăsta a durat cam un an de zile. În care am fost nevoit să colaborez cu diverse persoane, în care am fost nevoit să stau de vorbă, să cunosc anumite persoane, și la început, la fel, am fost destul de temător... Dar după un an de zile am început să ies prin țară, să vorbesc cu oamenii, pur și simplu nu aveam nici un stres când venea vorba de a face cunoștință cu cineva” (membru, Adjud).

Această timiditate, firească la vârsta adolescenței, se resimte, la început, și în cadrul clubului: **cei mai timizi nu îndrăznesc să se exprime, sau o fac**

mai greu, dar cu timpul majoritatea reușesc să-și dezvolte curajul de a-și exprima opinia:

“Dacă îndrăznește să spună, pentru că sunt și unii care nu îndrăznesc să spună. Dar atunci când avem de scris, sau trebuie să ne exprimăm în scris, atunci scriu. Deci și ei au păreri, fără discuție că și ei gândesc, doar că e modul de exprimare puțin mai întortocheat, dar punem întrebări până ne lămurim ce au vrut să spună, și atunci prind curaj că și ei sunt buni, și ei pot ceva și ei sunt importanți undeva. De asta vin” (lider, Lupeni).

Această deschidere către ceilalți au sesizat-o și alți tineri, la capitolul dezvoltare personală:

„Acum pot vorbi cu oricine, cu o persoană de patruzeci de ani, cu un profesor universitar... înainte, ziceam: mama, tata, hai vorbiți voi! Dar acum nu am nici o problemă, îmi pot impune, nu, expune, punctul de vedere față de orice persoană” (lider junior, Cluj Napoca).

“Eu simt foarte mult la mine schimbarea de atunci. Eram așa, treceam într-a 9-a și e perioada aia în care ești cu încrederea așa... cam sub nivelul mării. Si mergi acolo și vezi că oamenii te încurajează și tot timpul strigă <hai că poți>, și simplul fapt că strigă și sunt lângă tine te ajută. Când m-am întors de acolo aveam curaj să vorbesc cu oamenii mai mult decât înainte, și consideram că ideile mele merg, și da, sunt bune. Te încurajează să îți spui și punctul de vedere foarte mult.” (lider junior, Cluj Napoca).

În fine, încrederea în sine sporită generează un anumit curaj de a vizualiza soluții și de a le formula:

„Eu îi văd mai curajoși. Sunt copii care cred că sunt capabili să facă multe lucruri, și cred că li se și largesc oarecum orizonturile în momentul în care intră în club. Își dau seama că se pot face multe lucruri, știu cum să le facă, cred că sunt capabili să le facă, cred că știu cum să colaboreze cu ceilalți. Și încă ceva, dacă vin și se realizează proiecte, ceea ce li se cere și la alte materii, le vine mai ușor sau mult mai ușor să realizeze un proiect și la o altă materie. Deci știu care e scopul, obiectivele, știu care este structura unui proiect. Deci eu asta văd, dacă vin aicea, vor ști să realizeze și un alt proiect, la orice altă materie. Cât de cât. Deci știu cum este structurat, sau ce trebuie să facă, sau ce trebuie să cuprindă un proiect” (lider Turda).

În concluzie, curajul este important pentru tinerii IMPACT în mai multe contexte: în interacțiunea cu ceilalți, în exprimare și comunicare, dar și, de multe ori, pentru a putea vizualiza soluții inovative sau dificile, pe care cu ajutorul perseverenței membrii le pun în aplicare. Foarte multe relatări ale tiner-

ilor vorbesc despre refuzul de a renunța ușor și ambiția de a găsi întotdeauna soluții. Prin urmare, atât curajul, cât și perseverența se dezvoltă în IMPACT, dar în strânsă legătură cu dezvoltarea încrederii în sine.

8. Transferabilitatea valorilor și competențelor IMPACT

Majoritatea valorilor și competențelor dezvoltate prin IMPACT sunt gândite, prin curricula programului, să fie transferabile în viața de zi cu zi a membrilor și liderilor, și mai ales să fie o investiție pe termen lung în dezvoltarea tinerilor.

„Le folosește și la alte materii și presupun că le folosește și în viață. Adică mie mi-ar fi plăcut sincer să fiu elevă și să particip la grupul IMPACT. Pentru că există jocul, care întotdeauna e un joc de echipă, cred că știți, și întotdeauna încercăm să folosim jocuri care să-i facă să fie responsabili, să lucreze într-o echipă. Și după aceea există povestirea în care întotdeauna trebuie să tragă o concluzie, și presupun că cu ceva rămân și...” (lider, Cluj-Napoca).

Dacă liderii-profesori folosesc multe din metodele IMPACT la clasă, în munca lor obișnuită, și membrii pun în aplicare valorile și competențele dezvoltate la club în alte contexte, la școală sau în familie. De pildă, **capacitatea de comunicare le folosește foarte mult în relația cu părinții:**

„Comunicarea e importantă; de exemplu, acasă nu puteam să mă exprim foarte bine, eram mai emotiv așa, mai timorat, nu puteam să-i zic lui tata: „băi tată, uite, asta vreau să fac eu în viață!”. Vorbind aici cu oameni mai mari decât mine, și pe care totuși îi respectam, am învățat ce atitudine să adopt și în fața lui tata” (Galați).

O observație relevantă: multe din schimbările prin care trec tinerii, în general, prin participarea la clubul IMPACT nu sunt direct vizibile, ci reprezintă mai degrabă o resursă potențială care se manifestă în contexte practice (poate tocmai din acest motiv e dificil de evaluat „creșterea” încrederii sau a implicării înafara unor exemple concrete):

„Învață foarte multe lucruri: comunicarea, relaționarea, toleranța, inițiativa. Foarte multe, acum nu-mi vin prin minte, în momentul acesta. Mie mi se pare cam dificil de cuantificat partea asta cu atitudinile. Adică nu cred că e neapărat necesar să se transforme niște comportamente observabile. Și poate se manifestă, dar nu neapărat în școală, sau nu ți-e accesibil să le observi tu personal. Modificări se produc, implicit, deci cred că nici nu se pune problema să nu fie modificări. Pentru că toate activitățile sunt pozitive, interacțiunile dintre ei sunt canalizate în sensul acesta” (lider, Turda).

În fine, mulți dintre lideri sunt convinși că abilitățile și valorile învățate acum sunt o investiție pe termen lung pentru acești tineri:

„Nu zic că nu o să facă greșeli în viață, că toți facem greșeli, dar măcar o să știe ce este corect și să își asume dacă au făcut o greșeală, că și asta e important, să nu arăți cu degetul și să arunci pe altcineva ceea ce poți să îți asumi tu. Mi-a spus Sorana că studenți în Cluj care au fost în liceu în IMPACT, din zona noastră, sunt persoane care s-au implicat în N activități, deci se văd, se remarcă în colectivitățile lor, au păreri, pot să ia decizii, își susțin punctul de vedere, chiar dacă e împotriva tuturor dacă asta e parerea lui, până nu îl convinge cineva că a greșit sau că nu gândește bine” (lider Lupeni).

Putem concluziona că majoritatea competențelor și valorilor învățate în IMPACT sunt transferate în viața de zi cu zi a membrilor, dar și a liderilor (am întâlnit lideri care au învățat să fie mai organizați și mai chibzuiți gestionând timpul și resursele clubului). Membrii folosesc cele învățate în relația cu profesorii, cu familia sau cu prietenii, învață să se auto-evalueze și să-și gestioneze mai bine resursele personale.

9. Opinii despre voluntariat

Cu certitudine, una dintre valorile importante care se învață la IMPACT este cea a voluntariatului, în mare parte deoarece tinerilor le place să participe împreună la activități și învață astfel că pot face ceva, că efortul lor are un efect vizibil, că pot schimba ceva în jur și că ei contează:

„IMPACT- în primul rând ca teorie, e un câmp de inițiativă comunitară, dar ca viață privată, ca să zic așa, eu îl văd în două faze, a doua fază ar fi un mod de socializare, un mod în care poți să întâlnești oameni cu aceleași interese, alături de care poți să faci lucruri destul de mărețe la care uneori nici nu te gândești. Sau tinerii la un moment dat se gândesc că „eu sunt tânăr, nu prea pot să fac nimic, nu prea pot să schimb”. În IMPACT noi le arătăm tinerilor că se poate. Ușor, ușor, se poate schimba, și dacă-ți dorești cu adevărat, reușești” (membru, Adjud).

Dacă la început totul pornește ușor, cu jocuri și povești și copiii se simt bine și relaxați, treptat ei învață că e vorba despre mult mai mult și ajung să se selecteze cei care vor să rămână de dragul voluntariatului și nu doar al distracției:

„Deci prima ședință cu ei a fost cu joculețe, și poveste, și cu ce înseamnă IMPACT și cu ce trebuie să facă ei, și atunci cred ei așa „acum suntem serioși și facem un proiect, și știm că după ce terminăm proiectul acesta, de fiecare dată, o să avem un joculeț care...”. Eu zic că la vârsta lor, și la liceu cred că-i pune să facă diferite joculețe. Și sunt copii care erau timizi și încep să se

deschidă, care sunt deja, au calități de lider, după părerea mea, deci care știu să se organizeze pe ei și știu să-i organizeze și pe ceilalți, altceva cum să mai fie? Nu știu, cred că cei care... care doresc să se implice, care doresc să facă ceva” (lider, Cluj-Napoca).

Majoritatea respondenților au **opinii pozitive despre voluntariat:**

„Le-am recomanda tinerilor de vârsta noastră să caute voluntariatul, pentru că îi ajută foarte mult să se dezvolte. Presupun că mi-am clădit deja un zid de la camera pe care o așteptam să fie gata și drumurile pe care le văd sunt destul de bune pentru mine, dar văd și piedici destul de multe. Dar încerc să reușesc să câștig. Trebuie să le arătăm tinerilor că merită să dea voluntariatului o șansă, bineînțeles, e pentru binele lor, pentru dezvoltarea lor, și să își aleagă niște valori morale reprezentative, să crească, să dovedească că se poate și altfel. Practic, cei în vârstă sunt conservatori, se știe, tinerii sunt cei inovatori. Normal, nu pot face nimic de unii singuri, cu puțin sprijin putem vedea schimbări” (membri, Drobeta Turnu Severin).

Pe măsură ce se implică în activitățile clubului IMPACT, tinerii tind să aibă o părere tot mai bună despre voluntariat:

„mă gândesc la situația generală în care sunt tinerii din ziua de azi, calculator toată ziua, și chestii de genul stat în casă, sau, nu știu, aș încerca să le induc ideea de voluntariat în sine, să le induc ideea de mulțumire sufletească și nu materială, să vadă că mulțumirea sufletească e, nu știu, câștigi mai mult prin ea decât prin bani. Pentru că și eu, la început, când am intrat în IMPACT, am crezut că cu banii poți face orice, dar mi-am dat seama că mă simt mult mai bine când fac un proiect în folosul comunității, când mă duc să ajut pe cineva, sau asta. Cred că asta le-aș transmite” (Adjud).

Mulți dintre tinerii declară că **își doresc să continue activitățile de voluntariat și după încheierea colaborării cu IMPACT**, sau chiar să facă din asta o viitoare profesie:

„pentru că fiind trimis prin țară și așa, mie-mi place foarte mult educația non-formală, îmi place munca formatorilor, care vin la traininguri și ne învață, și am mai ținut și eu niște traininguri, și am zis că deocamdată, cam cel puțin până peste zece ani încolo, cred că asta o să fie meseria mea, sau domeniul meu de activitate” (lider junior, Adjud).

„Asta am învățat de la IMPACT, că voi fi în comunitate, și în proiecte, să particip și să îmi exprim punctul de vedere, și să fac o schimbare, și bănuiesc că și în viitor, chiar și îndepărtat, voi fi tot implicată... chiar și dacă vom pleca din țară sau așa, peste tot există comunități de voluntariat unde putem să

ajutăm. Putem să facem și noi, deci eu dacă sunt pusă pe, na, vreau să curăț orașul, pot să-mi fac eu un grup și-mi aduc oameni și fac o grupare. Nu ca un job, dar când e posibil, când avem timp, un week-end liber, mergem la o casă de bătrâni și stăm de vorbă cu ei, nu să-i ajutăm, dar să stea cineva de vorbă cu ei, să joace table” (membru, Galați).

Cei care înțeleg miza voluntariatului devin într-un fel mult mai critici cu ceilalți și observă comportamentul celor din jur:

„Tocmai, nu trebuie să te aștepți foarte mult să fii lăudat, sau așa, puțin da, este frumos să fii felicitat, dar în afară de asta trebuie să știi că totul este pentru voluntariat. Nu trebuie să aștepți nimic în schimb, dar da, sunt și unii oameni, care pentru că pur și simplu s-au plictisit, nu li s-a mai părut interesant. Pentru că nu este tot timpul interesant să vii, să dedici câteva ore aici, câteodată este plictisitor, trebuie să completăm anumite formulare, ca să trimitem. Nu este tot timpul interesant, dar trebuie să luăm și bun, și rău, și să continuăm. La început mai făceam joculețe, mai vorbeam, mai spuneam povestioare, mai stăteam... pe urmă au început proiectele. Ei, când a început treabă, după cât, câteva luni, un an, cam așa, da, au început să plece. Și când era vorba de o serbare sau ceva, apăreau așa, ca ciupercile după ploaie. Sau veneau foarte mulți pentru mâncare. Da, se puneau câteva, o sticlă de suc, niște prăjiturile, pentru că ne era foame, să gustăm ceva. Și unii veneau doar pentru mâncare. Când și asta nu prea, ori nu mai era, ori nu era atât de interesant, să zic doar pentru mâncare, au început să plece. Unii veneau cu un grup de prieteni și ce făcea unul făceau toți, cum ar veni, se puneau de acord. Și dacă prietenul a plecat, „hai să plecăm și noi!” (membru, Galați).

În concluzie, majoritatea covârșitoare a membrilor IMPACT au o opinie pozitivă despre voluntariat, ca urmare a implicării lor în proiectele clubului, unde învață că pot face ceva, că efortul lor are un efect vizibil, că pot schimba ceva în jur și că ei contează; mai mult chiar, pe măsură ce se implică în activitățile clubului IMPACT, tinerii tind să aibă o părere tot mai bună despre voluntariat. În plus, lucru îmbucurător, mulți dintre tineri declară că își doresc să continue activitățile de voluntariat și după încheierea colaborării cu IMPACT, sau chiar să facă din asta o viitoare profesie (ceea ce demonstrează și transferabilitatea competențelor învățate în IMPACT).

10. Atitudini civice

O miză importantă a activităților IMPACT este dezvoltarea atitudinilor civice la elevii de liceu și gimnaziu, prin implicarea lor în proiecte în folosul comunității.

„doream să facem un grup în care să avem cu toții interese comune, iar acest lucru nu era posibil. Iar aici, în IMPACT, acum putem să facem ceea ce ne dorim, și vedem că ceea ce ne dorim noi coincide cu nevoile din societate” (membru, Hârșova).

Per ansamblu, majoritatea tinerilor își dezvoltă perspectiva asupra comunității în care trăiesc, **încep să devină preocupați de probleme sociale, să observe neajunsurile orașului sau localității în care trăiesc:**

„Singura chestie pe care poți să o faci, în general, este să-i educi pe ceilalți, pentru că dacă te duci să faci curat, îmi închipui că cei care au fost la curățenie știu cel mai bine, dacă te duci să faci curat, după alții, degeaba faci, pentru că în ziua următoare va fi la loc, și mai mult peste o săptămână, și mai mult peste un an. Dar dacă-i educi pe oameni, ai șansa să schimbi ceva. Asta se dorește prin educare, astea sunt și proiectele noastre: dacă oamenii ne-au văzut implicându-ne, să-i ajutăm pe alții, poate se gândesc și ei, li se aprinde un beculeț acolo și se gândesc „uite, pot și eu să ajut”, poate are o vecină care nu are atâția bani, îi mai cumpără un kilogram de făină. Dacă ar fi să am o superputere, ar fi aceea de a intra în mințile oamenilor și de a-i confrunța cu situațiile în care și-au bătut joc de alții. Și să-i fac să înțeleagă că au pornit de fapt de jos, toți, și că poate că n-au ajuns pe căile cele mai corecte acolo unde sunt, și că sunt întotdeauna modalități altruiste de a-ți trăi viața, nu doar egoiste” (membru, Galați).

Majoritatea IMPACT-ilor, ca efect al internalizării mizei sociale a proiectelor pe care le derulează, au răspunsuri coerente și pertinente atunci când sunt întrebați ce este un cetățean:

„un cetățean este acel cetățean care își respectă în primul rând curtea, adică locul în care trăiește, își respectă în al doilea rând vecinii, și este cetățeanul care respectă anumite norme impuse la un moment dat de anumite împrejurări; pentru mine un cetățean este și cetățeanul care respectă natura, iar pentru mine un bun cetățean este cel care se implică efectiv în viața comunității” (membru, Iași).

Mai mult decât atât, **tinerii își dezvoltă** prin participare și implicare civică **o viziune mai largă despre societate și comunitatea în care trăiesc**, realizează că, de fapt, “comunitate” poate însemna mai mult decât grupul de prieteni și colegi din școală sau familia, că există diferite categorii sociale, dar toți au interese comune care converg înspre binele comunității:

„Un locuitor aparține locului, dar un cetățean deține cetatea, ca să zic așa, el are putere absolută, dar numai în comuniune cu ceilalți. Dacă e unul singur, nu poate avea toate calitățile pe care le au ceilalți, dar împreună formăm

un grup, un singur cetățean. Iar un cetățean activ se implică în problemele comunității, poate nu neapărat financiar, dar pur și simplu, pe stradă când merge, poate zâmbește altui om, care e descurajat, și pur și simplu schimbul acesta, interacțiunea dintre cei doi... Până și faptul că atunci când ai, nu știu, un gunoi în mână și îl arunci la coșul de gunoi, este foarte bine, că nu zic că influențezi neapărat pe cineva, dar tu faci aia, este orașul tău, trebuie să-ți placă să-l ții curat. Asta trebuie, nu neapărat curățenia, dar bunăstarea unui oraș depinde de fiecare...” (membru, Galați).

Desigur că o miză importantă a activităților IMPACT este dezvoltarea atitudinilor civice la tineri, prin implicarea lor în proiecte în folosul comunității. Participând în aceste activități, majoritatea tinerilor încep să devină preocupați de probleme sociale, să observe neajunsurile orașului sau localității în care trăiesc, sau pur și simplu să iasă din zona lor de confort și să înțeleagă că există în jurul lor oameni care au nevoie de ajutor. Mai mult decât atât, tinerii își dezvoltă prin participare și implicare civică o viziune mai largă despre societate și comunitatea în care trăiesc, realizează că, de fapt, “comunitate” poate însemna mai mult decât grupul de prieteni și colegi din școală sau familia. Este recomandabil ca aceste lucruri să fie mai explicite și mai vizibile ca efort educațional, poate prin introducerea unor cursuri predate de specialiști, care să le explice tinerilor concepte și teorii din domeniul științelor politice, studiilor sociale, culturii civice etc.

11. Liderii IMPACT

Liderii IMPACT sunt **o verigă foarte importantă** în programul IMPACT: ei sunt cei care, de cele mai multe ori, atrag copiii la club, coagulează grupul sau chiar asigură supraviețuirea grupului prin propria carismă și propriul entuziasm. Majoritatea liderilor văd munca în IMPACT ca pe **o continuare firească a muncii lor de pedagogi**, sau chiar mai mult, ca pe o binevenită completare, ceva ce lipsea din activitatea lor uzuală:

„cred că am vrut puțin să ieșim din tiparul profesorului etern din învățământ, adică să știu tot același lucru, planificări, desfășurări, dar la un moment dat ajungi la o saturație și nu vrei să te plafonezi din punct de vedere al extra-curricularului, și atunci vrei altceva. Mai ales dacă lucrăm cu copii, ne-a venit ușor, însă diferența între metodele formale și non-formale este fantastică și atunci mult mai ușor am interacționat cu ei și faptul că au trecut poate zeci sau sute de copii prin mâna noastră, se vede. Și acum că ne întâlnim cu ei și altfel se uită la noi, adică nu se uită ca la profesorul rigid, care i-a pus notă, dimpotrivă, <<am stat cu domnul sau doamna și m-am jucat>>, și sunt convinși că asta spun și acasă, și părinții se miră; trebuie să înțeleagă că la IMPACT este cu totul și cu totul altfel perspectiva asupra vieții, asupra

timpului liber” (lider, Iași).

Cei mai mulți dintre liderii cu care am vorbit mărturisesc că au intrat în aventura IMPACT fără să știe prea multe, dar dornici să lucreze cu copiii și să-i antreneze în activități extracuriculare:

„La început știam doar că va fi muncă cu elevii, că e posibilitatea să-i implicăm în diferite activități, că vom avea acces la interacțiune cu alte persoane din alte școli, și per ansamblu că e ceva amuzant. Și mi-a plăcut ideea de a avea posibilitatea de a interacționa cu copiii în alt context. A fost mai mult o provocare și chiar nu știam la ce să ne așteptăm, decât că îi vom antrena eventual pe elevi la anumite activități. Și apoi treptat am aflat de condițiile în care desfășurăm activitățile acestea, și de posibilitatea de proiecte, care sunt finanțate, și modalitățile prin care putem să-i atragem pe copii și să le trezim interesul, și să-i motivăm să vină” (lider, Turda).

Nu am întâlnit lideri IMPACT pentru care munca la club să nu fi fost gratificantă, după cum reiese și din exemplul de mai jos:

„pentru mine implicarea în IMPACT mi-a adus doar lucruri pozitive. În primul rând pentru faptul că m-a ajutat să cunosc mai bine și mai altfel pe copiii cu care am lucrat la clasele de liceu, să văd asupra personalității lor ceea ce la ore nu poți să vezi. Proiectele IMPACT ne ajută să intrăm pe diverse planuri sociale, cu care nu am intra în contact ca simpli profesori. Implicarea în alte activități decât cele de tip formal ne sensibilizează, ne face să fim mai buni, nu pentru că nu am fi în realitate, dar te motivează să faci ceva să arăți că ești mai bun, nu doar să spui că ești mai bun. Și ceea ce se face prin intermediul cluburilor IMPACT demonstrează că suntem buni” (lider, Iași).

Liderii de succes în IMPACT (cei care reușesc să coaguleze și să țină laolaltă cluburi viabile, care elaborează și aplică proiecte în folosul comunității și sunt în același timp contexte de învățare pentru membri și lideri deopotrivă) împărtășesc un „secret” comun: iubesc munca cu copiii și văd procesul de învățare bilateral; aceștia sunt, în genere, **liderii dispuși și deschiși să învețe de la copiii cu care lucrează:**

„Din toate acțiunile făcute în cadrul clubului IMPACT am avut de învățat, și noi și copiii. Și într-adevăr, unul din lucrurile pe care le-am învățat este să îi dăm atenție fiecărui copil, și nu contează cât este el de isteț, cât este el de deștept, de sensibil sau cât este el de implicat sau nu.” (lider, Iași).

O observație foarte importantă a unui lider din Iași se referă **la legătura pierdută dintre școală și comunitate**, pe care IMPACTUL o poate revigora sau construi:

„noi când am intrat în învățământ, școala continua să rămână izolată de restul comunității, și faptul că la un moment dat școala se încheia, te izola de comunitate. Prin IMPACT școala face parte din comunitate, și copiii vin permanent, și atunci asta ne face să ne implicăm în comunitate. Cred că prin IMPACT școala se deschide către comunitate, asta este foarte important, pentru mine ca profesor și pentru motivația mea profesională, că știu că ceea ce fac are un rol destul de important în schimbarea comunității, altfel facem doar teorie, punem note, notele acolo în cataloage și efectele nu se văd în educație” (lider, Iași).

„Prin IMPACT am creat un punct de legătură între școală, comunitate și familie, prin faptul că copiii aceștia care participă la proiectele noastre vin în familiile lor, povestesc și spun și vin la IMPACT și spun <<Doamnă, dar la IMPACT ce mai putem face, cu ce mai putem ajuta, ce proiect facem?>>. Vor și ei să facă, să ajutăm, așa încât s-au apropiat părinții de școală, cei care nu veneau de multe ori nici la ședințe cu părinții vin, o parte din ei bineînțeles, și sunt alături de copiii lor, sunt alături de comunitate” (lider, Iași).

Mulți dintre **lideri transferă și folosesc din metodele aplicate** în educația nonformală în munca lor la clasă:

„Noi am crescut prin IMPACT, și pot spune că de multe ori am împrumutat jocuri de la IMPACT și le-am dus în rândul elevilor la clasă, că simțeam nevoia să aduc puțină culoare la oră și mi-a plăcut foarte mult. Unele jocuri și povești adaptate le-am adus în mediul universitar, studenții le-au îmbrățișat foarte bine, chiar au spus că simțeau nevoia să participe la un seminar care să vizeze și alte metode” (lider, Iași).

„Anumite activități pe care le facem la IMPACT pot să treacă și la materiile noastre, la română, sau la engleză, sau la franceză, și atunci putem să discutăm despre chestiile astea și zic <<uite, la IMPACT am făcut chestia aia, pot s-o pun și la franceză sau pot s-o pun la română>>” (lider, Cluj).

Bineînțeles, și **atitudinea elevilor** față de profesorii care sunt și lideri se schimbă, de cele mai multe ori în bine:

„Deci din experiența mea ca și profesor care coordonează grupul acesta, eu am observat că elevii care participă la IMPACT au o altă atitudine față de mine la oră, și au început să învețe mai mult, să acorde mai multă atenție materiei mele” (lider, Cluj-Napoca).

Întrebați în legătură cu **relația IMPACT-școală** și avantajele sau dezavantajele care decurg de aici, majoritatea liderilor văd parte bună: copiii le este

ușor să rămână după ore (deși de multe ori sunt foarte obosiți sau flămânzi), au (în majoritatea cazurilor) un loc de întâlnire, iar părinții au încredere pentru că asociază această activitate extrașcolară cu autoritatea școlii:

„Avantajele: că încearcă să atragă tineri de o anumită categorie într-un anumit interval de vârstă, și că le imprimă, să zicem, un mod de organizare și de gospodărire a timpului chiar de la vârste fragede. Unul dintre avantajele, nu știu, sigur sunt mai multe. Un alt avantaj este că de bine, de rău, elevii participă. Mai mulți, mai puțini, participă totuși la activități. Pe când, dacă ar fi nu știu unde plasat, în afara școlii, cred că ar fi mult mai slabă prezența. Dar pe de altă parte dezavantajul în școală e cu spațiul. Cel puțin la noi. Într-o zi într-o clasă, într-o zi în alta. Și atunci mi se pare că e afectată partea asta de intimitate a grupului: să găsești lucrurile pe care le-ai lăsat, să pui ce vrei tu, să faci să fie primitoare. Atmosfera asta de primitor lipsește” (lider, Turda);

„Un avantaj e că rămân în școală, și un dezavantaj ar fi că dacă ar trebui să mergă în altă parte, atunci <<astăzi nu mai vreau să merg! Astăzi sunt prea obosit, sau de ce să mă duc până acolo?>>. Alt avantaj este că deja se cunosc. Așa, ei între ei, deci ei așa în clasă, între clase, deja se cunosc și se știu, și atunci le e mai ușor să comunice. Și ar fi frumos ca măcar o dată la trei luni, nu știu, cluburile din zonă să se întâlnească și să facă anumite activități, să se cunoască. Și ar fi frumos să poarte tricourile la activități... acum primesc tot felul de ștampiluțe, dar deja-s măricei, și gata, s-a trecut cu ștampiluțele, acum se zbat să primească tricourile” (Lider, Constanța).

În această relație de coabitare IMPACT-școală, și **școala se bucură de avantajele**, pentru faptul că tinerii ajung să își îmbunătățească atitudinea față de școală și sistemul de învățământ și chiar să vină cu plăcere la școală:

„Avantaj este faptul că le arată elevilor și o altă față a școlii. Faptul că elevii au alternative. Pot să facă și altceva, decât să piardă timpul aiurea. Învață lucruri, lucruri pe care în mod normal le învață și la ceea ce înseamnă educație tradițională, dar ei nu realizează lucrul acesta. Pe partea aceasta de educație non-formală lucrurile sunt asimilate mult mai ușor, și vin de la sine. Și faptul că se implică în activități și interacționează cu alte persoane din alte medii, sau ajung în situații sau în locuri în care poate un părinte, care la fel se ocupă de educație, sau mă rog, școala, poate nu aveau o deschidere. Deci astea sunt avantajele: faptul că ei comunică, că fac activități, că văd școala altfel, că învață lucruri noi.” (lider, Constanța).

Din păcate, în multe cazuri, liderii IMPACT se confruntă cu nepăsarea și indiferența, sau din contră, invidia și micile răutăți ale colegilor, după cum rei-

ese din reacțiile consemnate de unii lideri:

„Noi tre’ să facem matematică, nu-i punem să deseneze și să se coloreze unii pe alții!”;

„Dar dacă noi le permitem să facă în școală lucrul acesta, gândiți-vă atunci, ei după aia nu mai învață, dacă noi venim cu libertăți din astea!”;

(profesoara de matematică): *„mă, Florine, nu mai tot bolunzi copiii ăștia, că nu mai învață, de când îi tot bolunzești cu prostiile astea a tale, cu IMPACT, nu știi ce Dumnezeu tot faceți acolo, ăștia nu-s mai atenți la ore!”* (lider, Turda).

Mulți dintre colegii profesori tradiționaliști nu apreciază deschiderea, implicarea și, desigur, simțul critic pe care copiii le dobândesc și pe care le aplică la clasă. Pe de altă parte, sunt și cazuri când colegii profesori sau chiar directorii au surprize plăcute din partea copiilor de la IMPACT:

„Atunci când le-am arătat, prin activitățile pe care le-am făcut, că acel copil pe care îl știa este fata din rolul principal în ultimul film, ultimul proiect al lor, doamna director a avut o reacție, <<a, nu știam că ești o actriță așa de bună, că eu te alerg prin toate colțurile că tu vrei să fumezi, și uite ce lucruri frumoase faci!>>”(lider, Constanța).

Unii directori reușesc să înțeleagă cât de important este pentru elevi să facă ceva în plus, să aibă o alternativă, să se simtă utili:

„e important faptul că și directorii și-au dat seama că pot face ceva pentru copii, și faptul că ei și-au dorit și au vrut să arate că se pot face și asta își doresc ei: alternativă! Să aibă alternativă, decât să stea fumeze acea țigară, să poată să facă altceva. De fapt asta este, lipsa de ocupație, asta am observat-o eu în consilierea mea, pe care o am cu copiii care fumează astfel de substanțe, că este lipsa de ocupație, faptul că ei nu au o preocupare, și se duc spre lucrul acesta” (lider, Constanța).

Majoritatea liderilor conștientizează propriul rol în coagularea și supraviețuirea cluburilor IMPACT, dar și potențialele pericole în contextul tot mai dinamic al școlii și oportunităților extra-curriculare:

„Eu cred că viitorul IMPACT e în liderii IMPACT. Și dacă se însuflă entuziasm liderilor, atunci și cluburile funcționează. Eu cred că se va ivi o problemă, dacă nu s-a ivit cumva, pe care trebuie să o rezolve fundația, legată de lideri. Încep să apară prin școli alt tip de proiecte, unde activitatea este plătită. Și profesorii, liderii, deja încet-încet vor trebui să opteze, pentru unul sau pentru altul, și cred că vrând-nevrând, trebuie să te duci spre un proiect care e și plătit, având în vedere...” (lider, Turda).

De multe ori a apărut în discuție posibilitatea transformării activităților nonformale în cursuri opționale, dorință exprimată și de elevi, dar și de unii lideri. Totuși, trebuie evitată capcana de a face dintr-o activitate educativă nonformală una formală, cu toate rigorile aferente: note, prezență, evaluare, obligativitate (în plus, s-ar pierde însăși noțiunea de voluntariat):

„Ca să fie curs opțional ar trebui să se înscrie copilul și să vină constant. Și după aceea ar fi o oră obișnuită, cu notă și alte constrângeri, și atunci s-ar pierde ideea. S-ar pierde entuziasmul, cred, până la urmă” (lider, Turda).

Unii dintre lideri au formulat diverse recomandări (adresate în principal fundației) și dorințe, ale lor sau ale copiilor din IMPACT, multe dintre ele au legătură cu ideea de identitate sau cu posibile recompense pentru copiii merituoși:

*„ceea ce-mi doresc eu acum, nu legat de IMPACT, ci de activitățile pe care fundația le face cu copiii din IMPACT, o recompensă, și anume recompensa să fie **tabăra Viața**. De ce spun lucrul acesta? Este o investiție destul de mare pentru majoritatea părinților să-și trimită copilul în tabără, și oricât de mult i-aș explica eu părintelui că copilul o să aibă doar beneficii din această tabără, părintele se gândește... Unii dintre copiii care vin la IMPACT ar merita să fie recompensați. În **sistem de burse**, sau cumva, sau pur și simplu să aibă o experiență cu tabăra Viața. Să petreacă acolo o săptămână, să vadă, și pentru unii este o experiență unică” (lider, Constanța).*

În general, majoritatea liderilor declară că copiii vin de curiozitate și rămân de plăcere, iar pe parcurs învață pe negândite lucruri utile pentru ei și pentru viața lor de dincolo de școală:

„Țin minte că la primele noastre activități veneau de curiozitate, erau foarte mulți, deci la început erau foarte mulți, dar când au înțeles ei că a veni la IMPACT nu înseamnă a chiuli de la clasă, cei care nu au fost serioși au plecat și au rămas copiii care chiar aveau nevoie de altceva, de aceste activități extrașcolare, de care simțeau oarecum lipsa. Și le-a plăcut structura, facem jocul de început, povestea, mai discutăm pe baza poveștii, activitățile pe care le avem noi pe proiecte. Și era și un lucru de mândrie <<eu sunt din IMPACT>>, deci o chestie mai așa...” (lider, Constanța).

În fine, toți liderii au observat schimbări pozitive la copiii cu care au lucrat (la cei care participă constant și pe termen lung):

„Eu cred că unii dintre ei au devenit mai responsabili, am spus de la început, dorința mea a fost ca eu să le arăt că școala înseamnă și altceva. Deci recunosc că asta a fost dorința mea, să le arăt că ei pot învăța, pentru că de câte ori mă raportam la învățat, sau vorbeam despre a învăța, ei se gândeau

imediat la școală, și eu le explicam că noi învățăm în fiecare zi, și acasă, și pe stradă, deci a învăța nu înseamnă numai că vine profesorul, predă și... deci eu asta am vrut să le arăt, că se poate învăța și altfel. Și că felul în care comunicăm cu cel din jur, cu cel de lângă tine e important. De multe ori profesorul nu reușește să-ți predea lucrul acesta și să înțelegi, ca atunci când profesorul nu reușește să-ți arate ce este empatia, și să rezonzi la nevoile și la suferința celor din jur. Deci sunt lucruri pe care eu cred că ei le-au învățat fără să-și dea seama” (lider, Constanța).

În concluzie, așa cum afirmam și la începutul capitolului, liderii IMPACT sunt **o verigă foarte importantă** în programul IMPACT: ei sunt cei care, de cele mai multe ori, atrag copiii la club, coagulează grupul sau chiar asigură supraviețuirea grupului prin propria carismă și propriul entuziasm (am întâlnit câteva exemple de lideri extrem de carismatici, care aveau un efect puternic asupra membrilor, unii dintre aceștia chiar copiindu-i instinctiv, în gesturi, opinii și limbaj). Majoritatea liderilor văd munca în IMPACT drept una gratificantă, și în același timp **o continuare firească a muncii lor de pedagogi**; în plus, foarte important, pentru lideri și pentru succesul programului, iubesc munca cu copiii și sunt dispuși și deschiși să învețe de la copiii cu care lucrează. Mulți dintre liderii cu care am vorbit **transferă și folosesc din metodele aplicate** în educația nonformală în munca lor la clasă.

12. Concluzii

Scopul acestei cercetări a fost să descrie efectele participării în cluburile IMPACT asupra tinerilor elevi de liceu și gimnaziu, din mediul rural și urban. Aceste efecte au fost urmărite pe mai multe dimensiuni: o parte se referă la competențele pe care programul își propune să le dezvolte în rândul tinerilor: competențe din sfera comunicării, rezolvarea de probleme (competențe din sfera inovației și creativității), luarea deciziilor și lucrul în echipă (competențe din sfera managementului de grup), management de proiect (competențe din sfera managementului de proiect), management personal; un alt set de dimensiuni urmărite se referă la valorile pe care tinerii le învață: compasiune și solidaritate, participare și responsabilitate, respect, curaj, integritate, perseverență. De asemenea, cercetarea a urmărit în ce măsură se dezvoltă atitudini civice și gândirea antreprenorială în rândul membrilor IMPACT și opinia acestora despre voluntariat, dimensiuni relevante în cadrul modelului și programului „IMPACT – model de educație extracurriculară nonformală în România”.

Literatura de specialitate, din științele sociale, referitoare la tineri a cunoscut un reviriment în ultimele decenii, concomitent cu o revitalizare a studiilor despre socializare; dacă în anii '60 exista o tendință de a pune accent în

cercetare pe impactul familiei și al școlii, accentul s-a mutat recent înspre alți agenți de socializare (asociații de voluntariat, mass media, grupuri de prieteni și interacțiuni informale). Grupurile de prieteni, de pildă, sunt mai importante în societățile industrializate decât în celelalte deoarece acolo tinerii petrec mai mult timp cu cei de aceeași vârstă. Aceste grupuri reproduc valori precum individualismul, afirmarea identității și independenței în raport cu familia tradițională.

De asemenea, studiile referitoare la educația tinerilor și la metodele inovative în educație (educație non-formală, service-learning, educația prin aventură) sunt tot mai numeroase, ceea ce denotă un interes crescut pentru o categorie socială, tinerii, până de curând considerată mai degrabă amorfă și pasivă. În pofida limitărilor și reținerilor exprimate de unii autori, rezultatele cercetărilor existente sunt foarte optimiste. Conform acestora, metoda de educație prin serviciu în folosul comunității are în general efecte pozitive asupra tinerilor: tinerii își dezvoltă în bună măsură responsabilitatea personală și socială, abilitățile de comunicare, percepția propriei eficiențe și utilități sociale, stima de sine, competențele educaționale, precum și compasiunea și solidaritatea în raport cu colegii lor (peer groups). De asemenea, tinerii implicați în programe de service learning sunt mai puțin predispuși spre comportamente riscante sau agresive. În plus, acești tineri sunt predispuși să relaționeze mai bine cu adulți, să accepte să lucreze și să învețe de la cei mai în vârstă sau persoane cu dizabilități, și să aibă încredere în alte persoane înafara familiei, grupului de prieteni sau profesorilor, precum și să aibă o mai mare deschidere spre alte grupuri etnice.

Multe dintre aceste efecte pozitive, înregistrate la tinerii care participă la programe de educație non-formală prin service learning au fost documentate și la tinerii din IMPACT. Din experiența mea de teren și a colegilor mei și din interviurile și focus grupurile realizate rezultă că participarea la clubul IMPACT are efecte pozitive pe toate dimensiunile analizate, cu mici comentarii și observații. În plus, aș dori să adaug că majoritatea întâlnirilor mele cu membrii IMPACT au fost gratifiante la nivel personal, nu doar științific: mi-au făcut plăcere entuziasmul și implicarea tinerilor, idealismul și optimismul lor, dar și căldura și voluntarismul liderilor.

Aș avea totuși o mențiune în ceea ce privește rezultatele acestei cercetări: cercetarea de teren s-a bazat pe o selecție a priori, în sensul că persoanele pe care le-am întâlnit și intervievat au fost în mare parte protagoniștii poveștilor de succes sau pre-selectate dintre cei mai activi membri/lideri. În plus, interacțiunea directă, comunicarea față în față, prin însăși natura ei, poate genera răspunsuri mult mai pozitive și subiective, și cu siguranță mai nuanțate, decât completarea unui chestionar. Am încercat, pe cât posibil, să minimalizăm acest efect prin detalierea întrebărilor, aplicarea unor întrebări

suplimentare acolo unde era cazul și coroborarea răspunsurilor cu observația.

Una din întrebările relevante pentru evaluarea realistă a programului IMPACT a fost dacă există un „profil” al celor care vin la IMPACT, dacă ei au dinainte anumite calități (dorința de implicare, empatia, activismul etc.) și tocmai aceste calități îi determină să devină voluntari în club, sau, din contră, dacă programul IMPACT poate ajuta orice tânăr. Am identificat o tipologie a copilului care vrea să se afirme, dar și una a **copilului căruia îi lipsește în familie comunicarea**. Prin urmare, putem concluziona că **deși unele trăsături predispun anumite categorii de tineri să devină voluntari în IMPACT, ele nu sunt nici indispensabile, nici singulare**; consider că mai degrabă **selecția se produce ca urmare a muncii în echipă și a relațiilor care se formează în interiorul grupului**: rămân cei care își „găsesc locul”, adică ajung să-și valorifice cât mai bine potențialul și să simtă că învață și că progresează, și cei cărora clubul IMPACT le satisface o nevoie anume: de comunicare, de acțiune, de socializare, de învățare, de afirmare etc.

În ceea ce privește **abilitățile de comunicare** dezvoltate în IMPACT, majoritatea datelor disponibile indică o creștere, dar mai vizibilă la cei care vin constant la club și pe termen lung (minim șase luni). Prin însăși natura lor, majoritatea proiectelor implementate de cluburile IMPACT îi pun pe participanți în situația de a interacționa cu persoane diferite, fie că sunt beneficiarii proiectelor, fie că sunt alți profesori decât liderii, autorități sau potenționali sponsori; acest lucru are un efect puternic asupra tinerilor, majoritatea menționând în interviuri aceste interacțiuni ca pe mici „victorii” personale. În plus, după cum au observat mulți lideri, pentru unii copii, IMPACT înseamnă pur și simplu comunicare și interacțiune cu alții copii, mai ales pentru cei singuri la părinți sau provenind din familii fără posibilități materiale. În plus, majoritatea membrilor percep clubul IMPACT ca pe un mediu protector, în care se simt în siguranță să se exprime, cu atât mai mult cu cât majoritatea tinerilor resimt foarte puternic că în celelalte medii (școală, familie) nu sunt ascultați și mai ales nu sunt considerați capabili de opinii sau soluții. În fine, este semnificativ că aceste abilități de comunicare sunt transferate și în alte contexte: copiii de la IMPACT își fac mai mulți prieteni, sunt cunoscuți la nivel de comunitate (școala sau localitățile mici) și își îmbunătățesc relațiile cu ceilalți profesori și cu familiile proprii. Totuși, majoritatea impactilor mai au de învățat reguli de comunicare directă în cadrul clubului: să vorbească pe rând și să nu se întrerupă unul pe altul.

Întreg procesul de învățare în IMPACT este unul care implică permanent luare de decizii, începând cu decizia de a veni la club, continuând cu decizia, foarte importantă, de a rămâne la club, și apoi cu selectarea unei idei viabile de proiect, găsirea și alegerea soluțiilor optime, dar și momente în cursul derulării unui proiect când trebuie luate decizii rapide, identificarea unor al-

ternative sau chiar decizia de a renunța la o idee sau un proiect care se dovedesc nefezabile. Unii învață repede să caute resurse sau să le găsească în familie sau comunitate, implicând părinți, frați sau vecini. Cei care au experiență mai îndelungată în IMPACT și șanse de deveni lideri sunt cei care au înțeles din timp că a participa în IMPACT înseamnă a lua decizii cu privire la propria dezvoltare. Un fenomen întâlnit adesea în școli este acela de suprasolicitare a copiilor "buni", care sunt chemați la multiple activități extra-curriculare; dar dificultăți de gestiune a timpului pot avea și adolescenții obișnuiți, prinși între cerințele sistemului formal de învățământ, presiunea părinților de a face față cu brio la școală și propria lor dorință de a petrece mai mult din timpul lor liber cu grupul de prieteni de la IMPACT, făcând lucruri practice, aplicate și cu efecte pozitive.

Competența de rezolvare a problemelor se dezvoltă prin participarea la munca în echipă, iar la baza abilității de a rezolva probleme stă cu siguranță sentimentul de a fi capabil de așa ceva (empowerment), care se naște dintr-o încredere sporită în sine. Această încredere în sine sporită generează un anume curaj de a vizualiza soluții și de a le formula, cu un entuziasm și un idealism specifice vârstei. Tinerii par mult mai predispuși să găsească soluții inovative la probleme care par dificile sau de nesurmontat, au foarte mult entuziasm și energie în aplicarea acestor soluții și sunt mult mai permeabili la efectele pozitive ale acestui sentiment de empowerment. Dar, și acest lucru trebuie subliniat, ei trebuie asistați în dezvoltarea lor, trebuie să învețe cum să ia decizii, cum să gândească strategic, cum să-și recunoască și să-și optimizeze potențialul, și toate aceste lucruri se petrec în contextul de învățare non-formală care este programul IMPACT.

La începuturile activității în IMPACT, majoritatea tinerilor au o predispoziție de a lucra individual și de a considera că ideile proprii sunt cele mai bune; am observat și în teren de multe ori o competiție tacită între membri: cine propune ideea proiectului, cine a stabilit titlul proiectului etc. Pe de altă parte, toți membrii IMPACT declară că apreciază **munca în echipă** și îi recunosc avantajele și meritele. Muncind în echipă, fiecare își găsește locul făcând lucruri care-i plac sau la care descoperă că se pricepe, și astfel are șansa să învețe de la celălalt. Tocmai datorită muncii în echipă, care îi ajută pe membri să se cunoască mai bine colaborând pentru o cauză comună, clubul IMPACT devine mediul propice pentru învățare non-competitivă, într-un context protejat din punct de vedere afectiv, în condițiile în care majoritatea contextelor sociale (poate cu excepția familiei) în care tinerii evoluează sunt competitive. Cu atât mai mult este important pentru dezvoltarea acestor tineri ceea ce învață despre ei înșiși și despre a fi parte dintr-o comunitate prin proiectele de la IMPACT, unde cooperează pentru un scop comun cu implicații sociale.

Elaborarea și aplicarea proiectelor reprezintă un context foarte important

de învățare a valorilor IMPACT, dar pentru aceasta e crucial ca membrii să aibă o viziune de ansamblu asupra proiectului, să participe pe cât posibil în toate etapele, prin aceasta întărindu-și și competențele de comunicare și de muncă în echipă și reușind, în multe cazuri, să înțeleagă și semnificația unui astfel de proiect pentru cei din jur și legătura dintre ceea ce fac ei și comunitatea căreia i se adresează și din care fac parte. Prin implicarea în toate etapele elaborării și aplicării unui proiect, tinerii învață să gestioneze o resursă foarte importantă nu doar pentru proiect, dar și pentru viața lor de zi cu zi: timpul. În acest punct aș avea o observație: foarte mulți membri, poate datorită unei nerăbdări specifice vârstei, trec rapid peste etapa de elaborare, preferând partea de activitate, de derulare efectivă, celei de reflecție și proiectare. Aș recomanda ca liderii să insiste totuși mai mult pe acest aspect, pentru ca tinerii să reușească să aibă și o viziune generală, mai abstractă, asupra motivației și consecințelor implicării. Majoritatea membrilor își dezvoltă, așadar, în grade diferite, abilități de management de proiect, sub rezerva, însă, a unei participări active și constante. Cei care participă sporadic și sar etape în derularea unui proiect nu mai reușesc să aibă viziunea de ansamblu a unei acțiuni colective pornite de la o mică idee și care ajunge să aibă impact în comunitate.

Toți liderii intervievați au declarat că au observat schimbări pozitive la membrii IMPACT, că tinerii învață foarte multe participând în activitățile și proiectele clubului. În primul rând, învățarea se petrece gradual, și doar la cei care participă constant și o perioadă mai îndelungată, cel puțin un trimestru. În al doilea rând, multe din aceste schimbări prin care trec tinerii nu sunt direct vizibile, ci reprezintă mai degrabă o resursă potențială care se manifestă în contexte practice, ceea ce face dificil de evaluat „creșterea” încrederii sau implicării înafara unor exemple concrete. În al treilea rând, responsabilizarea tinerilor are legătură direct cu încrederea care le este acordată; tinerii se simt motivați de faptul că echipa sau liderii se bazează pe ei și le acordă credit, îi apreciază pentru ceea ce fac. De asemenea, majoritatea covârșitoare a impactșilor declară că se simt motivați de rezultatele obținute.

Participarea la proiectele IMPACT îi ajută pe tineri să se responsabilizeze și să-și canalizeze energia înspre lucruri utile, iar proiectele de antreprenariat social, în mod special, îi fac să se simtă utili și implicați. În mod firesc, toți membrii sunt impresionați când asistă personal la efectele acțiunii lor. În plus, astfel de proiecte sunt mult mai complexe: tinerii învață să producă fondurile de care au nevoie, nu doar să le gestioneze, iar faptul că redirecționează acești bani înspre cauze sociale îi face să experimenteze solidaritatea cu comunitatea, dar și empatie și responsabilitate.

Toți tinerii cu care am stat de vorbă, precum și liderii lor, au observat schimbări în comportamentul lor, în relaționarea cu ceilalți, în nivelul încrederii în sine, dar e nevoie de a suficient timp, răbdare și introspecție pentru a face

o autoevaluare coerentă a acestor schimbări. De regulă, acest aspect apare acolo unde tânărul manifestă explicit dorința de a învăța, de a se dezvolta și a se perfecționa. Cei care au avut rezultate vizibile în ceea ce privește dezvoltarea personală sunt în primul rând cei care au conștientizat că programul IMPACT este o oportunitate educativă, care au dorit să profite de această oportunitate și au făcut acest lucru deliberat: au reflectat asupra opțiunilor, au ales ce era mai bine pentru ei, și-au făcut timp să investească în dezvoltarea lor personală.

Toate datele colectate indică o **creștere a încrederii în sine**, lucru observat și de lideri, dar și de membri. Un rol important în creșterea încrederii în sine au și interacțiunea și socializarea cu alți tineri, uneori de vârste diferite sau din alte clase, cu alte gusturi muzicale sau vestimentare, sau din alte grupuri. Mulți dintre tinerii timizi care vin pentru prima oară la IMPACT ajung după o vreme să își lărgesc semnificativ cerul de prieteni, să comunice cu persoane cu care în mod normal nu ar fi interacționat (persoane mai în vârstă, autorități etc.), să se exprime liber în diferite contexte. Cu alte cuvinte, creșterea încrederii în sine implică și o "reașezare"/renegociere a relațiilor cu cei din jur: tânărul se simte mai sigur pe el, pretinde la rândul său respect și un tratament corect și nu se mai simte constrâns când trebuie să-și exprime opiniile sau să comunice cu cineva din afara universului imediat: persoane adulte, beneficiari ai proiectelor, autorități etc. Încrederea în ceilalți pornește de la încrederea în sine, ceea care le poate oferi tinerilor resursele necesare pentru a-și exprima opiniile, nevoile, cerințele în interacțiunea cu ceilalți.

Din observațiile mele, majoritatea respondenților, întrebați în legătură cu încrederea în ceilalți, tind să aibă o reprezentare destul de restrânsă a "celorlalți": colegi, tineri de vârsta lor, alți membri IMPACT și eventual profesori. Majoritatea codifică "încrederea" drept "putem să ne bazăm pe acea persoană", lucru vizibil în lucrul în echipă. Atunci când estimează că nu au încredere în ceilalți, sau că le-a scăzut încrederea în cei din jur, majoritatea se referă (și completează cu exemple concrete) la situații în care colegii lor i-au dezamăgit pentru că nu și-au asumat responsabilități sau nu au dus la bun sfârșit anumite sarcini.

În general vorbind, ne așteptăm ca adolescenții să nu fie foarte responsabili, sau cel puțin societatea noastră nu îi creditează cu această calitate. Responsabilitatea trebuie învățată, **și se învață în IMPACT atât ca valoare, cât și competență practică, aplicabilă în contexte concrete, de zi cu zi**: Majoritatea liderilor au observat acest efect de responsabilizare asupra tinerilor din IMPACT; în plus, ei au observat faptul că tinerii **devin mai responsabili pe măsură ce se implică în activități**, așadar responsabilitatea crește gradual odată cu implicarea activă. De asemenea, o altă observație relevantă este aceea că **responsabilizarea tinerilor are legătură directă cu încrederea care le este acordată**: tinerii se simt mai responsabili atunci când știu că echipa sau

liderii se bazează pe ei și le acordă credit, îi apreciază pentru ceea ce fac și că munca lor are efect ca parte a unui proiect comun.

În ceea ce privește alte valori învățate, cum sunt **compasiunea și solidaritatea**, înclin să cred că în mod "natural" tinerii sau adolescenții nu au o înclinație către a fi empatici. Tocmai de aceea, majoritatea trăiesc un șoc emoțional când intră în contact cu realități care îi scot din zona lor de confort: bătrâni singuri, copii orfani, săraci etc, dar acestea nu sunt suficiente pentru a construi empatia și compasiunea ca valori. Cred că empatia se poate educa, dar ea este o valoare mai degrabă spirituală și trebuie dezvoltată pe termen lung. Copiii se bucură să ajute și să-și manifeste dorința de implicare. De asemenea, multe dintre jocurile și poveștile IMPACT sunt anume formulate pentru a stimula empatia și compasiunea membrilor, iar a face parte dintr-un grup cum este clubul IMPACT presupune un exercițiu de toleranță și solidaritate; de cele mai multe ori, în acest context, copiii interacționează cu persoane cu care probabil n-ar fi interacționat „natural”, copii de alte vârste, cu alte gusturi muzicale sau din alte medii.

Atunci când tinerii intervievați erau rugați să aleagă dintr-un șir mai lung de valori trei valori pe care consideră că și le-au dezvoltat la IMPACT, „compasiunea” era pe ultimul loc (în medie, dintr-un grup de 10-12 persoane, una sau două persoane selectau „compasiunea”), alături de alte valori morale, precum integritatea. O explicație ar fi că acestea sunt valori mai degrabă de maturitate și care țin de o experiență de viață pe care tinerii nu o au încă. E nevoie de timp și introspecție pentru ca aceste valori să se sedimenteze. Dar, cu siguranță nu e întâmplător că foarte multe din proiectele implementate de cluburile IMPACT sunt proiecte care implică aceste valori într-o măsură semnificativă: proiecte de ajutorare a persoanelor din azile de bătrâni sau orfeline etc., iar rezultatele educaționale se vor vedea, probabil, în durată lungă.

Pe de altă parte, responsabilitate și implicare fără compasiune și empatie nu înseamnă mai nimic, ci doar un voluntarism de intenție, golit de umanism. Cu siguranță, tinerii își dezvoltă prin participare și implicare civică o viziune mai largă despre societate și comunitatea în care trăiesc, devin mai atenți la cei din jur și la ei înșiși ca indivizi. Rămâne de văzut câte din aceste valori vor trece proba timpului, câte dintre ele sunt resurse stabile, la care tinerii vor apela în viața lor adultă. Deocamdată, majoritatea competențelor și valorilor învățate în IMPACT sunt transferate în viața de zi cu zi a membrilor, dar și a liderilor (am întâlnit lideri care au învățat să fie mai organizați și mai chibzuiți gestionând timpul și resursele clubului). Membrii folosesc cele învățate în relația cu profesorii, cu familia sau cu prietenii, învață să se auto-evalueze și să-și gestioneze mai bine resursele personale.

De asemenea, printre alte valori, curajul este important pentru tinerii IMPACT și se manifestă în mai multe contexte: în interacțiunea cu ceilalți, în

exprimare și comunicare, dar și, de multe ori, pentru a putea vizualiza soluții inovative sau dificile, pe care cu ajutorul perseverenței membrii le pun în aplicare. Foarte multe relatări ale tinerilor vorbesc despre refuzul de a renunța ușor și ambiția de a găsi întotdeauna soluții. Prin urmare, atât curajul, cât și perseverența se dezvoltă în IMPACT, dar în strânsă legătură cu dezvoltarea încrederii în sine.

O temă recurentă în discuții a fost atașamentul tinerilor față de valorile voluntariatului. majoritatea covârșitoare a membrilor IMPACT au o opinie pozitivă despre voluntariat, ca urmare a implicării lor în proiectele clubului, unde învață că pot face ceva, că efortul lor are un efect vizibil, că pot schimba ceva în jur și că ei contează; mai mult chiar, pe măsură ce se implică în activitățile clubului IMPACT, tinerii tind să aibă o părere tot mai bună despre voluntariat. În plus, lucru îmbucurător, mulți dintre tineri declară că își doresc să continue activitățile de voluntariat și după încheierea colaborării cu IMPACT, sau chiar să facă din asta o viitoare profesie (ceea ce demonstrează și transferabilitatea competențelor învățate în IMPACT).

De asemenea, o miză importantă a activităților IMPACT este dezvoltarea atitudinilor civice la tineri, prin implicarea lor în proiecte în folosul comunității. Participând în aceste activități, majoritatea tinerilor încep să devină preocupați de probleme sociale, să observe neajunsurile orașului sau localității în care trăiesc, sau pur și simplu să iasă din zona lor de confort și să înțeleagă că există în jurul lor oameni care au nevoie de ajutor. Mai mult decât atât, tinerii își dezvoltă prin participare și implicare civică o viziune mai largă despre societate și comunitatea în care trăiesc, realizează că, de fapt, "comunitate" poate însemna mai mult decât grupul de prieteni și colegi din școală sau familia. Este recomandabil ca aceste lucruri să fie mai explicite și mai vizibile ca efort educațional, poate prin introducerea unor cursuri predate de specialiști, care să le explice tinerilor concepte și teorii din domeniul științelor politice, studiilor sociale, culturii civice etc.

În fine, trebuie menționat că liderii IMPACT sunt o verigă foarte importantă în programul IMPACT: ei sunt cei care, de cele mai multe ori, atrag copiii la club, coagulează grupul sau chiar asigură supraviețuirea grupului prin propria carismă și propriul entuziasm. Majoritatea liderilor văd munca în IMPACT drept una gratifiantă, și în același timp o continuare firească a muncii lor de pedagogi; în plus, foarte important, pentru lideri și pentru succesul programului, iubesc munca cu copiii și sunt dispuși și deschiși să învețe de la copiii cu care lucrează. Mulți dintre liderii cu care am vorbit transferă și folosesc din metodele aplicate în educația nonformală în munca lor la clasă.

13. Observații și recomandări finale

Cu certitudine, schimbarea se petrece și este vizibilă, atât la membrii IMPACT, cât și la lideri, dar, trebuie menționat, multe dintre competențele pe care ne-am propus să le analizăm sunt, practic, dificil de evaluat, iar datele referitoare la contextele practice din viața de zi cu zi a membrilor sunt insuficiente, date fiind natura și durata cercetării. O recomandare pentru viitoare cercetări ar fi includerea unei dimensiuni diacronice, fie prin intervievarea unor alumni ai programului, fie prin urmărirea, prin observație participativă, a unui club sau a unui număr mai mic de cluburi IMPACT. Majoritatea întrebărilor au fost de fapt întrebări de percepție și auto-percepție, iar cercetarea nu a vizat explicit evoluția tinerilor în contexte concrete: școală, familie, grup de prieteni, de aici și penuria de exemple practice.

Majoritatea membrilor și liderilor IMPACT își îmbunătățesc cel mai vizibil competențele de comunicare, de lucru în echipă și de management personal și de grup, iar evaluările și auto-evaluările sunt de cele mai multe ori pozitive. Cei mai mulți dintre lideri își îmbunătățesc comunicarea și interacțiunea cu copiii, pe de o parte pentru că copiii îi văd pe profesori în contexte non-formale și își formează o imagine mai pozitivă asupra lor, pe de altă parte pentru că și pentru profesori este util să observe și să înțeleagă nevoile copiilor cu care lucrează, dincolo de interacțiunea destul de strictă de la clasă. În mod specific, unii dintre lideri au mărturisit că au învățat ei înșiși lucruri practice la IMPACT (cum ar fi să-și gestioneze mai bine timpul sau bugetul) sau au reușit să aibă o relație mai bună cu propriii lor copii adolescenți.

Copiii care vin la IMPACT programul le răspunde unor nevoi specifice: de comunicare cu cei de aceeași generație, dar și de comunicare informală cu adulții din viața lor: profesorii și uneori părinții, de responsabilizare, de implicare în activități practice (de altfel unul dintre aspectele sub care sistemul formal de educație este foarte des criticat, și anume că nu oferă aplicații concrete ale cunoștințelor teoretice și nu predă abilități practice). Din cercetare reiese că, în general, membrii IMPACT apreciază cel mai mult acțiunile comune și spiritul de echipă, dar, subliniez, pentru ca învățarea să se producă și să fie durabilă ea trebuie dublată de discuție și reflecție. De asemenea, participarea la program trebuie să fie constantă, pentru ca membrii să treacă prin toate etapele proiectului: design, organizare, aplicare și debrief.

Liderii sunt foarte importanți: ei sunt cei care traduc și transmit valorile IMPACT, și reprezintă liantul dintre viziunea centrală a programului și ceea ce se întâmplă în contexte specifice. De multe ori, succesul sau supraviețuirea clubului depinde de carisma liderului, de cunoștințele lui, de imaginea pe care o are, de comunicarea pe care o dezvoltă sau de atmosfera creată în club.

De asemenea, am observat că de cele mai multe ori programul are mai mult succes în zone defavorizate sau în localități mici, acolo unde tinerii au mai

puține opțiuni, sunt mai puțin răsfățați, și au mai multă nevoie de alternative. În orașele mari sau la școlile cu prestigiu Cluburile IMPACT merg bine, dar în selecția membrilor au parte de concurență din partea altor programe sau alternative de petrecere a timpului liber.

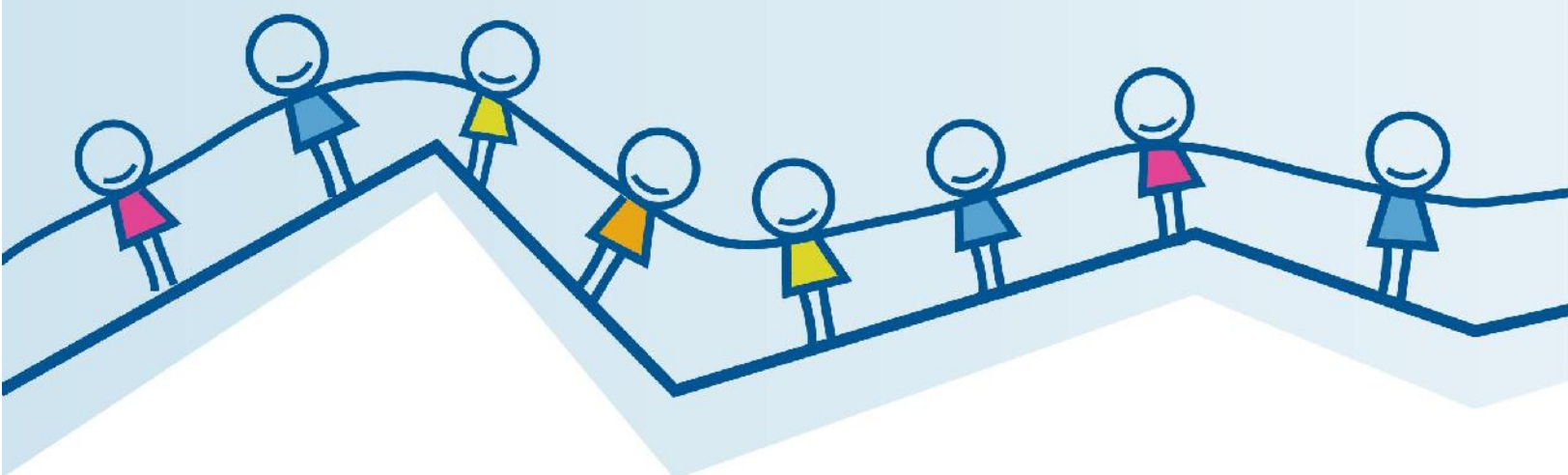
În fine, aș recomanda o pregătire mai specifică a liderilor pe segmentul valorilor civice: termenii folosiți (comunitate, societate, democrație etc.) trebuie explicați clar, poate cu ajutorul unor cursuri/module oferite de specialiști (în educație civică, în științe politice, în sociologie). Astfel de termeni pot fi foarte abstracți pentru un adolescent (și nu numai), și există pericolul adoptării unui discurs fără fundament, în care cuvinte-cheie sunt folosite după ureche. Desigur, este extrem de important să se țină seama de specificul local (al școlii, regiunii, contextului, comunității etc.) în care acționează clubul, dar, între altele, diversitatea foarte mare de moduri de funcționare (cu mai mult sau mai puțin succes) a cluburilor face dificilă o evaluare generală a lor.

O formulă posibilă a unei viitoare cercetări ar putea analiza mai în profunzime povestea unuia sau a câtorva cluburi de succes (urmărind specificitatea și unicitatea acestora) în comparație cu un număr similar de cluburi care merg greu sau au probleme.

Misiunea Fundației Noi Orizonturi este de a promova modele de educație prin experiență de calitate, care dezvoltă abilități de viață în rândul tinerilor, ca o strategie de dezvoltare durabilă a societății.

CLUJ-NAPOCA, 2013
ISBN: 978-606-526-144-0